ONTWERP

GEZOND SAMENLEVEN

OMGEVINGSVISIE AMERSFOORT 2030-40

Amersfoort

Het Verhaal van Amersfoort
Wij zijn het hart, dat klopt voor elkaar
Voor elkaar, voor hen, voor haar en voor hem.
Van stadswal tot weiland, over snelweg en fietspad,
Zijn jong en oud verweven tot kleurrijke lappendeken.
Van bierbrouwers en festivalbouwers,
Tot zorgverleners en zzp-ers,
Grote denkers, harde werkers
Hier brengt de herinnering,
De ontwikkeling verder.
Op de grens tussen rand en de rest van het land,
Wordt gisteren door morgen omarmd.
Waar we vol trots herdenken
En stoutmoedig dromen,
Wij zijn meer, de poort staat altijd open.
Voor uitdagende verandering
Of meer van hetzelfde,
Want met krachtige wortels groeien we sterker.
En strekken we verder met de allerbreedste lach,
Het midden staat met elke windrichting in contact.
Hier komt alles samen, van grondleggers in het digitale,
Tot kunstenaars met steen en hamer,
Groepsgevoel of solo-vaarder,
Iedereen een vaandeldrager.
Ademen we rust en ontembare beweging,
Generaties Keientrekkers, onbevreesd verenigd
Want onze toekomst staat op de schouders van historie,
En haar verhaal klinkt door in zijn tori.
Wij zijn het hart.
Wij kloppen door.
Wij zijn Amersfoort.
Ik ben Amersfoorter.

Ik ben Amersfoorter

Tekst: Jip Klompenhouwer
www.hetverhaalvanamersfoort.nl

INHOUD

Voorwoord 4

I INTRODUCTIE 5
1.1 De opgave voor Amersfoort 6
1.2 De strategische ligging en identiteit van Amersfoort 8
1.3 Wat is de omgevingsvisie en hoe gebruik ik de visie? 10

II GEZOND SAMENLEVEN 12
2.1 Visie: gezond samenleven in een inclusieve stad 13
2.2 Verstedelijkingsstrategie: groeien met behoud van de menselijke maat 13
I. Compacte stad met prioriteit voor fietsers en voetgangers 13
II. Levensaders en ontmoetingsplekken 14
2.3 Levensaders onder de loep 17

III ONTWIKKELOPGAVEN EN LAGENBENADERING 21
3.1 De lagenbenadering als basis 22
3.2 Amersfoort Erfgoedstad 23
3.3 Zes ontwikkelopgaven & leidende principes 26
Overzichtskaart met de belangrijkste opgaven 27
① Een groene stad in een groene omgeving die water omarmt 28
② Een duurzame CO_2-neutrale stad 40
③ Een stad met een duurzame mobiliteit 48
④ Een inclusieve en aantrekkelijke stad om in te wonen 55
⑤ Een stad met een veelzijdige en veerkrachtige economie 66
⑥ Een stad waarin voorzieningen meegroeien 75

IV UITVOERING 82
4.1 Doorwerking 83
4.1.1 Doorwerking omgevingsvisie in omgevingsprogramma's en omgevingsplan 83
4.1.2 Participatie & rol gemeenteraad bij omgevingsvisie, -programma's en -plan 84
4.2 Sturingsfilosofie: bewuste keuzes voor nieuwe opgaven 86
4.2.1 Amersfoort maken we samen 86
4.2.2 Rollen van de gemeente 87
4.2.3 Participatie bij nieuwe opgaven 88
4.2.4 Gebiedsuitwerking 89
4.3 Realisatiestrategie 89
4.3.1 Prioriteiten stellen en faseren 89
4.3.2 Kostenverhaal 90
4.3.3 Situationeel grondbeleid 90
4.4 Het OER 90

V BIJLAGEN 92
5.1 Participatie over deze omgevingsvisie 93
5.2 Bewoningsgeschiedenis: de Amersfoortse tijdlijn 97
5.3 De prachtige omgeving van Amersfoort 100

VOOR-WOORD

De invloed van de openbare ruimte op het dagelijks leven van mensen, valt moeilijk te overdrijven. Hoe we wonen, ons verplaatsen, ontmoeten, sporten, onze vrije tijd invullen, maar ook onze veiligheid, veel van wat we doen en ervaren wordt beïnvloed door hoe de fysieke omgeving is ingericht.
De omgevingsvisie die voor u ligt, is een langetermijnvisie voor de leefomgeving. Een visie met onder meer de ambitieuze opdracht om al het beleid dat gaat over de fysieke omgeving, en dus ook de aspecten van het leven waar de inrichting van de publieke ruimte invloed op heeft, met elkaar te verbinden. Deze omgevingsvisie geeft richting bij keuzes over het gebruik van de ruimte, en helpt die keuzes in samenhang te maken. En dat is nu misschien wel relevanter dan ooit, want we staan voor veel en sommige gevallen zeer ingrijpende keuzes.
Amersfoort is in ontwikkeling. Meerdere grote maatschappelijke opgaven vragen om oplossingen. Bijvoorbeeld opgaven op het gebied van wonen, mobiliteit, energie, verduurzaming en klimaatverandering. Vraagstukken met ook ruimtelijke aspecten. Hoe we de oplossingen vormgeven, bepaalt voor nu en voor meerdere generaties na de onze wat voor stad we zijn.
We vinden het belangrijk dat de ontwikkeling van onze gemeente gebeurt met zorg voor de leefomgeving van mensen, dieren en planten. Versterking van groen en natuur, is essentieel voor de biodiversiteit. Daarnaast is er in deze omgevingsvisie aandacht voor dat groei niet ten koste gaat van de leefbaarheid en bereikbaarheid, en van de saamhorigheid die Amersfoort, Hoogland en Hooglanderveen kenmerkt.
In deze omgevingsvisie is daarom veel aandacht voor zowel letterlijke als figuurlijke verbinding. Verbinding tussen wijken en buurten, en tussen mensen onderling. Verbinding door de levensaders van de stad die uitnodigen tot wandelen en fietsen, en door ontmoetingsplekken – vaak langs de levensaders gelegen – die uitnodigen tot samenzijn.
Mensen weten vaak heel goed hoe ze hun straat, wijk of stad mooier en hechter kunnen maken. Betrokkenheid van inwoners helpt bij het zorgen voor verbinding en bij het maken van goede keuzes over de inrichting van de stad. Veel Amersfoorters willen ook niet alleen gebruikers van de publieke ruimte en andere voorzieningen zijn, maar voelen er verantwoordelijkheid voor en zijn bereid daar zeggenschap aan te verbinden.
Het is een taak voor overheden dat te ondersteunen en ook inwoners te stimuleren die doorgaans niet deelnemen aan participatietrajecten, om ongelijkheid te voorkomen. Want de inwoners die goed weten hoe ze invloed uitoefenen op beleid om de leefomgeving in hun voordeel te veranderen, zijn vaak mensen met wie het betrekkelijk goed gaat. Terwijl de mensen die om wat voor reden ook niet kunnen deelnemen aan participatie en andere zorgen aan hun hoofd hebben, misschien nog wel meer gebaat zijn bij verbetering van hun fysieke omgeving.
Ook deze omgevingsvisie is tot stand gekomen met waardevolle bijdragen van inwoners. Met soms nieuwe vormen van participatie is geprobeerd inbreng bij uiteenlopende groepen en mensen op te halen. De afgelopen drieënhalf jaar hebben heel veel inwoners, belangengroepen, experts, maatschappelijke organisaties, ambtenaren en politici energie gestoken in de omgevingsvisie. Met als eindresultaat een langetermijnvisie die inwoners, (regio)partners, bedrijven en de overheid helpt koers bepalen bij de opgaven en veranderingen waar Amersfoort mee te maken heeft en krijgt. Op zowel het resultaat als de totstandkoming mogen we ontzettend trots zijn.

Rutger Dijksterhuis
Wethouder
Ruimtelijke Ontwikkeling

HOOFDSTUK I INTRODUCTIE

1.1 De opgave voor Amersfoort

Er is de afgelopen jaren veel veranderd in Amersfoort en de komende jaren zal er nog veel meer veranderen. De stad groeit omdat het voor veel mensen een aantrekkelijke plek is om te wonen, te werken en te recreëren. En vanwege economische ontwikkelingen, klimaatverandering en energietransitie zal de stad op verschillende plekken ingrijpend aangepakt moeten worden. Kortom, redenen genoeg om te werken aan het behoud van de kwaliteiten van onze stad en waar mogelijk bestaande kwaliteiten te versterken en nieuwe toe te voegen.

Amersfoort wil een inclusieve stad zijn, een stad waar mensen in al hun diversiteit zichzelf kunnen zijn en zich optimaal kunnen ontwikkelen. We bouwen wo-

ningen om iedereen een thuis te bieden. Een thuis voor iedereen waarin aandacht is voor kansengelijkheid en er volop mogelijkheden zijn om mee te kunnen doen ook voor de ouderen en inwoners met een beperking. Hier hoort bij dat wij ongelijk investeren en focussen op doelgroepen die dat nodig hebben. Investeren in de juiste doelgroepen doen wij met maatwerk en compassie. Om een inclusieve stad te blijven, komen er tot 2030 binnen de gemeentegrenzen circa 1.000 woningen per jaar bij, zodat we alle doelgroepen een passende plek kunnen bieden in Amersfoort.

Om de groei van de stad in goede banen te leiden is er meer nodig dan woningbouw alleen. Een inclusieve stad vraagt ook om groei van werkgelegenheid en het verder ontwikkelen van onze voorzieningen voor bijvoorbeeld cultuur, sport, onderwijs en gezondheid. En met steeds meer mensen in de stad is het van groot belang dat er voldoende (openbare) ruimte is om te verblijven, te bewegen en te ontmoeten. Groei vraagt dus om het zorgvuldig inrichten

Wat komt er op ons af?

Naast de grote opgaven voor woningbouw en mobiliteit, zijn er ook **autonome ontwikkelingen** die invloed hebben op de stedelijke ontwikkeling. In dit kader worden deze trends kort beschreven, in de bijlage komen ze uitvoeriger aan de orde.

De stad moet zich aanpassen aan de **klimaatveranderingen** waarbij droge en hete periodes en periodes met hevige regenval vaker voorkomen. Dit veroorzaakt wateroverlast, hittestress en verlies aan biodiversiteit en vraagt om een andere inrichting van onze openbare ruimte. Er is meer ruimte nodig voor onze watergangen, beken en vijvers, meer ruimte voor onverharde grond en meer ruimte voor groen. De groene gebieden en watergangen in de stad moeten daarom beter met elkaar verbonden worden voor mensen, dieren en planten.

Daarnaast zullen we ons gedrag moeten aanpassen om de noodzakelijke **energietransitie** te realiseren. De noodzaak om naar minder gebruik van fossiele brandstoffen te gaan is een belangrijke reden om deze transitie versneld door te zetten. De hele energiehuishouding van Nederland — en dus ook van Amersfoort — moet veranderen. Overal wordt hard gewerkt aan nieuwe systemen om duurzame energie op te wekken, op te slaan en te distribueren. Ook is er de noodzaak om te transformeren naar een circulaire economie, aangezien ruwe grondstoffen wereldwijd in hoog tempo opraken.

Naast de opgaven in de fysieke stad, spelen er ook in het **sociaal domein** grote opgaven. De laatste jaren is de fysieke en mentale gezondheid van de Amersfoorters hoger op de agenda gekomen. De coronapandemie en de druk op de zorg heeft het belang van een goede gezondheid en nabijheid van goede gezondheidszorg nog eens extra benadrukt. Uit internationaal onderzoek blijkt dat een goed ingerichte leefomgeving bijdraagt aan het minder voorkomen van obesitas, eenzaamheid en stress. Dit vraagt om een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten, maar ook ruimte biedt voor rust en bezinning.

Er zijn meer kwetsbare groepen in onze samenleving die een **passende woning** en zorg nodig hebben. Door de vergrijzing verandert de samenstelling van de inwoners; dit brengt een extra opgave met zich mee voor de inrichting en bereikbaarheid van de stad, voor voorzieningen en de woningvoorraad.

In de Omgevingsvisie Amersfoort 2030 komen deze opgaven bij elkaar. De omgevingsvisie geeft een perspectief en bevat onze ambities, doelen en opgaven. De groei van de stad houdt in 2030 niet op. We zullen daarom ook, in regionaal verband, na moeten denken over de verstedelijking na 2030 en op zoek gaan naar nieuwe locaties voor woningbouw in de stad.

van de openbare ruimte en om voldoende groen en voldoende grote aaneengesloten gebieden voor biodiversiteit en recreatie. Deze opgaven moeten worden gecombineerd met de energietransitie en het klimaatbestendig maken van de stad. En tot slot kan de groei alleen in goede banen worden geleid als ook geïnvesteerd wordt in meer ruimte voor fietsers en voetgangers en beter openbaar vervoer en de auto minder ruimte krijgt. Dit draagt weer bij aan een gezondere leefstijl en gezondere omgeving.

Een gezonde stad is de rode draad in deze omgevingsvisie, waarin de relatie tussen gezondheid, leefomgeving en samenleven centraal staan.

1.2 De strategische ligging en identiteit van Amersfoort

Amersfoort dankt haar identiteit voor een groot deel aan haar strategische ligging. De stad ligt centraal in het land en vervult een centrumfunctie voor de Regio Amersfoort (met Soest, Baarn, Eemnes, Bunscho-

ten-Spakenburg, Leusden, Woudenberg, Nijkerk en Barneveld). Amersfoort is de schakel tussen de Randstad en de meer landelijke regio's in het noorden en oosten van Nederland.

Ook economisch gezien ligt Amersfoort op een schakelpunt: de westzijde is sterk verbonden met de stedelijke Noordvleugel van de Randstad (o.a. Amsterdam) en Utrecht Life Sciences en aan de oostzijde van Amersfoort liggen de landelijke gebieden van de FoodValley en de Gelderse vallei. Door deze ligging kent de westzijde van de regio een opvallende concentratie 'denkers' en zetten de 'doeners' aan de oostzijde van de regio de toon. De combinatie van denkers en de doeners creëert een grote economische waarde.

Het Amersfoorts grondgebied omvat twee mooie dorpen, diverse woonwijken en werkgebieden en een goed voorzieningenaanbod voor onderwijs, zorg, sport en cultuur. Via het landelijke gebied zijn we verbonden met de regio en de prachtige landschappen van de Heuvelrug, Gelderse Vallei en Arkemheen-Eemland. Landschappen die doorlopen in de groenblauwe structuur van de stad en haar parken. Een van de belangrijkste kwaliteiten is het erfgoed, met ondermeer de waardevolle middeleeuwse binnenstad en veel rijks- en gemeentelijke monumenten. In Amersfoort zijn daarnaast veel erfgoedinstellingen gevestigd. Dit maakt dat Amersfoort zich kan profileren als Erfgoedstad.

Oud en nieuw zijn goed verbonden in Amersfoort. Zoals de historische binnenstad met het ernaast gelegen gebouw van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en daarachter het Eemplein met het iconische Eemhuis.

Amersfoort heeft zich herhaaldelijk bewezen in het realiseren van nieuwe innovatieve wijken met een hoge ruimtelijke kwaliteit. Grootschalige stedelijke projecten (Kattenbroek, Vathorst, Nieuwland, De Nieuwe Stad) bewijzen dat Amersfoort experimentele vooruitgang niet schuwt.

De omgevingsvisie en het coalitieakkoord 2022-2026

Het **Coalitieakkoord Amersfoort 2022-2026** geeft mede richting voor de verdere ontwikkeling van de stad. De keuzes in het coalitieakkoord zijn gemaakt vanuit de volgende vier uitgangspunten: goed leven binnen de grenzen van onze aarde, een thuis voor iedereen, welzijn en sociale rechtvaardigheid en goed samenspel en in gesprek. De omgevingsvisie bouwt voort op het coalitieakkoord en neemt een gezonde omgeving die uitnodigt om te bewegen en elkaar te ontmoeten als vertrekpunt. Vanuit het perspectief van twee generaties vooruit en de grenzen van onze aarde, kijkt de omgevingsvisie 10-15 jaar vooruit om te komen tot keuzes voor de ontwikkeling van woningbouw en werkgebieden. De **levensaders** zijn een belangrijke rode draad in de omgevingsvisie. Ze worden ingezet om de structuur van de stad te versterken en tegelijkertijd dragen ze bij aan het verbeteren van het welzijn en het samenleven in de stad. Ook zet de omgevingsvisie in op een stad waar iedereen binnen 10 minuten wandelen in een groene omgeving kan zijn. Cruciaal voor het welzijn en sociale rechtvaardigheid. We willen dat de stad ook voor de komende generaties een fijne plek is voor mens en dier. Kortom, de ambities in het coalitieakkoord leggen een belangrijke basis voor de ambities in de omgevingsvisie.

In de kern blijft Amersfoort in al deze projecten dichtbij zichzelf, de menselijke maat en haar gemeenschapszin: Wij Amersfoort! Het is een stad waar je mee kan en mag doen. Waar je al snel opgemerkt wordt. Amersfoort is een inclusieve stad, waar iedereen een thuis heeft en vindt. Dit blijkt ook de hoge betrokkenheid van de inwoners bij de stad en het hoge aantal vrijwilligers dat zich inzet voor projecten in de stad. Ook in de ruimtelijke inrichting van de stad komt deze menselijke maat terug. Dit is bepalend voor de Amersfoortse identiteit en willen we ook in de toekomst behouden.

1.3 Wat is de omgevingsvisie en hoe gebruik ik de visie?

In deze omgevingsvisie bundelt de gemeente de hoofdlijnen van al het beleid voor het fysieke domein en de voorgenomen ontwikkelingen tot 2030. Omdat veel ontwikkelingen langer zullen duren en veranderingen langer doorwerken kijken we ook naar de

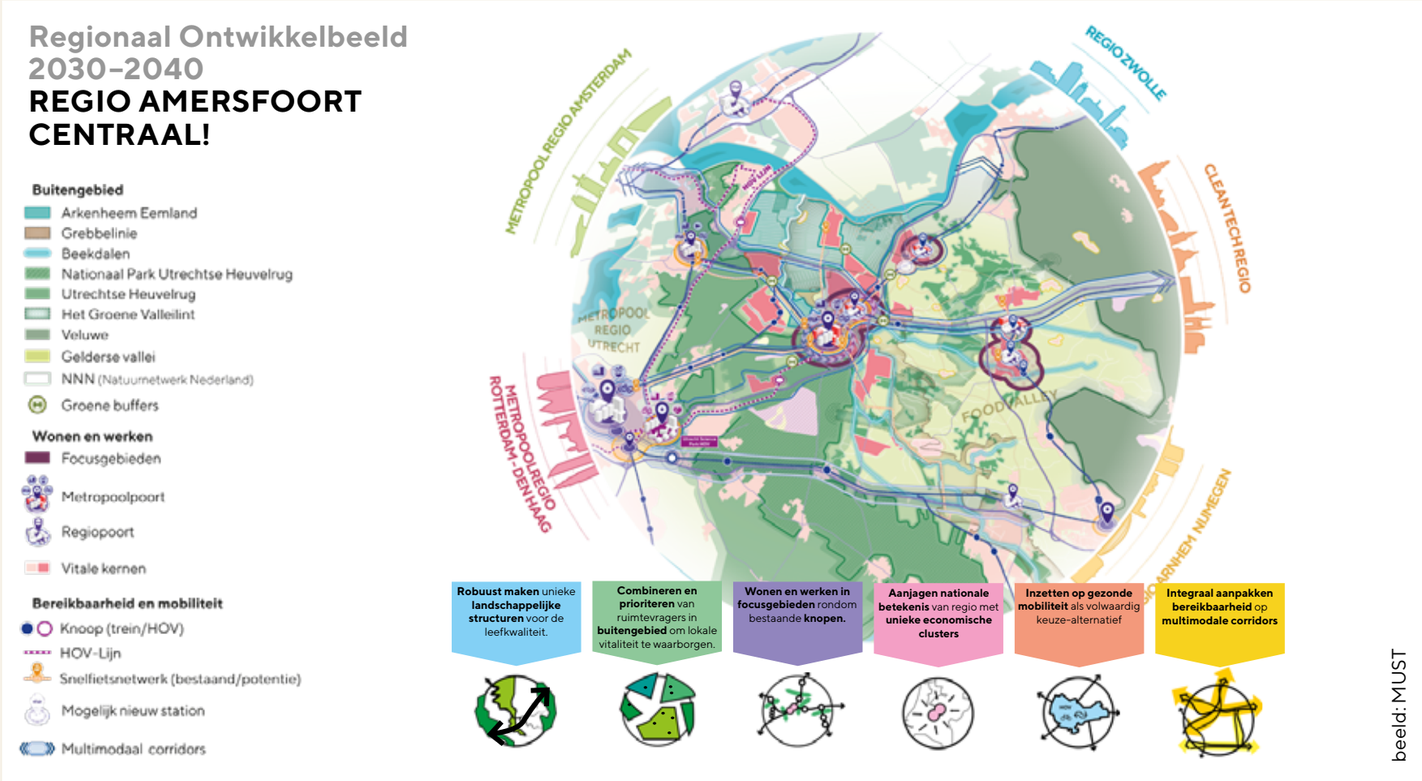

beeld: MUST

De regio Amersfoort maakt een flinke groei door: zowel in inwoners als in werk en in bereikbaarheid. Om deze groei in goede banen te leiden, is het **Regionaal Ontwikkelbeeld 2030–2040** opgesteld. Het Regionaal Ontwikkelbeeld 2030–2040 bevat de toekomstige verstedelijkingsstrategie voor de Regio. Uitgangspunt is dat Regio Amersfoort haar centrale positie als sterke en gezonde regio in het hart van het Stedelijk Netwerk Nederland verstevigt. In het Regionaal Ontwikkelbeeld zijn onderstaande pijlers voor verstedelijking op de langere termijn opgenomen:

- I Robuust maken unieke landschappelijke structuren voor de leefkwaliteit
- II Combineren en prioriteren van ruimtevragers in landelijk gebied om lokale vitaliteit te waarborgen
- III Wonen en werken in focusgebieden rondom bestaande knopen (Amersfoort Centraal + Amersfoort Schothorst)
- IV Aanjagen nationale betekenis van regio met unieke economische ecosystemen
- V Inzetten op gezonde mobiliteit als volwaardig keuzealternatief
- VI Integraal aanpakken bereikbaarheid op multimodale corridors

De omgevingsvisie van Amersfoort is een uitwerking van deze zes regionale pijlers op gemeentelijk niveau.

mogelijke situatie in 2040 en grote consequenties op langere termijn, twee generaties vooruit.

De omgevingsvisie geeft richting aan alle keuzes over het gebruik en de inrichting van de ruimte in de stad die we de komende periode te maken hebben. Zo vormt de omgevingsvisie de basis voor beleid en regels die meer gericht zijn op de uitvoering: de omgevingsprogramma's, -plannen en -vergunningen. En zo is de omgevingsvisie het afwegingskader als een ruimtelijk initiatief niet in een bestemmingsplan of het omgevingsplan past.

Omdat de voorgenomen ontwikkelingen ook negatieve effecten op de kwaliteit van de leefomgeving kunnen hebben, is tegelijk met de omgevingsvisie een omgevingseffectrapportage (OER) opgesteld. In de OER zijn eerst drie varianten voor de ontwikkeling van Amersfoort getoetst op omgevingseffecten. Daarna is op basis van deze uitkomsten een voorkeursvariant opgesteld en getoetst. Meer info hierover staat op **www.amersfoort.nl/omgevingsvisie**.

HOE ZIT OMGEVINGSVISIE AMERSFOORT 2030-40 IN ELKAAR?

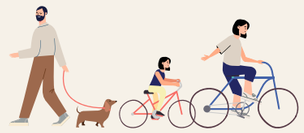

VERSTEDELIJKINGSSTRATEGIE GEZOND SAMENLEVEN
LEVENSADERS EN ONTMOETINGSPLEKKEN
HOOFDSTUK II

DE ZES BELANGRIJKSTE ONTWIKKELOPGAVEN
HOOFDSTUK III

1. Een groene stad in een groene omgeving die water omarmt
2. Een duurzame CO_2-neutrale stad
3. Een stad met een duurzame mobiliteit
4. Een inclusieve en aantrekkelijke stad om in te wonen
5. Een stad met een veelzijdige en veerkrachtige economie
6. Een stad waarin voorzieningen meegroeien

UITVOERING — HOOFDSTUK IV

BIJLAGEN — HOOFDSTUK V

HOOFDSTUK II GEZOND SAMENLEVEN: COMPACTE STAD MET AANTREKKELIJKE OPENBARE RUIMTE EN PRIORITEIT VOOR FIETSERS EN VOETGANGERS

2.1 Visie: gezond samenleven in een inclusieve stad

Onze visie voor de toekomst is dat Amersfoort een inclusieve stad is, waarin iedereen die in Amersfoort wil wonen een huis heeft of kan vinden, elke inwoner zich thuis voelt en iedereen op zijn eigen manier mee kan doen. Een stad met goede verbindingen en voldoende ruimte voor ontmoeten, bewegen, groen en natuur. Een stad waarin de zo gewaardeerde menselijke maat één van de belangrijkste kenmerken blijft en verder wordt versterkt. Een stad waarin zowel wij als toekomstige generaties gezond samenleven.

2.2 Verstedelijkingsstrategie: groeien met behoud van de menselijke maat

Om dat voor elkaar te krijgen, bouwen we ook de komende jaren 1.000 woningen per jaar. We zetten daarbij in op een compacte stad waarin voorzieningen nabij zijn, fietsers en voetgangers prioriteit krijgen en het buitengebied groen blijft. Daarnaast kiezen we in de groeiende stad voor het verbeteren van de openbare ruimte. Dit doen we onder andere door het versterken van de levensaders door de stad en het oriënteren van ontmoetingsplekken en voorzieningen aan deze levensaders. De levensaders zijn aantrekkelijke verbindingen tussen de bestaande wijken in de stad en de stad en buitengebied. Met onze inzet op deze levensaders versterken we zowel de samenhang in de stad als de verbinding met de nieuwe stadsdelen Langs Eem en Spoor en Hoefkwarter. De menselijke maat is één van de belangrijkste aspecten van de levensaders, met veel ruimte voor fietsers en voetgangers, ontmoeting, groen en levendigheid.

Naast de levensaders realiseren we ecologische verbindingen voor dieren en planten in de stad en tussen de stad en het buitengebied. Deze komen aan bod in 3.1 bij de ontwikkelrichting ‘Een groene stad in een groene omgeving die water omarmt’. Hieronder gaan we verder in op de belangrijkst onderdelen van de verstedelijkingsstrategie:

I. Compacte stad met prioriteit voor fietsers en voetgangers

II. Levensaders en ontmoetingsplekken

I. Compacte stad met prioriteit voor fietsers en voetgangers

Gezond Samenleven betekent een keuze voor Amersfoort als compacte stad met een prettig leefklimaat waar de ruimte efficiënt gebruikt wordt en waar functies slim gecombineerd worden. We bouwen zoveel mogelijk binnenstedelijk in hoge dichtheden, zodat wonen, werken en voorzieningen op relatief korte afstand van elkaar liggen en goed fietsend en wandelend bereikbaar zijn. Hierbij maken we onderscheid tussen voorzieningen die we dagelijks gebruiken (supermarkt of school) en voorzieningen die minder vaak gebruikt worden (schouwburg of garagebedrijf). De dagelijkse voorzieningen zijn vanaf huis bij voorkeur binnen 10 minuten te voet of per fiets bereikbaar en andere voorzieningen binnen een half uur. Door de groei binnen de bestaande stad op te vangen, kunnen we duurzame en actieve mobiliteit (wandelen of fietsen) bevorderen en blijft het landschap rondom de stad beschikbaar voor natuur, recreatie en natuurinclusieve landbouw. Hierbij is het belangrijk dat er ook ín de stad voldoende groen is voor de leefbaarheid en om te voorkomen dat de recreatiedruk op de natuurgebieden te hoog wordt.

We willen de groei zoveel mogelijk realiseren op goed bereikbare locaties bij openbaar vervoersknooppunten. Een aantal plekken in de stad zullen de komende decennia flink veranderen. Door een paar grotere gebiedsontwikkelingen ontstaan nieuwe wijken met een hoogstedelijk karakter zoals Langs Eem en Spoor en Hoefkwartier. Daarnaast zijn er in bestaande wijken op kleinere schaal veranderingen door inbreidingsplannen.

Om de stad bereikbaar en leefbaar te houden is er een koerswijziging nodig in onze benadering van mobiliteit. De beperkte openbare ruimte maakt het niet mogelijk om de huidige wijze van autogebruik te laten meegroeien met de groei van de stad. In de compacte stad krijgen fietser en voetganger meer ruimte en liggen wonen, werken en voorzieningen zoveel mogelijk op loop- of fietsafstand van elkaar. De Stadsring en de radialen vanaf de Stadsring worden autoluwer en het doorgaand autoverkeer verplaatst zich naar de rondwegen aan de rand van de stad. Daarbij stimuleren we alle vormen van deelvervoer en blijven we inzetten op een goed OV-netwerk.

Een **gezonde leefomgeving** wordt door het RIVM omschreven als een omgeving die

- Een aantrekkelijke en gevarieerde openbare ruimte heeft;
- Fietsen, wandelen en openbaar vervoer-gebruik stimuleert en zorgt voor goede bereikbaarheid;
- Er voor zorgt dat mensen elkaar kunnen ontmoeten;
- Uitnodigt tot bewegen, spelen en sporten, en schoon en veilig is;
- Een gevarieerd aanbod aan voorzieningen (bijvoorbeeld woningen, scholen, winkels, cultuur, bedrijven, openbaar vervoers-voorzieningen, sport) heeft;
- Rekening houdt met de behoeften van de (toekomstige) bewoners en specifieke bevolkingsgroepen (kinderen, ouderen, chronisch zieken, gehandicapten, lagere inkomensgroepen);
- Voldoende groen, natuur en water en aandacht voor klimaatadaptatie heeft;
- Gezonde en duurzame woningen heeft;
- Een goede milieukwaliteit (geluid, lucht, bodem, externe veiligheid) heeft.

II. Levensaders en ontmoetingsplekken

De openbare ruimte is de verbindende factor in straten, buurten, wijken en de stad. De 'menselijke maat' is doorslaggevend voor de mate waarin inwoners en bezoekers de openbare ruimte als prettig en verbindend ervaren. De vertaling van de "menselijke maat" betekent voor Amersfoort: een stad waarin je ertoe doet en waarin je opgemerkt wordt als je dat wilt. Het is belangrijk dat mensen zich veilig en prettig voelen in de openbare ruimte en dat deze toegankelijk is (conform het VN-verdrag Handicap) en uitnodigt om naar buiten te gaan, te bewegen en elkaar te ontmoeten. In de woorden van Jan Gehl: "de leefbare stad bestaat uit een aaneenschakeling van publieke plekken voor mensen". We kiezen daarom voor het principe van levensaders en ontmoetingsplekken.

De scheiding tussen thuis en werk en publieke plekken wordt steeds kleiner. Men werkt steeds meer thuis en ontmoet elkaar niet alleen thuis maar steeds meer op publieke plekken. We sporten niet alleen meer in gymzalen of sportclubs, maar steeds meer in de openbare ruimte. De openbare ruimte wordt daarmee steeds

meer een deel van ons leefgebied. Als we de publieke ruimte goed inrichten als ontmoetingsplek blijft de menselijke maat en daarmee de leefbaarheid goed. Daarmee kan de stad de groei van het aantal woningen realiseren met behoud van de karakteristieke kwaliteiten van Amersfoort.

LEVENSADERS bieden de verbindende structuur op het niveau van de stad. Het zijn doorgaande routes die ruimte bieden voor ontmoeten en waar voetgangers en fietsers prioriteit krijgen. De beleving komt centraal te staan, dus aantrekkelijke, levendige, ruim opgezette en groene routes die uitnodigen tot wandelen of fietsen. Het karakter van de levensader kan verschillen, maar ze zijn wel herkenbaar door de levendigheid en ruimte voor voetganger en fietser. Deze levensaders slaan de verbinding tussen de stadsdelen, tussen nieuwe en bestaande wijken, tussen stad en het buitengebied en tussen de Amersfoorters.

In het zuidelijk deel van de stad kunnen de levensaders samenvallen met de radialen, die veelal een levendig karakter hebben. In het noordelijk deel van de stad ontbreken deze radialen veelal en is er meer aandacht nodig voor de bepaling van de levensaders. In veel gevallen voldoen de huidige routes nog niet aan de karakteristieken van een levensader en is er nog een herinrichting gewenst, met name om voetganger en fiets meer ruimte te geven en om de continuïteit voor voetgangers en fietsers te verbeteren. De Noordewierweg en Stationstraat/Asch van Wijckstraat zijn daar goede voorbeelden van. Voor deze straten ligt een ontwerp voor de herinrichting klaar.

ONTMOETINGSPLEKKEN zijn de plekken in de buurt en wijk waar maatschappelijke en commerciële voorzieningen geclusterd zijn zodat verschillende groepen uit de samenleving er gebruik van maken. Het Eemplein is een voorbeeld, met bibliotheek, winkels, terrassen en ruimte voor ontmoeting. Een voorbeeld in een wijk is Juliana van Stolbergpark met ruimte voor sport en spel en het MBO aan de overkant. De kwaliteit van deze ontmoetingsplekken willen we versterken door het actief benutten en verbeteren van publieke en openbare ruimte zoals buurttuinen en -pleinen, parken, sport- en spelplaatsen. Hier moet ook meer ruimte komen voor lokale initiatieven die gericht zijn op samenzijn, collectiviteit, cultuur, beweging en interactie.

De kracht van de ontmoetingsplekken en de levensaders wordt versterkt door de ontmoetingsplekken te oriënteren op de levensaders. De ontmoetingsplekken worden verbonden aan de levensaders en zijn herkenbaar vanaf de levensaders. Bij de spreiding van de ontmoetingsplekken is het principe van de 10-minutenstad leidend. Zoveel mogelijk bewoners moeten binnen 10 minuten lopen bij een ontmoetingsplek kunnen komen. De ontmoetingsplekken zijn op hun beurt weer onderling met elkaar verbonden via de levensaders en vormen nieuwe ervaringsroutes — van plek naar plek en door de hele stad.

Op de kaart op de volgende pagina zijn de levensaders en ontmoetingsplekken ingetekend.

OMGEVINGSVISIE AMERSFOORT 2030-40

LEVENSADERS EN ONTMOETINGSPLEKKEN

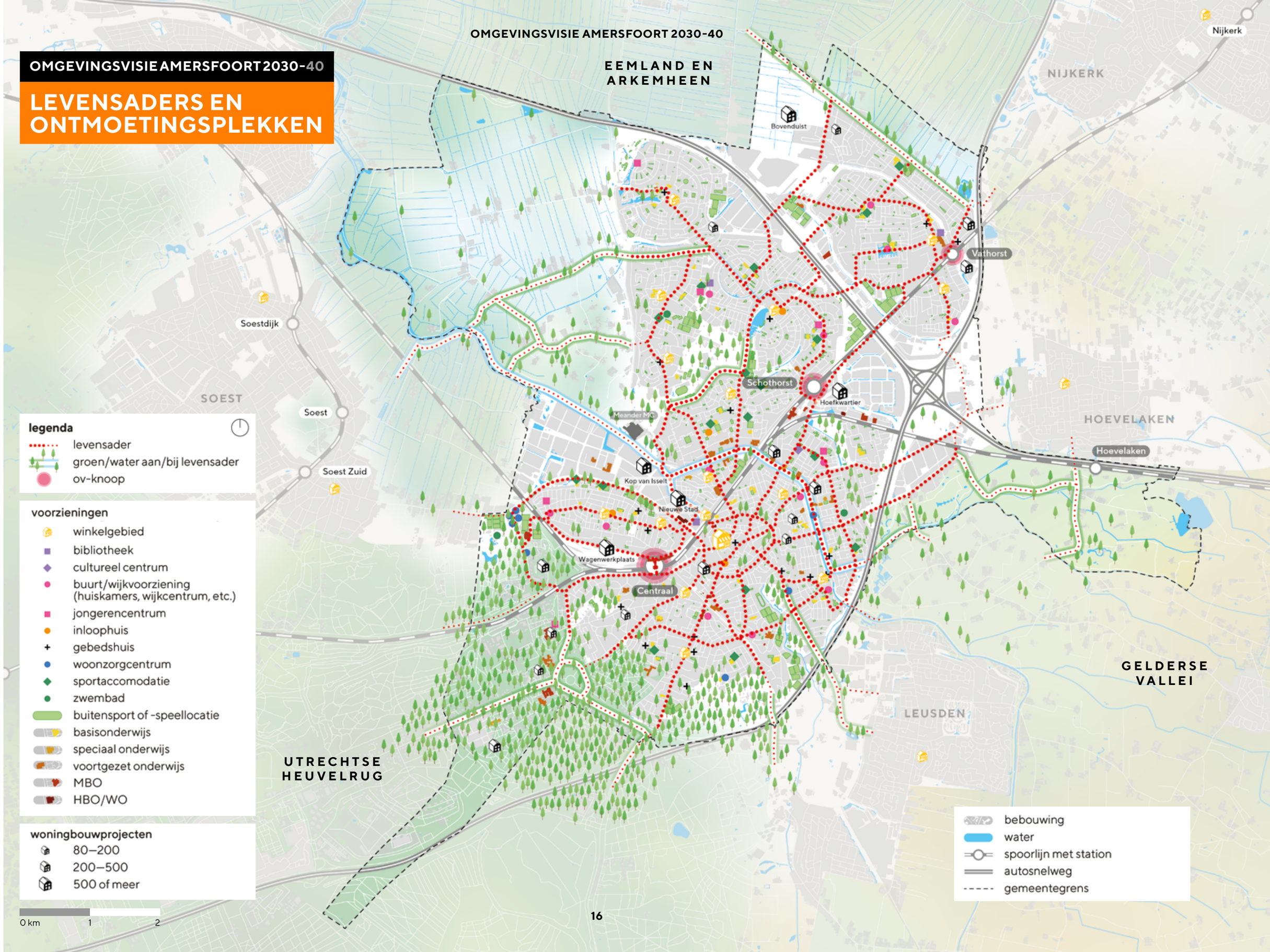

2.3 Levensaders onder de loep

Hoe ziet zo'n levensader er dan uit van dichtbij? Niet elke levensader is hetzelfde. Het is juist de diversiteit aan levensaders die het geheel tot een rijk palet aan routes maakt die de Amersfoortse wijken en de Amersfoorters met elkaar verbinden. De levensaders voldoen echter in verschillende maten wel altijd aan **vijf basisprincipes**. Het ene basisprincipe komt meer terug bij de ene levensaders dan bij de andere. De basisprincipes komen ook afwisselend terug binnen een afzonderlijke levensader. De vijf basisprincipes zijn:

I – ONTMOETING

De levensaders verbinden ontmoetingsplekken. Ze omvatten een wisselwerking van inclusieve en toegankelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken in de openbare ruimte zoals pleinen, brede stoepen, parken en groengebieden.

II – LEVENDIG PROGRAMMA

Delen van de levensaders vormen ervaringsroutes en plekken van activiteit en reuring. Onder de noemer 'levendig programma' wordt verstaan: al het stedelijk programma dat interactie, wisselwerkingen en levendigheid bevordert. Dit omvat winkels, horeca, bedrijven, maatschappelijke voorzieningen, sport en alles wat mensen trekt. Levendig programma kan ook wonen zijn, met als ontwerpdoel om de verblijfskwaliteit te versterken.

III – ORIËNTATIE

Aan de levensaders zijn de deuren, openingen, ramen, vlaggen zoveel mogelijk strategisch georiënteerd. De identiteit van de plek wordt versterkt vanuit het pluriforme beeld van gebruikers, panden en plekken.

IV – CONTINUÏTEIT

Op de levensaders wordt langzaam verkeer geprioriteerd. Dat betekent ruim baan en continuïteit voor fietser en voetganger. De levensaders zijn de logische slagaders voor langzaam verkeer. De interactie van buurt en stad vindt daar plaats. Levensaders zijn niet per definitie de snelste, maar vooral de meest aangename routes.

V – IDENTITEIT

Aan de levensaders wordt op verschillende manier gewerkt aan herkenbaarheid. De levensaders vormen als sociaal-programmatische routes bakens van karakter, van betekenis voor buurt, wijk en stad.

De levensaders behoeven nadere uitwerking op gebieds-/wijkniveau. Dan wordt concreter invulling gegeven aan de wijze waarop de vijf principes verder ingevuld worden en welke inrichting en voorzieningen passen bij de betreffende levensader. Dit is maatwerk. Op deze pagina twee voorbeelden.

Uitwerking van de levensaders in Langs Eem en Spoor (LES)

Impressie van de Noordewierweg ingericht als levensaders, op basis van ontwerp Noordewierweg.

HET HART ONDER MIJN RIE
M

FLORINE
150
RUN-DAY
STEFAN
1136
HiPRO
Olney
Runners
STEPHEN
1199
HiPRO
A.V. TRIATHLON
AMERSFOORT
QUIRIN
1184
HiPRO

HOOFDSTUK III ONTWIKKELOPGAVEN EN LAGENBENADERING

De visie en strategie hebben we samen met de ambities en doelen voor ons beleid voor de fysieke leefomgeving vertaald in ZES INTEGRALE ONTWIKKELOPGAVEN voor de toekomst van Amersfoort.

3.1 De lagenbenadering als basis

In dit hoofdstuk gaan we hier verder op in.
We hanteren in dit hoofdstuk de volgorde van de lagenbenadering, waarbij we eerst de bodem en het water beschrijven, daarna de netwerklaag met onder andere mobiliteit en dan de occupatielaag met wonen, werken en voorzieningen (zie kader hiernaast).

3.2 Amersfoort Erfgoedstad

Amersfoort ademt historie en het erfgoed vertelt op samenhangende wijze het verhaal van de ontwikkeling van onze stad. Naast de nog gaaf bewaard gebleven middeleeuwse binnenstad zijn er onder meer de plekken van de oude Malenhoeven in het buitengebied, historische wegen en waterlopen of markante 19de en 20ste-eeuwse uitbreidingswijken. Alle categorieën erfgoed zijn vertegenwoordigd, van bodemschatten uit de prehistorie tot middeleeuwse kerkgebouwen, wederopbouwwijken of

Ordenen volgens de lagenbenadering

Om het hoofd te bieden aan alle uitdagingen waar Nederland voor staat, is een gestructureerde aanpak en samenwerking noodzakelijk. We hanteren de drie lagen uit de lagenbenadering om de richting te bepalen voor de ruimtelijke opgaven die voor ons liggen.

De onderste laag (de **ONDERGROND**) bestaat uit de fysieke ondergrond, het grondwatersysteem en al het leven dat zich hierin bevindt. Kenmerkend voor Amersfoort is dat geologische processen in de omgeving hebben geleid tot een aantal geomorfologische, hydrologische en bodemkundige verschillen. Dit uit zich in drie verschillende landschappen, die bepalend zijn geweest voor het ontstaan van het huidige cultuurlandschap, maar ook voor de ontwikkelingswijze van de stad zelf. De drie landschappen bestaan uit de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug, het dekzandgebied van de Gelderse Vallei en het veen- en zeekleigebied van Eemland. Deze unieke landschappelijke ondergrond is nog goed herkenbaar in de ruimtelijke opbouw en vormt de basis voor onze archeologische en cultuurhistorische waarden. Water en bodem willen we zoveel mogelijk sturend laten zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen.

De middelste laag (de **NETWERKLAAG**) bestaat uit netwerken van infrastructuur met wegen, spoorlijnen, waterwegen, kabels en leidingen. In hoofdlijnen wordt dit netwerk bepaald door enkele wegen rondom de oude binnenstad (de Stadsring), rond de eerste naoorlogse uitbreidingen (de Ringweg) en om de uitbreidingen vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw (de Rondweg). Deze wegen worden doorsneden door de van oudsher belangrijke in- en uitvalswegen van de stad, zoals de Arnhemseweg, de Utrechtseweg, de Hogeweg, de Hendrik van Viandenstraat en de Zielhorsterweg. De spoorlijnen en de snelwegen A1 en A28 lopen meer als autonome routes langs de stad en hebben ook een belangrijke regionale en nationale functie. De Eem, het Valleikanaal en de beken vormen de belangrijkste doorgaande watergangen in Amersfoort. Zij hebben een belangrijke functie voor berging en afvoer van water, als ecologische verbindingszones en vormen belangrijke verbindingen tussen de stad en het landelijk gebied. Binnen het Valleigebied is niet alleen het Valleikanaal bepalend voor de structuur. Aan de oostzijde van Amersfoort hebben ook de Barneveldse Beek, Esvelderbeek, Hoevenlakensebeek, Moorsterbeek en de Heiligenbergerbeek een sterk structurerende werking.

De bovenste laag (de **OCCUPATIELAAG** of activiteitenlaag) is de ruimtelijke inrichting en heeft betrekking op alle menselijke activiteiten als wonen, werken en recreëren. Amersfoort kenmerkt zich door de diverse typen bebouwde gebieden die on-

derling sterk van elkaar verschillen. Er zijn cultuurhistorisch waardevolle gebieden, monumentale (villa)wijken, een diversiteit aan woongebieden en voorzieningen maar ook bedrijventerreinen en moderne kantoorparken en stedelijke transformatiegebieden. Ten zuidoosten van de binnenstad liggen de ruim opgezette woonwijken tegen de stuwwalflank. Ten noorden en ten noordwesten van de binnenstad en in het noordwestelijke gedeelte van het Soesterkwartier liggen de naoorlogse planmatig ontwikkelde woongebieden met een hogere woningdichtheid. Deze verschillen geven elke wijk een eigen identiteit en vragen om een passende invulling van de ontwikkelopgaven. Behoud en versterking van de ruimtelijke karakteristiek is hierbij uitgangspunt.

De lagenbenadering: denken van onder(grond) naar boven

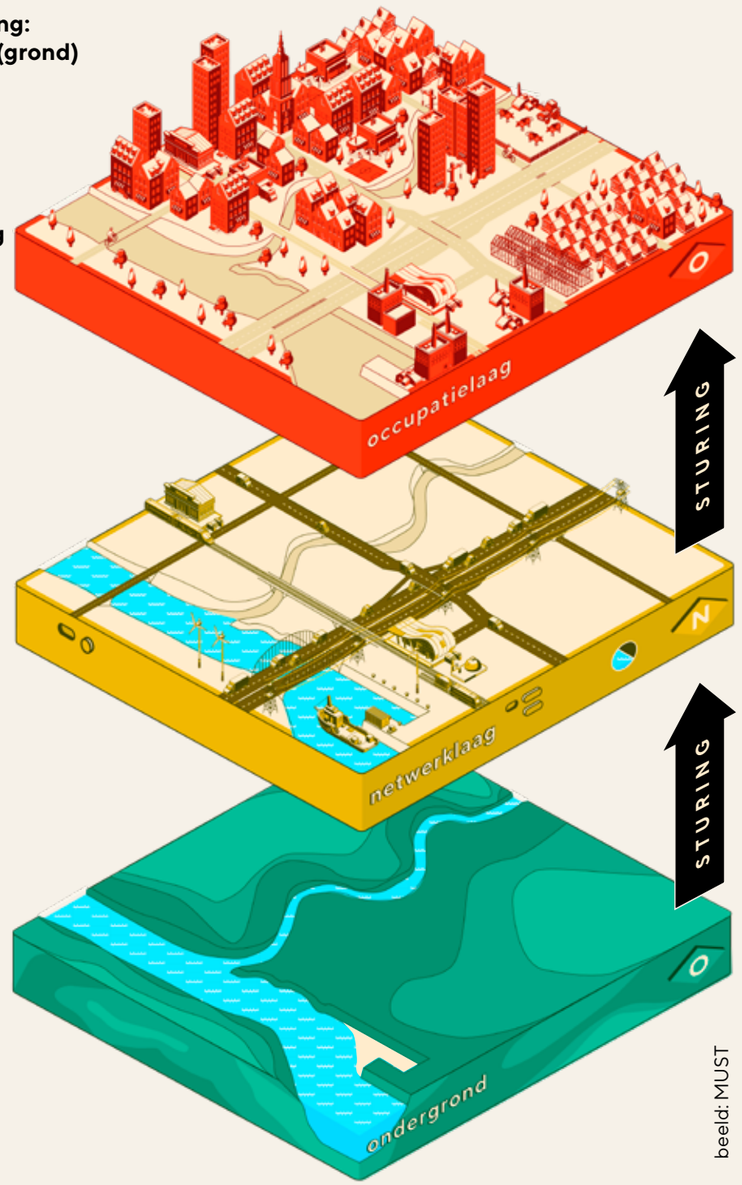

Occupatielaag
Ruimtegebruik.
Hoogdynamisch niveau met verandertijd 10–40 jaar.

Netwerklaag
Alle zichtbare en onzichtbare infastructuur.
Middeldynamisch niveau met verandertijd 20–80 jaar

Ondergrond
Water, bodem en het zich daarin bevindende leven.
Laagdynamisch niveau met verandertijd van >100 jaar.

beeld: MUST

industrieel erfgoed. Oud en nieuw gaan op harmonieuze wijze samen.

Het erfgoed biedt ankers en herkenningspunten. Het geeft identiteit, bevordert de hechting aan de omgevingen zorgt voor een aantrekkelijke stad, voor ondernemers, bewoners en bezoekers. Er is veel waardering voor deze cultuurhistorische waarden. Amersfoort profileert zich ook landelijk als erfgoedstad met, naast een rijk erfgoedbestand, veel landelijke erfgoedorganisaties die zich in de stad hebben gevestigd.

We vinden het van belang dat de erfgoedwaarden worden meegewogen bij fysieke ontwikkelingen in de leefomgeving. We leggen een verbinding tussen heden, verleden en toekomst door het historische verhaal van Amersfoort in al zijn facetten tastbaar te maken.
Hiervoor gelden de volgende uitgangspunten:

– We koesteren het Amersfoortse erfgoed en gebruiken het als inspiratiebron en herkenningspunt. Dit geldt voor zowel de zichtbare als onzichtbare elementen zoals archeologisch

en immaterieel erfgoed: ze vertellen het verhaal van Amersfoort. Kasteel Stoutenburg, de kapellen van Isselt en Coelhorst, de Malehoeves van Hoogland en de vele locaties van buitenplaatsen en landgoederen (nu vaak parken) zijn voorbeelden van herinneringsankers die we willen versterken.

— Bij nieuwbouw en herinrichting houden we rekening met historische structuren, landschappelijke elementen, ruimtelijke relaties en zichtlijnen. We willen dat de Grebbelinie, de Wegh der Weegen en de historische plantsoengordel rondom de binnenstad meer zichtbaar en beleefbaar worden gemaakt. Ook hoogteverschillen in het landschap (dekzandruggen, terpen) zijn van waarde en worden waar mogelijk ingepast en beter zichtbaar gemaakt.
— We beschouwen historisch onderzoek (naar archeologische, cultuurhistorische, landschappelijke en ruimtelijke waarden) en de vertaling hiervan in kansen en kaders als het vertrekpunt bij planvorming voor gebiedsontwikkelingen. De geschiedenis van toekomstige wijken als Bovenduist en Isselt-Midden moeten in een zo vroeg mogelijk stadium in het proces bekend zijn.
— Gemeentelijke en rijksmonumenten en archeologie zijn beschermd via landelijke en gemeentelijke wet- en regelgeving. Dit beschermingsregime is leidend bij ontwikkelingen. Niet alleen een cultuurhistorische paragraaf bij toekomstige ontwikkelingen is verplicht, ook dient in de plannen rekening te worden gehouden met de omgeving van de waardevolle locaties.
— In beschermde stadsgezichten willen we erfgoedwaarden zoveel mogelijk behouden. Speerpunten zijn hier het behoud en herstel van de archeologische waarden, de historische structuur en bebouwing en het samenhangende stadsbeeld. Op de Berg betekent dit bijvoorbeeld dat de Galgenberg beter moet worden geprofileerd. Niet alleen als – lugubere – entrée vanuit Utrecht, ook als onderdeel van het grafheuvellandschap kan de heuvel leesbaarder worden gemaakt.
— We stimuleren her- en nevenbestemming van erfgoed vanuit cultuurhistorische waarden en duurzaamheidsperspectief, waarbij ook de beleefbaarheid een belangrijke meerwaarde geeft (identiteit). Passende nieuwe functies en gebruik van de gebouwen staan daarbij centraal. Het meest actueel zijn de herbestemmingsopgaven van religieus en industrieel erfgoed. Voor het religieus erfgoed is de Kerkenvisie het vertrekpunt.
— Toekomstbestendig maken van erfgoed vraagt soms een belangenafweging: behoud van erfgoed en monumentale waarden zijn niet altijd optimaal te combineren met de ambities op het gebied van wonen, mobiliteit en duurzaamheid. Dit kan ook concessies en maatwerk vanuit andere disciplines vragen wanneer deze kaders en regels op gespannen voet staan met de instandhouding van belangrijke erfgoedwaarden.

De raamwerkkaart (zie volgende pagina) bevat de belangrijkste cultuurhistorische structuren en objecten voor Amersfoort. Deze werken we de komende tijd gedetailleerder uit op een cultuurhistorische waardenkaart. In de bijlage (in 5.2) is een beschrijving opgenomen van de Amersfoortse tijdlijn inclusief een toelichting op de belangrijkste cultuurhistorische elementen van de raamwerkkaart Erfgoed.

RAAMWERKKAART ERFGOED

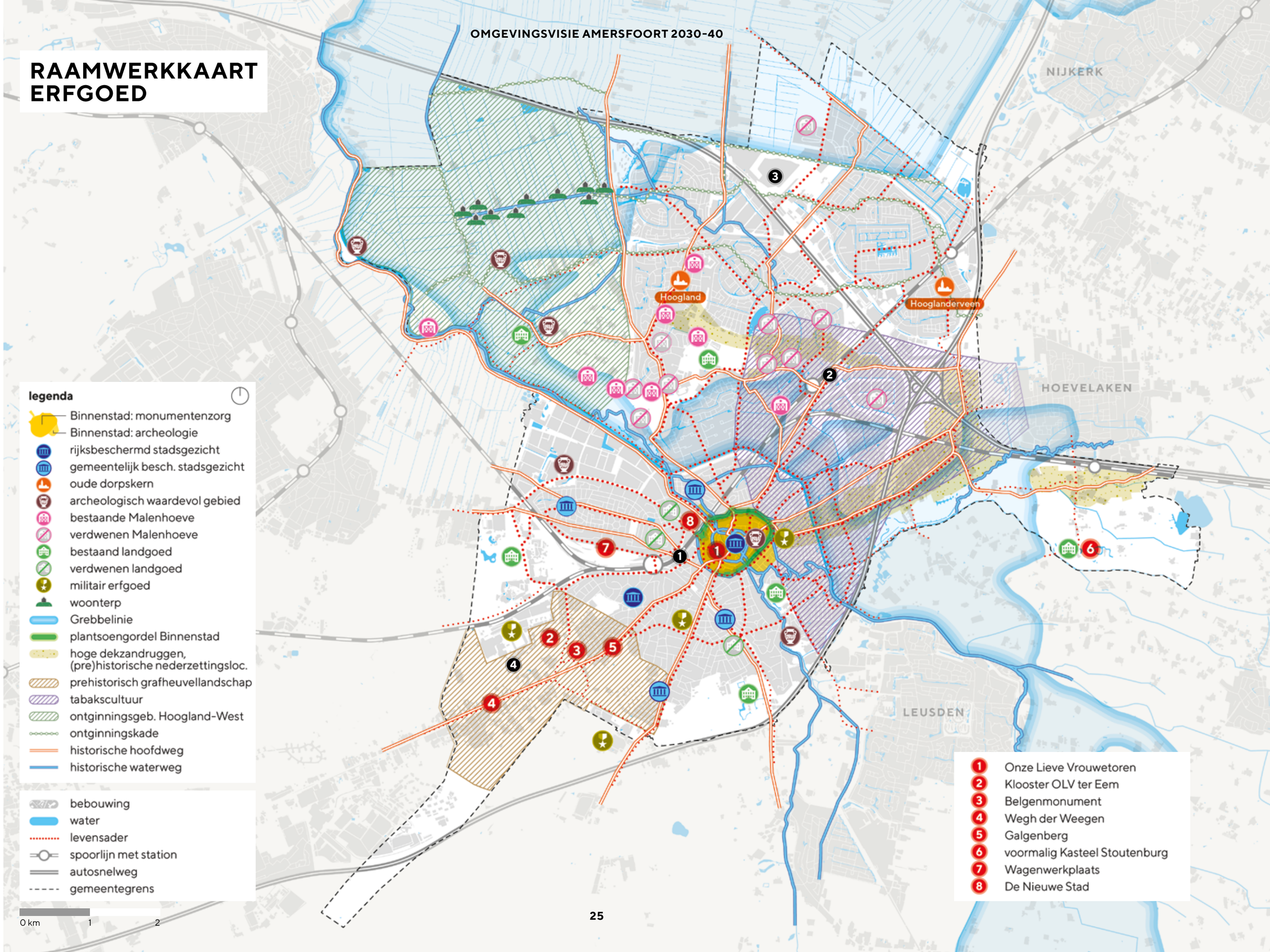

3.3 Zes ontwikkelopgaven & leidende principes

Voor elke ontwikkelopgave is een leidend principe geformuleerd. Het **leidend principe** wordt vervolgens uitgewerkt in deelopgaven. De zes ontwikkelopgaven zijn:

1.
Een groene stad in een groene omgeving die water omarmt

Principe: we kiezen ervoor om het natuurlijk systeem leidend te laten zijn bij de inrichting van de (openbare) ruimte

2.
Een duurzame CO_2-neutrale stad

Principe: we kiezen voor hernieuwbare energie en materialen

3.
Een stad met een duurzame mobiliteit

Principe: we kiezen voor duurzame en actieve mobiliteit met prioriteit voor fietsers en voetgangers

4.
Een inclusieve en aantrekkelijke stad om in te wonen

Principe: we bieden een thuis voor iedereen en we kiezen voor gezond groeien met voldoende diversiteit

5.
Een stad met een veelzijdige en veerkrachtige economie

Principe: we willen dat het aantal arbeidsplaatsen meegroeit met de groei van het aantal inwoners en dat economie een bijdrage levert aan een duurzame, circulaire, inclusieve, gezonde en leefbare stad

6.
Een stad waarin voorzieningen meegroeien

Principe: we willen dat de voorzieningen meegroeien met de groei van het aantal inwoners

Op de **overzichtskaart** op de volgende pagina zijn de belangrijkste elementen uit de ontwikkelopgaven samengebracht. Ook zijn de **levensaders** ingetekend. Bij elk van de zes ontwikkelopgaven gaan **themakaarten** dieper in op deafzonderlijke opgaven.

OMGEVINGSVISIE AMERSFOORT 2030-40

OVERZICHTSKAART MET DE BELANGRIJKSTE OPGAVEN

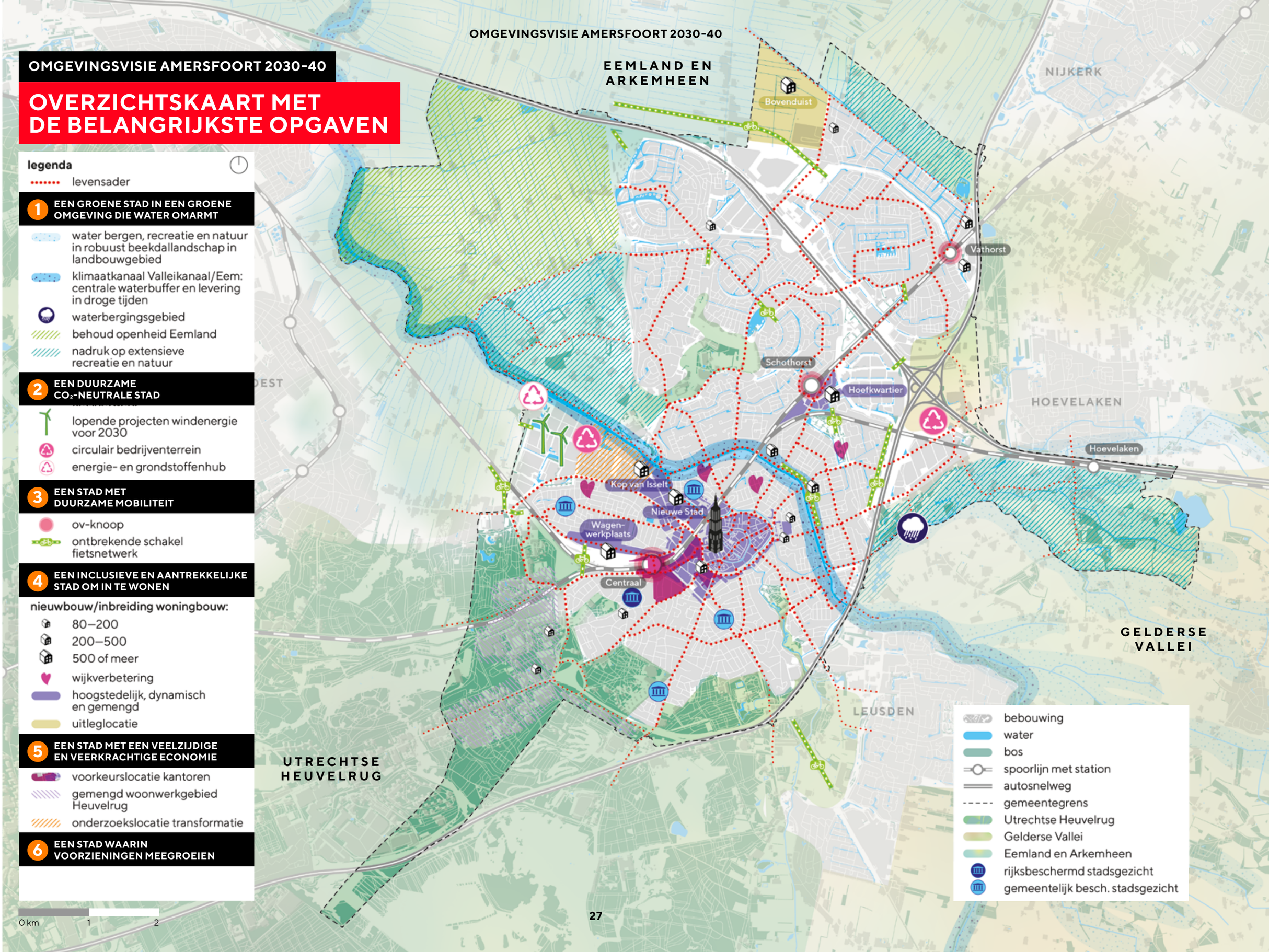

legenda

- levensader

1 EEN GROENE STAD IN EEN GROENE OMGEVING DIE WATER OMARMT

- water bergen, recreatie en natuur in robuust beekdallandschap in landbouwgebied
- klimaatkanaal Valleikanaal/Eem: centrale waterbuffer en levering in droge tijden
- waterbergingsgebied
- behoud openheid Eemland
- nadruk op extensieve recreatie en natuur

2 EEN DUURZAME CO_2-NEUTRALE STAD

- lopende projecten windenergie voor 2030
- circulair bedrijventerrein
- energie- en grondstoffenhub

3 EEN STAD MET DUURZAME MOBILITEIT

- ov-knoop
- ontbrekende schakel fietsnetwerk

4 EEN INCLUSIEVE EN AANTREKKELIJKE STAD OM IN TE WONEN

nieuwbouw/inbreiding woningbouw:

- 80–200
- 200–500
- 500 of meer
- wijkverbetering
- hoogstedelijk, dynamisch en gemengd
- uitleglocatie

5 EEN STAD MET EEN VEELZIJDIGE EN VEERKRACHTIGE ECONOMIE

- voorkeurslocatie kantoren
- gemengd woonwerkgebied Heuvelrug
- onderzoekslocatie transformatie

6 EEN STAD WAARIN VOORZIENINGEN MEEGROEIEN

1

EEN GROENE STAD IN EEN GROENE OMGEVING DIE WATER OMARMT

PRINCIPE: WE KIEZEN ERVOOR OM HET NATUURLIJK SYSTEEM LEIDEND TE LATEN ZIJN BIJ DE INRICHTING VAN DE (OPENBARE) RUIMTE

Gezond samenleven betekent een stad met voldoende ruimte voor water en groen en een robuust en goed functionerend natuurlijk systeem. Een groene stad in een groene omgeving biedt ruimte voor ontspanning, recreëren, ontmoeten en gezond bewegen. Een gezonde leefomgeving levert een positieve bijdrage aan een gezonde leefstijl, aan sociale cohesie in wijken en een gezonde leefomgeving met ruimte voor rust, stilte en schone lucht. In deze omgeving is er ook ruimte voor de intrinsieke waarde van natuur. We versterken de biodiversiteit met voldoende en goed verbonden water en groen voor mensen en dieren. Om te komen tot een duurzame, gezonde en aantrekkelijke leef-omgeving zijn water en bodem zoveel mogelijk leidend bij de inrichting van de (openbare) ruimte.

DEELOPGAVEN

1. Een groene stad met water
a. De stad is klimaatbestendig
b. Een stad met een vergrote en robuuste biodiversiteit
c. Ruimte voor water en kwaliteit van water

2. Bereikbaar en voldoende groen voor mensen en dieren

3. Een gezonde leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten
a. Gezondheidsbeschermende maatregelen in de leefomgeving
b. De inrichting van de stad nodigt uit tot bewegen en ontmoeten

4. Een toekomstbestendig en aantrekkelijk landelijk gebied

TOELICHTING OP DE DEELOPGAVEN

1. Een groene stad met water

1a. De stad is klimaatbestendig

De keuze om het landschap van (stromend) water te omarmen, vloeit voort uit de noodzaak om klimaatbestendig te zijn, om de (ecologische en recreatieve) verbinding tussen stad en landschap te versterken, en — niet in de laatste plaats — om onze grondwatervoorraad, waterkwaliteit, bodemkwaliteit en biodiversiteit voor de toekomst veilig te stellen.

Door het veranderend klimaat hebben we vaker te maken met extremere temperaturen, extreem lange droge perioden en extreme hevige regenbuien. De inrichting van de stad en het landelijke gebied en de omgang met neerslag en verstening moet hierop worden afgestemd. We zetten in op het voorkomen van overstromingen, verminderen van hitte- en waterovorlast en het voorkomen van schade door droogte. We kiezen er bij het klimaatbestendiger maken voor om het natuurlijk systeem leidend te laten zijn en ons groen klimaatadaptief in te richten. In hoger gelegen delen willen we water zoveel mogelijk vasthouden en langzaam laten infiltreren of afstromen. In de lagere delen maken we meer ruimte voor oppervlaktewater. We hanteren het principe dat we ‘de druppel vasthouden waar deze valt’.

Amersfoort ligt deels op het zand en deels op veenklei gronden. De Amersfoortse zandgrond heeft een heel groot waterbergend vermogen, maar een laag watervasthoudend vermogen. De hoge zandgronden zijn regenwaterafhankelijk. Een groot deel van de zandgronden zijn onderdeel van de Utrechtse Heuvelrug. De helling, het reliëf en de verstening zijn de factoren die bij hevige regenval leiden tot wateroverlast. In droge periodes kunnen de lage grondwaterstanden in de Heuvelrugzone en andere wijken van de stad leiden tot droogteschade of watertekorten. In de gebieden

waar grondwateroverlast kan optreden (o.a. Vermeerkwartier, Soesterkwartier en Leusderkwartier), zullen we maatregelen uitvoeren om de pieken af te vlakken en kiezen we voor infiltratie van regenwater op momenten dat dat nodig is.

Een aantal wijken ten noorden van het Valleikanaal kunnen onder extreme omstandigheden gevoelig zijn voor overstromingen vanuit de Eem, de randmeren of vanuit de Gelderse vallei. Bij nieuwe ontwikkelingen, herinrichtingen en grootschalig onderhoud in deze gebieden benutten we kansen om deze kwetsbaarheid te verminderen, bijvoorbeeld door vitale functies in overstroombare gebieden te beperken of op hoogte aan te leggen (zoals toegepast bij het Meander Medisch Centrum). Naast de vitale functies zelf hebben we ook aandacht voor het klimaatbestendig aanleggen van de infrastructuur naar vitale functies toe.

Bij nieuwe ontwikkelingen wordt klimaatbestendig gebouwd. We nemen groen, ecologie en water altijd mee bij nieuwe ontwikkelingen. Zo verminderen we verharding en stimuleren we de vergroening van gebouwen. De gemeente geeft hierin het goede voorbeeld. Bomen leveren schaduw en water kan verkoeling geven. We gebruiken de kracht van het natuurlijk systeem voor verkoeling en schaduw. Bij de inrichting van nieuwe wijken kijken we ook hoe de wind een bijdrage kan leveren aan een prettige leefomgeving voor mens en dier. Wind kan een bijdrage leveren aan het verkoelen van de stad. Aan de andere kant willen we voorkomen dat wind niet teveel vrij spel krijgt rondom hoge gebouwen.

1b. Een stad met een vergrote en robuuste biodiversiteit

De landelijke trend qua biodiversiteit komt overeen met wat we in Amersfoort zien. Zo gaat het goed met de dier- en plantensoorten van bossen, heiden en wateren. Het aantal soorten blijft er gelijk of neemt toe. Het gaat echter niet goed met de dier- en plantensoorten van bosranden, bermen, bosjes en gebouwen. Het aantal soorten gaat daar achteruit. Het gaat slecht met de insecten en de dieren die van nature voorkomen op het boerenland. De aanleg van nieuwe natuur zoals in Bloeidaal en in de Schammer heeft gezorgd voor de terugkeer van verdwenen vogel- en plantensoorten en laat daarmee de potentie zien van natuur.

Een robuuste groen- en blauwe structuur is van belang als leef- en migratiegebied voor planten en dieren en hiermee de biodiversiteit. We willen biodiversiteit versterken en een toename van kenmerkende planten- en dierensoorten realiseren. Dit doen we onder andere door het vergroten, robuust maken en beschermen van de groenblauwe structuur in de stad en het omliggende landelijke gebied. Naast het vergroten is het verbinden van groene gebieden essentieel om het natuurnetwerk robuuster te maken. Daarvoor zijn meer groenblauwe verbindingen nodig,

dwars door de stad en naar de stad. Een diversiteit aan typen groen (bomenrijen, struiken, bloemrijke weg-bermen, natuurlijke oevers etc.), tuinen en een goede waterkwaliteit bieden kansen voor een versteviging van het groene netwerk. De groenkaart is hierbij het vertrekpunt. Dit werken we verder uit in een omge-vingsprogramma Groenblauw.

We willen de verspreiding van invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop tegengaan. Daarnaast is het van belang dat er ook voor dieren gebieden (rust-plekken) komen die niet toegankelijk zijn voor men-sen. Dit doen wij vanuit de intrinsieke waarde van flora en fauna.

Ook is een goede waterkwaliteit van belang. Daar-naast zetten we in de stad in op groencompensatie en natuurinclusief bouwen als onderdeel van een totaal-pakket duurzaam bouwen en ontwikkelen. Zo stimu-leren we de realisatie van nestgelegenheden in muren en daken en de aanleg van groene daken of gevels. Hierin zoeken we slimme combinaties zoals met de realisatie van zonnepanelen op groene daken.

1c. Ruimte voor water en kwaliteit van water

Het water in Amersfoort is zichtbaar en elk water heeft verschillende waarden: een cultuurhistorische waarde, natuurwaarde of een gebruikswaarde. De kwaliteit van het oppervlaktewater in de bebouwde kom is na 2010 verslechterd.

De waterkwaliteit van het Valleikanaal varieert van matig tot zeer goed, terwijl de Eem en de Heiligen-bergerbeek een matige tot goede waterkwaliteit hebben. Tegelijkertijd voldoen ze niet aan de ecolo-gische kwaliteitsdoelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). We zetten daarom in op verbetering van de waterkwaliteit. Dit doen we onder andere door het terugdringen van emissies, de aanleg van na-tuurlijke oevers, het verbeteren van de doorstroming, wateropvang en regulering van watergebruik. Voor een klimaatbestendige, groene stad is er ruimte voor water nodig.

De grondwaterkwaliteit is als gevolg van historisch gebruik ook op veel plekken verslechterd. De kwaliteit van het grondwater wordt bedreigd door het gebruik van uitlogende materialen bij de groei van de stad, het gebruik van bestrijdingsmiddelen en het neerslaan van stoffen zoals PFAS, ammoniak en nitraat. Schoon grondwater is een belangrijke bron voor drinkwater en de landbouw. Ook de energietransitie kan gevolgen hebben voor de grondwaterkwaliteit, met het toene-mende gebruik van warmte-/koudeopslag (WKO) en mogelijk aardwarmte. Een zorgvuldige ruimtelijke in-passing van ontwikkelingen die gebruik maken van het grondwater en de diepere bodem of invloed hebben op de kwaliteit ervan is noodzakelijk om een goede grondwaterkwaliteit te behouden. Dit doen wij in goed overleg met de provincie en het waterschap. Zij zijn eindverantwoordelijk voor de kwantiteit en kwaliteit van het grondwater en het regionaal oppervlaktewater.

Door droogte, verzilting en een toenemende vraag naar drinkwater dreigt er in de toekomst een drinkwatertekort te ontstaan. Dit terwijl de vraag naar drinkwater in de regio groeit door de groei van het aantal inwoners. Hierdoor moet er meer gewonnen worden. Wij zetten in op een reductie van het drinkwatergebruik en stimuleren hergebruik van goed water.

2. Bereikbaar en voldoende groen voor mensen en dieren

Groen in de openbare ruimte draagt bij aan de fysieke en mentale gezondheid van Amersfoorters. We willen dat iedere Amersfoorter in de toekomst kan genieten van bruikbaar en verkoelend buurtgroen op 100 meter afstand van het huis en stadsgroen binnen 10 minuten of 2 km fietsen. Hiervoor versterken we de groene en blauwe netwerken (in kwaliteit en kwantiteit) en de wandel- en fietsroutes. We sluiten hiermee aan op de hiervoor genoemde opgaven vanuit biodiversiteit.

Om ervoor te zorgen dat we ook in de toekomst nog voldoende en bereikbaar groen hebben, hanteren we een index van 75 m² groen per woning als norm voor de hoeveelheid openbaar groen binnen de bebouwde kom (bermen, bomen, grasveldjes, houtwallen, water, onverharde paden, sportvelden en parken vallen hieronder). De Stichting Natuur en Milieu heeft een onderzoek gedaan naar de verstening in de openbare ruimte in verschillende steden in Nederland. Ze hebben onderzocht hoeveel buurten in een stad minder dan 75 m² groen hebben en minder dan 1 ha aaneengesloten groen. Uit de resultaten van die analyse blijkt dat Amersfoort voor de gehele gemeente binnen de bebouwde kom 85 m² groen per woning heeft. Daarin zijn er grote verschillen per buurt te zien. Van de 70 buurten in Amersfoort hebben er 40 buurten minder dan 75 m² groen. Voor een aantal bestaande buurten en wijken ligt er een ontwikkelopgave om meer ruimte voor ontmoeten, groen en actieve mobiliteit te zoeken.

Bij (her)inrichting van het groen willen we de historische inrichtingselementen behouden, herstellen of versterken. Zo willen we de missende schakel in de (groene) cirkel van de rijksmonumentale verdedigings- en plantsoengordel rond de binnenstad herstellen, geïnspireerd op de historische structuur en tijdlagen.

Vooral voor ouderen, jongeren en mensen met een beperking speelt de afstand tot groen een grote rol. We anticiperen in de openbare ruimte op de toename van méér en langer mobiel blijvende ouderen en houden rekening met mensen met een beperking. Zo leggen we op verschillende plekken in de stad veilige beweeg- en wandelroutes aan met bankjes om uit te rusten en elkaar te ontmoeten, duidelijk herkenbare ankerpunten in de omgeving en paden die voor iedereen toegankelijk en veilig zijn. De openbare ruimte heeft ook een belangrijke functie voor buitenspelen. We zetten in op een goede spreiding van groene, veilige en toegankelijke formele en infor-

mele speelplekken voor kinderen, jongeren en begeleiders met- en zonder beperking.

Er wonen meer dieren dan mensen in onze stad. Wij willen meer rekening houden met dieren en ervoor zorgen dat Amersfoort ook voor hen een prettige plek is. We werken apart beleid uit voor dierenwelzijn. Vertrekpunt hiervoor is de wet Dieren waarin de intrinsieke waarde van dieren centraal staat.

Wanneer wij plannen ontwikkelen voor ruimtelijke ingrepen of werkzaamheden, beoordelen we vooraf of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. Daarbij geldt altijd de zorgplicht van de Wet natuurbescherming.
Dit betekent dat met of zonder ontheffing de werkzaamheden altijd zorgvuldig dienen te worden uitgevoerd. Vanuit ecologisch perspectief is er aandacht voor soortenbescherming via bijvoorbeeld de bescherming van broedende vogels, vleermuizen en overstekende dieren. Een voorbeeld zijn rustplekken voor dieren waar we (recreatie) druk van mensen willen tegengaan.

3. Een gezonde leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten

3a. Gezondheidsbeschermende maatregelen in de leefomgeving

Om een prettige, gezonde en inclusieve omgeving te bereiken en te behouden zijn er gezondheidsbeschermende maatregelen en milieuregelgeving nodig die onze fysieke leefomgeving beschermen op het gebied van bodem, water, lucht, geluid, licht, geur en t.a.v. het risico vanwege opslag of transport van gevaarlijke stoffen.

We werken aan een bodemkwaliteit die past bij een gezonde leefomgeving. Plekken waar verontreiniging zit, maken we schoon of we nemen risico's weg. Grond die vrijkomt bij ontwikkelingen gebruiken we zoveel mogelijk weer in de stad.

Ook willen we de luchtkwaliteit verder verbeteren. Hierbij is het de ambitie om te voldoen aan de WHO-advieswaarden uit 2021 en de uitstoot van roet fors terug te dringen. Amersfoort heeft het Schone Lucht Akkoord ondertekend met de ambitie om in 2030 50% gezondheidswinst te realiseren ten opzichte van 2016. Het stoken van hout door consumenten is ongezond en kan tot negatieve gezondheidseffecten leiden. Daarom wil de gemeente houtstook ontmoedigen.

We willen het percentage Amersfoorters dat hinder ondervindt van weg- en spoorweglawaai laten afnemen. Bij nieuwe woningen en andere geluidgevoelige functies streven we ernaar dat de geluidbelasting richting de WHO-advieswaarden gaat. Waar wordt gebouwd langs drukke wegen is dit moeilijk. Met een slim ontwerp zorgen we voor

een stille achterzijde en afscherming voor achterliggende woningen. Bij bestaande woningen en andere geluidgevoelige functies willen we de geluidbelasting waar mogelijk reduceren, zodat die richting de WHO-advieswaarden gaat. Slaapverstoring is hierbij een belangrijk aandachtspunt; dat willen we voorkomen.

We zorgen dat licht en geluid niet schadelijk of hinderlijk is voor mens en dier. Geurhinder willen we zoveel mogelijk voorkomen en verminderen.

We willen de risico's rond opslag en transport an gevaarlijke stoffen zover mogelijk terugdringen. Door het nemen van maatregelen bij een risicobron kunnen de risico's voor de omgeving het meest effectief worden aangepakt. Afstand houden tussen risicobronnen en functies die beschermd moeten worden, is de meest eenvoudige manier om de veiligheid te vergroten. We houden hierbij rekening met de wettelijke aandachtsgebieden voor brand, explosie en gifwolken.

Wij willen meer rekening houden met dieren en ervoor zorgen dat Amersfoort ook voor hen een prettige plek is. Aan het rampenbestrijdingsplan worden maatregelen voor dieren toegevoegd.

Waar nodig en mogelijk beperken we de dichtheden van personen in de omgeving van een risicobron. Dat geldt zeker voor kwetsbare groepen. Stapeling van risico's van verschillende bronnen willen we voorkomen. We houden hier bij gebiedsontwikkelingen rekening mee. Functies voor kwetsbare of gevoelige groepen realiseren we bij voorkeur niet op zwaar milieubelaste locaties. Zo realiseren we bijvoorbeeld geen nieuwe scholen en kinderdagverblijven binnen 100 meter van autosnelwegen.

3b. De inrichting van de stad nodigt uit tot bewegen en ontmoeten

We gaan uit van positieve gezondheid. Positieve gezondheid is een bredere kijk op gezondheid. Fysieke en mentale gezondheid hebben ook te maken met bestaanszekerheid, meedoen, bewegen, dagelijks functioneren, zingeving en kwaliteit van leven. En wat iemand daarin nodig heeft, is voor iedereen anders. We zorgen voor een prettige, gezonde en inclusieve omgeving. Een juiste inrichting van de leefomgeving en inrichting van de openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen en helpt om een gezonde leefstijl te stimuleren. Naast een groene omgeving die uitnodigt om naar buiten te gaan, te gaan sporten en spelen, stimuleren we gezond eten en zetten we in op een gezonde voedselomgeving. Daarom gaan wij onderzoeken of het mogelijk is om nieuwe fastfoodlocaties te beperken en te weren in en uit de nabijheid van scholen en gezond voedsel makkelijker beschikbaar te maken. Gezondheidsbevordering via de leefomgeving wordt met voorrang toegepast in wijken en buurten met gezondheidsachterstanden, met name voor kwetsbare groepen. Ook besteden we meer aandacht aan verkoeling en rust- en bezinningsplekken. Door te werken met een gebiedsgerichte aanpak zorgen we dat rustige gebieden rustig blijven. In gemengde gebieden en op bedrijventerreinen mag

er wat meer geluid aanwezig zijn.

Doordat de komende decennia meer woningen en in hogere dichtheden in de bestaande stad gebouwd gaan worden, neemt de behoefte aan een goede inrichting van de openbare ruimte met een goede toegankelijkheid voor iedereen toe. Klimaatverandering leidt tot hogere tempraturen, waardoor verblijven in de buitenruimte aangenamer is. Dit vraagt om meer buitenruimte. Bij nieuwe ontwikkelingen richten we ons op meer openbare ruimte om te verblijven, om elkaar te ontmoeten, voor groen, water, spelen en voor gezond bewegen. Dit doen we door minder ruimte aan de auto te geven. Ook in bestaande wijken gaan we op zoek naar meer ruimte voor ontmoeten, groen en actieve mobiliteit. We werken aan een verbindend netwerk voor planten en dieren, gezond bewegen, sporten en recreëren voor alle doelgroepen. Ook op en bij het water er is behoefte om te recreëren. We sluiten aan bij de maatschappelijke behoeften en stemmen dit af op de natuurlijke mogelijkheden.

4. Een gezonde en gevarieerde leefomgeving in het landelijke gebied

Een groeiende stad betekent ook dat de behoefte aan recreatieve voorzieningen in en om de stad groeit. In het landelijke gebied moet dit gecombineerd worden met de opgaven om de kwaliteit van water, natuur en bodem te verbeteren. De verschillende opgaves en transities vragen om een visie en om keuzes en het slim benutten van koppelkansen. Dit werken we in regionaal verband samen verder uit in het Handelingsperspectief voor het buitengebied en voor Hoogland West stellen we een omgevingsprogramma op.

De stadsranden vormen de overgangsgebieden tussen de stad en het landelijk gebied en zullen intensiever gebruikt gaan worden. Een betere inrichting van de stadsranden kan voor bewoners waarde toevoegen (zoals meer ruimte voor bewegen) en doorlopende groenblauwe structuren tussen de stad en het landelijke gebied kunnen als ecologische verbindingszones fungeren. Welke functies passend zijn in de op de kaart aangeduide kernrandzones werken we gebiedsgericht verder uit.

Het buitengebied rondom Amersfoort heeft een belangrijke recreatieve waarde als uitloopgebied voor de inwoners van Amersfoort. De omvang van het buitengebied binnen de gemeentegrenzen is beperkt. De inwoners van Amersfoort maken daarom veel gebruik van de recreatieve voorzieningen en infrastructuur in de regio. Het landelijk gebied rondom Amersfoort heeft over het algemeen hoge landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden. We zetten in op het behouden van de diverse omgevingskwaliteiten die het landelijk gebied rijk is. Zo werken we samen met partners in de regio en provincie Utrecht aan het programma “Groen Groeit Mee” om te zorgen voor voldoende, robuust recreatief groen in de Regio Amersfoort en Utrecht door bijvoorbeeld de ontwikkeling van het regionaal landschapspark Eemvallei. Door gebiedsgerichte keuzes te maken, verbeteren we de natuurlijke en

recreatieve kwaliteiten van het landelijk gebied (zoals in het bekenlandschap Stoutenburg en zuidelijk deel van Hoogland-west) en zetten we in op natuurinclusieve landbouw. Waar mogelijk stimuleren we het gebruik van korte ketens voor de voedselproductie en stadslandbouw.

De drukte op het water neemt ook toe door de hogere temperaturen als gevolg van klimaatverandering. Daarom zoeken we in de regio naar meer mogelijkheden om te zwemmen, kanoën en varen. De toenemende recreatiedruk vraagt om voorzieningen langs het water, bijvoorbeeld om zwerfafval te voorkomen. Ondanks dat er veel behoefte is aan zwemwater, is de waterkwaliteit van het oppervlaktewater onvoldoende te garanderen. Ook in de Eem is het om veiligheidsredenen verboden om in de nabijheid van of in de vaargeul te zwemmen. Om zwemmen in open water mogelijk te maken, zoeken we daarom naar een alternatieve locatie in het landelijk gebied in een straal van 10 kilometer rondom Amersfoort.

GEBIEDSACCENTEN

Groen en water

- Een aantal wijken ten noorden van het Valleikanaal kunnen onder extreme omstandigheden gevoelig zijn voor overstromingen vanuit de Eem en randmeren of vanuit de Gelderse vallei.
- Meer ruimte voor groen in de wijk. Ontwikkelopgave voor o.a. Soesterkwartier, Kattenbroek, Schothorst Noord en in Amersfoort Zuid (Vermeer- en Leusderkwartier).
- Recreatieve groengebieden (o.a. Over de Laak en Hoogland West) recreatief aantrekkelijk en veilig maken voor (hard)lopers en fietsers
- Instandhouding en verbetering groengordel in het Soesterkwartier
- Behoud en bescherming van historische waarden van groen en water. We willen in de toekomst de beken, de Eem, het Valleikanaal, de Grebbelinie – met de bijbehorende inundatiegebieden, keerkades en sluizen – en de grachtenstructuur herkenbaar houden en inpassen in de ruimtelijke inrichting.

Landelijke gebied

- Inzetten op gebiedsgerichte keuzes voor landbouw, natuur, energie, landschap en/of recreatie in het buitengebied, waar dit nodig is. Inzetten op functiemenging waar het kan.
- Verbeteren recreatieve structuur/verbindingen tussen stad en landelijke gebied. Betere scheiding recreatief en landbouw verkeer.
- Behoud en ontwikkeling naar een vitale en natuurinclusieve landbouw in combinatie met weidevogelbeheer in open **Eempoldergebied Hoogland-west**.
- Samenwerken aan een regionaal landschapspark met Soest en Baarn.
- In het **vallei-gebied** (zuidelijk deel Hoogland-west — ten zuiden van Zeldertseweg en het buitengebied oostelijk van Amersfoort) inzetten op functiemenging: recreatie, natuurinclusieve landbouw, natuur, landschap, energie. Oostelijk van Amersfoort tevens voldoende ruimte voor waterberging bieden in het bekenlandschap i.c.m. natuurontwikkeling. In ieder geval een zone langs de beken vrijhouden voor biodiversiteit d.m.v. natuurvriendelijke oevers.
- Betere benutting van de Eem en de Male Wetering voor recreatie en ecologie.
- Zoekgebied voor een zwemplas op maximaal 10 km van het centrum van Amersfoort (10 ha)
- **Heuvelrugzone**:
- Rode ontwikkelingen met behoud van groene kwaliteiten
- Versterken groene, ecologische en recreatieve verbindingen
- Vergroten bekendheid en beleving van de Utrechtseweg/ 'Weg der Weeghen' (na Stichtse Rotonde N237) samen met de buurgemeentes, de provincie Utrecht de stichting Weg der Weeghen.
- **Over de Laak**: overgangsgebied met ruimte voor natuur, energie landschap recreatie

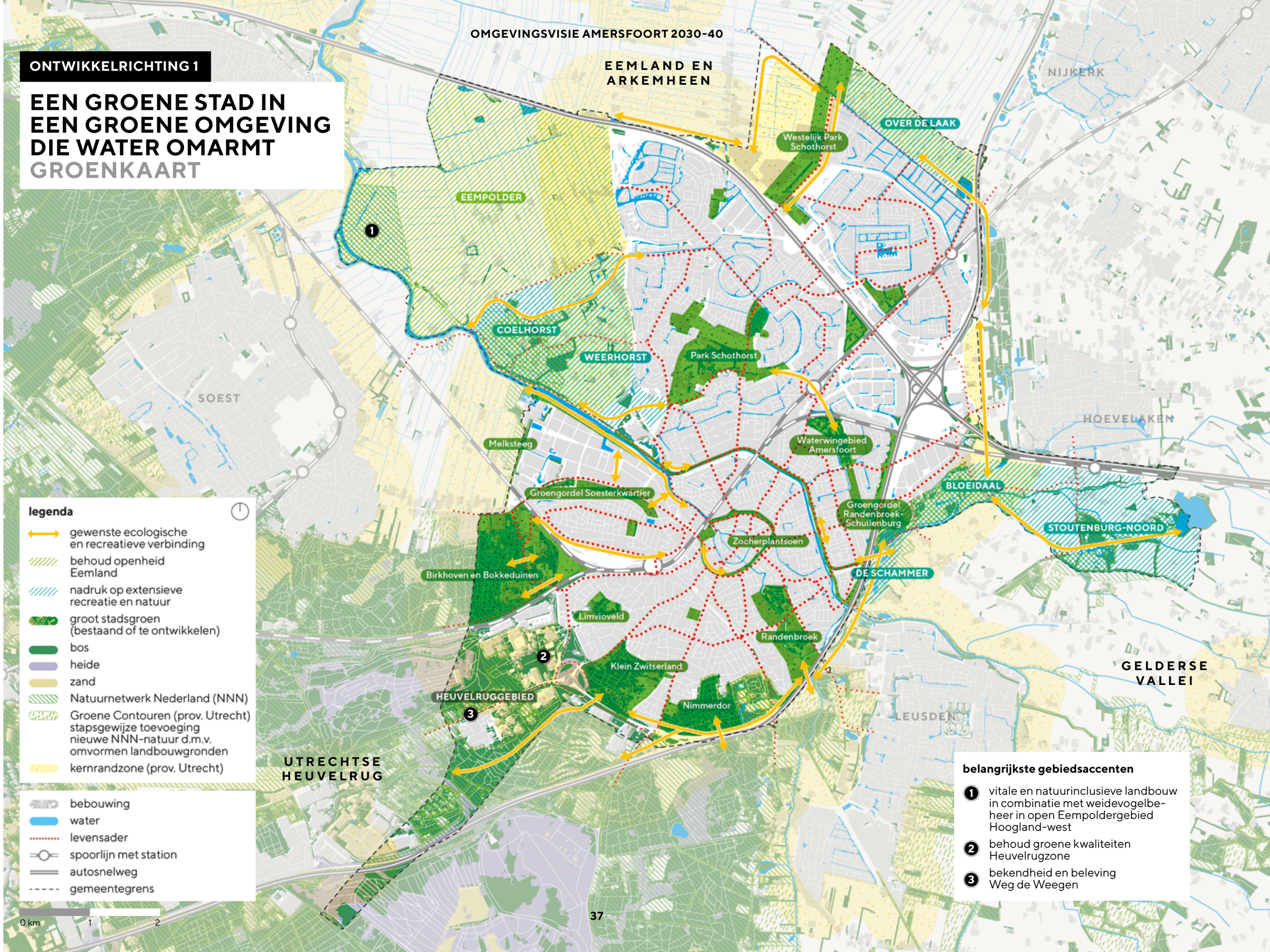

ONTWIKKELRICHTING 1

EEN GROENE STAD IN EEN GROENE OMGEVING DIE WATER OMARMT

GROENKAART

ONTWIKKELRICHTING 1

EEN GROENE STAD IN EEN GROENE OMGEVING DIE WATER OMARMT

WATERKAART

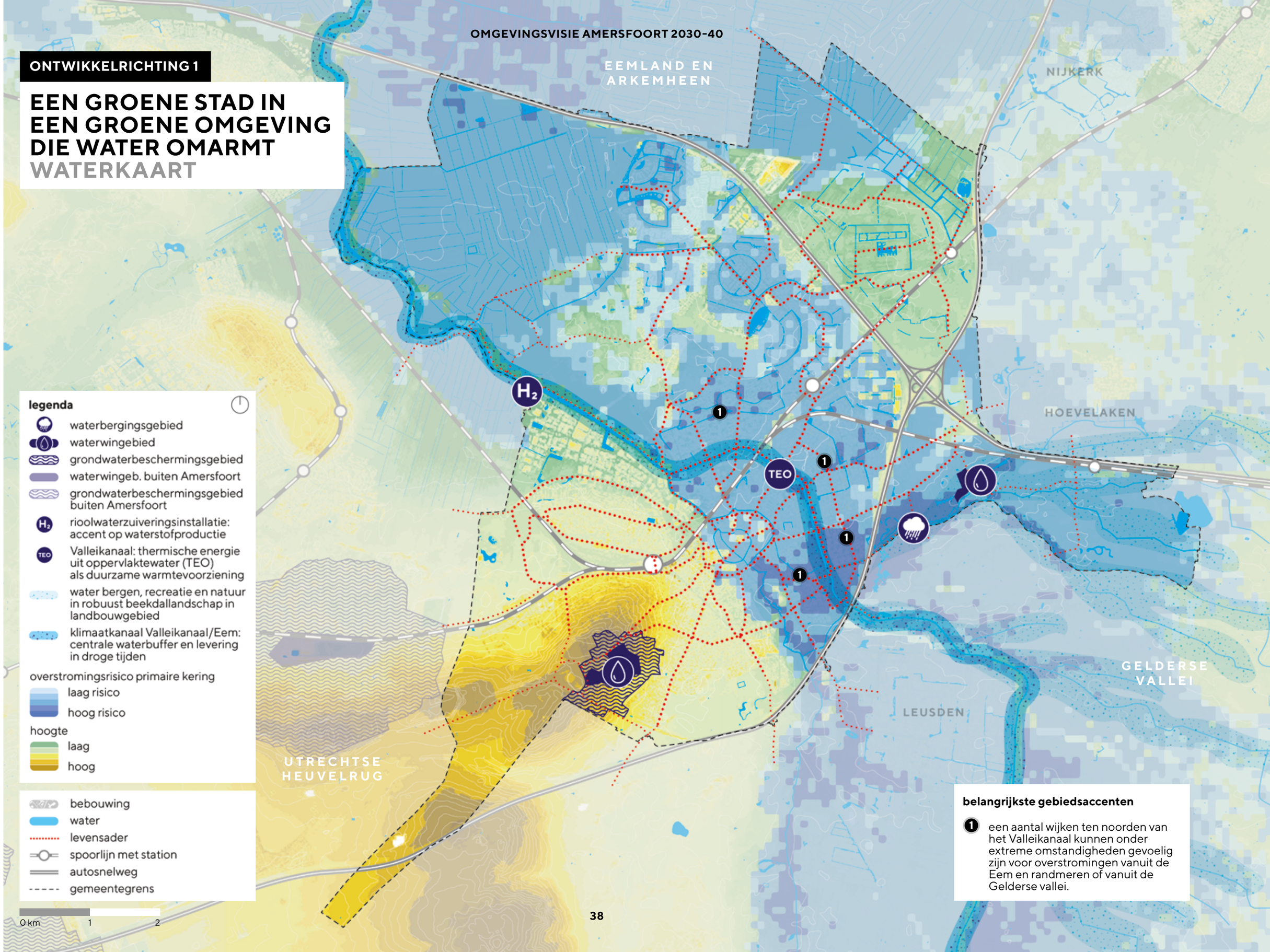

belangrijkste gebiedsaccenten

1. een aantal wijken ten noorden van het Valleikanaal kunnen onder extreme omstandigheden gevoelig zijn voor overstromingen vanuit de Eem en randmeren of vanuit de Gelderse vallei.

“Het gaat ook om inclusiviteit van de openbare ruimte, is die toegankelijk en bereikbaar voor iedereen, jong en oud en voor mensen met een beperking.”

— uit samenvatting participatie omgevingsvisie, 2021

2 EEN DUURZAME CO_2-NEUTRALE STAD

PRINCIPE: WE KIEZEN VOOR HERNIEUWBARE ENERGIE EN MATERIALEN

Gezond samenleven betekent minder broeikasgassen uitstoten en werken aan schone lucht. Dit draagt bij aan de gezondheid en het welzijn van mensen en dieren. Als we de opwarming van de aarde willen beperken, zullen we moeten veranderen. Dit vraagt een transitie in hoe we naar zaken kijken, hoe we gewend zijn beslissingen te nemen en hoe we ons gedragen. In de toekomst willen we een circulaire stad zijn die niet meer bijdraagt aan de CO_2-uitstoot. We hebben als doel om in 2030 minimaal 55% CO_2 te reduceren en in 2050 100 % CO_2-neutraal te zijn. Om deze doelstelling te realiseren, zal er voldoende hernieuwbare elektriciteit en duurzame warmte gerealiseerd en gebruikt moeten worden. Daarnaast is een betrouwbare, robuuste infrastructuur van groot belang om de stijgende en veranderde vraag naar energie te kunnen faciliteren. Er vindt in de komende jaren een steeds grotere verschuiving van centraal gestuurde energieoplossingen naar decentrale en lokale initiatieven plaats. Ook is het nodig om grondstoffen in kringloop te houden en afval zo hoogwaardig in de kringloop terug te brengen. Hiervoor is het goed scheiden en inzamelen van stoffen cruciaal. We zorgen voor een inclusieve en zo snel mogelijke transitie van ons energiesysteem en onze omgang met grondstoffen. Hiervoor kijken we per opgave en per situatie naar de beste rol voor de gemeente om zo effectief mogelijk te zijn. Dit gaat van mogelijk maken in regelgeving tot stimuleren tot aan regie nemen en exploiteren.

DEELOPGAVEN

1. Bouw aan het energiesysteem van de toekomst met:
   a. Duurzame hernieuwbare elektriciteit
   b. Duurzame warmte voor de gebouwde omgeving
2. Realiseer duurzame, CO_2-neutrale bouw
3. Een circulaire economie in 2050: het sluiten van kringlopen

"Liever zonnepanelen op het dak dan in de wei."

— uit analyse participatie omgevingsvisie

TOELICHTING OP DE DEELOPGAVEN

Het verduurzamen van de warmte- en energie-voorziening heeft ruimtelijk veel impact, zowel ondergronds als bovengronds. De ruimte binnen onze gemeente is schaars daarom zal ook het ruimtegebruik voor de energietransitie "slim" moeten worden ingezet. Zo heeft een windturbine minder grondoppervlak nodig dan een zonnepark met dezelfde opbrengst aan energie, de impact op het landschap is daarentegen wel weer groter. Bij het realiseren van duurzame energieprojecten wordt in eerste instantie gezocht naar locaties en mogelijkheden binnen de bebouwde kom en daarna in het landelijke gebied. Ook kan ruimtelijke kwaliteit een rol spelen bij het maken van systeemkeuzes. Zo kunnen individuele warmtepompen in hoog stedelijk gebied geluidsoverlast veroorzaken. Een collectief warmtenet zou een geschiktere oplossing voor dit gebied kunnen zijn. Om te komen tot haalbare, gedragen oplossingen is het daarom essentieel om samen te werken met inwoners, bedrijven en overige stakeholders aan de energietransitie.

De Transitievisie Warmte (sept, 2021) is de leidraad voor de stad om te komen tot een aardgasvrije omgeving. De leidende principes voor deze transitie zijn:

- Schoon en effectief
- Betaalbaar en betrouwbaar
- Lokaal en gebiedsgericht
- Participatie en draagvlak
- Flexibele en lerende aanpak.

Deze principes worden doorgevoerd in de ontwikkeling richting een flexibel, betrouwbaar en robuust energiesysteem. Dit vraagt ook een stevige regierol van de gemeente die zelfs de vorm kan aannemen van een investerende en exploiterende rol. Op deze manier kan de inclusieve energietransitie, een energietransitie waar eenieder aan mee kan doen, die betaalbaar blijft voor iedereen, beter gewaarborgd worden.

1. Bouwen aan het energiesysteem van de toekomst

De ontwikkeling van de energietransitie hangt mede af van de beschikbaarheid van energie-infrastructuur. Op dit moment zijn we afhankelijk van het gas- en elektriciteitsnetwerk. De capaciteit van het netwerk is niet meer voldoende om zowel de vraag als aanbod van (duurzame) energie te garanderen. Dit vraagt om duur¬zame energiesystemen. Daarbij gaat het niet alleen om duurzame, innovatieve manieren van opwekking, maar ook het in balans brengen van vraag en aanbod. Energieopslag speelt hierin een belangrijke rol. In de realisatie van de energietransitie is opslag één van de vier mogelijkheden om flexibiliteit te creeren. Energieopslag heeft als kenmerk dat 'opgenomen' energie op een later moment kan worden 'afgegeven'. Het is een samenspel met andere vormen van flexibi¬liteit, zoals flexibele productie, flexibilisering van de vraag, systeemefficiëntie en netversterking. Flexibiliteit kan bijvoorbeeld ook zitten in wijzigen van de strategie in de bebouwde omgeving. Waar all-electric verwarming eerst de meest logische keuzes was kan door de netwerkcongestie nu het aansluiten van meer woningen en bedrijven op een warmtenet de oplossing zijn voor de problematiek rondom het elektriciteitsnetwerk

Daarnaast is het belangrijk dat we werken aan het energiesysteem van de toekomst waarin we ook op zoek gaan naar alternatieve duurzame bronnen met een eigen netwerkcapaciteit. Een voorbeeld hiervan is de toepassing van waterstof. We zetten ons in om met onze partners de transitie zo goed en efficiënt mogelijk te laten verlopen. Daarnaast blijven we ook inzetten op het toepassen van innovaties die de druk op het energienet verlagen.

1a. Duurzame hernieuwbare elektriciteit

De benodigde ruimte voor de energievraag binnen de gemeentegrenzen van Amersfoort is groter dan de potentiële ruimte die er is om alle duurzame energie op te wekken. Dit betekent dat we binnen Amersfoort in moeten zetten op álle verschillende vormen van duurzame energie én daarbij ook de geschikte locaties hiervoor moeten benutten. Het plaatsen van zonnepanelen op daken van woningen en bedrijfsgebouwen en parkeerterreinen heeft de voorkeur. Mocht er niet voldoende ruimte beschikbaar zijn binnen de bebouwde kom of langs infrastructuur, zullen we ook in het landelijke gebied locaties moeten gaan zoeken voor grootschalige opwek van zon- en windenergie om duurzaam in onze energiebehoefte te voorzien. De opwek van verschillende bronnen van duurzame energie, zoals wind- en zonne-energie, zorgt voor een betere balans in het energienetwerk. In de zomermaanden wordt er veel zonne-energie opgewekt terwijl het juist in de wintermaanden vaker harder waait, dus meer windenergie wordt opgewekt.

Mogelijkheden voor de opwek van hernieuwbare elektriciteit zoeken we in de regio, langs treinsporen, weginfrastructuur en waar mogelijk op bedrijfs- en defensieterreinen. We faciliteren en stimuleren dit. In de RES is de benodigde aanvullende opwek van

duurzame elektriciteit als opgave voor de Regio Amersfoort concreet gemaakt tot 2030. De kansrijke gebieden en gebieden waar onder voorwaarden mogelijkheden zijn voor grootschalige opwek van zon- en windenergie zijn op de kaart aangegeven. De regionale ambitie is om in 2030 0,5 terawattuur (TWh) elektriciteit duurzaam op te wekken.

1b. Hernieuwbare en betaalbare duurzame warmte voor de gebouwde omgeving

Alle gebouwen moeten van duurzame warmte worden voorzien. Allereerst stimuleren en faciliteren we maatregelen om energie en warmte te besparen. Dit doen we op een inclusieve manier. We hanteren als uitgangspunten dat verduurzaming voor inwoners zo veel mogelijk woonlastenneutraal kan, dat er financieringsmogelijkheden zijn en dat materialen hernieuwbaar of biobased zijn. Waar De ontwikkeling van duurzame warmtebronnen (zoals restwarmte, zonnewarmte, geothermie, aquathermie) in de stad, is hier onderdeel van.

De Transitievisie Warmte beschrijft deaanpak om gebouwen duurzaam te verwarmen. Een technische keuze door een warmtestrategie per buurt, we zetten in op drie hoofdtechnieken: all-electric, warmtenet of duurzaam gas. Een fasering voor wijkaanpak voor 2030 en wijken waar tussen 2030 en 2040 wordt gestart. Via een gebiedsgerichte en stadsbrede aanpak worden bewoners die zelf aan de slag willen ondersteund.

Per wijk hebben we in beeld gebracht wat het meest voor de hand liggende alternatief voor aardgas is. Dit is het vertrekpunt voor het gesprek en het opstellen van een wijkwarmteplan met alle betrokkenen (inclusief bewoners). Het besparen van energie is een hele belangrijke stap in de verduurzamingsopgave. Dat doen we met behulp van isolatie; dit willen we stadsbreed aanpakken met behulp van een isolatieoffensief. Het is belangrijk dat we hierbij aandacht hebben voor kansengelijkheid, elke inwoner moet betaalbaar energie kunnen besparen en er mag geen energiearmoede ontstaan. Als gemeente geven we het goede voorbeeld bij gemeentelijke gebouwen en sportaccommodaties bij het verduurzamen.

Energiebesparing bij monumenten vraagt om gezamenlijke aanpak en ondersteuning van eigenaren om te voorkomen dat erfgoedwaarden voor de stad verdwijnen.

2. Duurzame en circulaire bouw

Om duurzaam en circulair bouwen aan te jagen heeft Amersfoort het Convenant Toekomstbestendige Woningbouw ondertekend. We willen voldoen aan de principes van het convenant: voor nieuwe ontwikkelingen werken we toe naar het ambitieniveau goud. We volgen de landelijke ontwikkelingen en regelgeving maar gaan in Amersfoort een stapje verder door meer aan te sluiten bij prestaties die in de praktijk al haalbaar zijn zoals een betere milieuprestatie (MPG). We zetten in op nieuwbouw die energieneutraal en volgens circulaire principes gebouwd is. Bouwen met een zo laag mogelijke CO_2

uitstoot (of CO_2-negatief) en een lange levensduur van de gebouwen vinden we belangrijk. Dit willen we praktisch maken met een groter aandeel biobased (hernieuwbaar) en tweedehands bouwmaterialen in nieuwbouwprojecten.

Bij het ontwikkelen van nieuwe woningbouwlocaties en bedrijventerreinen moeten we zorgen voor het lokaal opwekken van de benodigde energie. Het ruimtelijk afwentelen van de energiebehoefte bij nieuwe ontwikkelingen moet vermeden worden.

3. Een circulaire economie in 2050: het sluiten van kringlopen

De vraag naar grondstoffen neemt wereldwijd toe. De uitdaging is om zuiniger en slimmer om te gaan met grondstoffen met als doel een volledig circulaire economie in 2050. De overheid kan hier alleen stappen in zetten in samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke partijen.

Bij een circulaire economie gaat het om het sluiten van kringlopen van energie, water en materialen. Ons doel is maximale CO_2-reductie door alle grondstoffen in de biologische en technische kringloop te houden. Dat betekent het afbouwen van het gebruik van primaire grondstoffen (die we moeten delven) en een zo hoogwaardig mogelijk hergebruik van afvalstoffen. In de groeiende stad Amersfoort willen we in 2030 de helft minder primaire grondstoffen gebruiken door kringlopen te sluiten.
In 2050 mogen er geen grondstoffen meer verloren gaan. We zijn dan een afvalloze stad. Deze kringloopgedachte gaan we stimuleren en toepassen bij de maakindustrie, circulaire gebiedsontwikkeling en bouwen.

Met het in de kringloop houden van materialen hebben we al ervaring. Om echte stappen te maken gaan we de circulaire toren (zie afbeelding) verder beklimmen. In 2030 hebben we zoveel ervaring opgedaan met het sluiten, vertragen en verkleinen van kringlopen, dat we kunnen zeggen “we zijn halver-

Nederland Circulair in 2050

Dit rijksbrede programma beschrijft hoe we onze economie kunnen veranderen naar een duurzame, volledig circulaire economie in 2050. Het programma bevat **vijf transitieagenda’s** om zuiniger en slimmer met grondstoffen, producten en diensten om te gaan. De vijf transitieagenda’s zijn: Circulaire Bouweconomie, Maakindustrie, Consumptiegoederen, Kunststoffen en Biomassa & Voedsel.

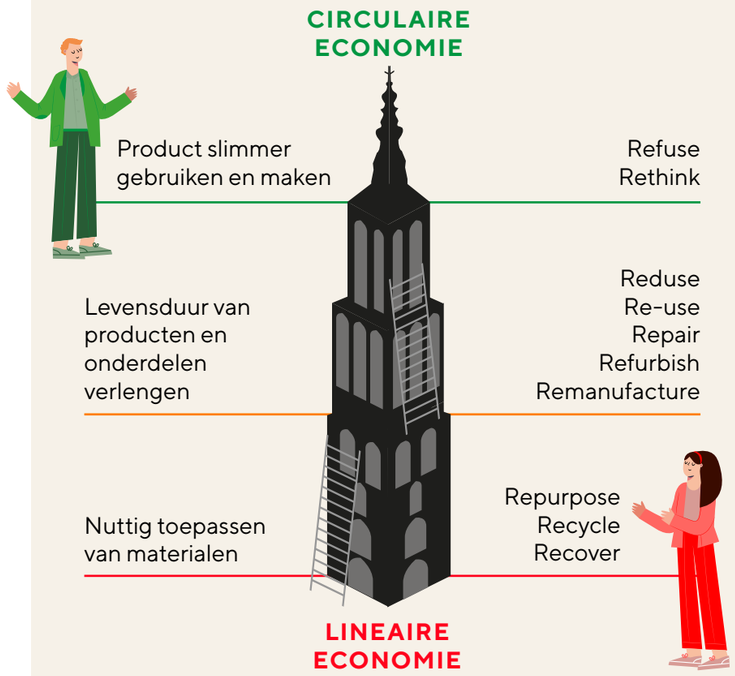

wege". Gemeente, bedrijven en inwoners zijn de belangrijkste spelers bij het realiseren van een circulaire economie. Als gemeente gaan we sturen op ieders actieve participatie bij deze realisatie.

Gebiedsontwikkeling
Een circulaire economie draagt bij aan een duurzame stad. Van iedereen die iets wil bouwen of ontwikkelen verwachten we een inspirerende visie op circulariteit en uitwerking hiervan in een ontwikkelkader. Omdat we een circulaire economie als gemeente belangrijk vinden gaan we werken aan instrumenten die dit faciliteren, stimuleren en reguleren. Waar mogelijk leggen we in het omgevingsbeleid prestaties die het hergebruik van grondstoffen en het gebruik van duurzame bouwmaterialen aanjagen juridisch vast. Daarmee willen we het sluiten van materiaalkringlopen in een gebied realiseren evenals een adaptief en flexibel gebruik. We geven het goede voorbeeld als we zelf grondeigenaar zijn. Bij verkoop zijn 'circulariteit van het bouwprogramma' en de 'mate van milieu impact' onderdeel van de beoordeling. We werken toe naar een 100% CO_2-neutrale inrichting van en een 100% circulaire openbare ruimte. Als gemeente doen we actief mee aan landelijke trajecten (Citydeal Circulair, Conceptueel en Biobased bouwen, Het Nieuwe Normaal) die ons inzicht geven in de haalbaarheid van aanpakken, bovenwettelijke prestaties en andere indicatoren.

Circulair produceren en consumeren
Het (lokaal) sluiten van grondstofketens vraagt om nieuwe samenwerkingen, logistiek en experimenteerruimte met regelgeving. Ook om nieuwe plekken en ruimte in de stad en regio. Bijvoorbeeld voor bedrijven die demonteren, repareren, lokaal maken, of tijdelijk materiaal opslaan. Het optimaliseren, faciliteren en stimuleren van de diensten en functies rond de circulair maakeconomie en -industrie vinden wij belangrijk. Op onze bedrijventerreinen, beginnend met Vinkenhoef en Isselt, willen we daar ruimte voor bieden. We focussen daarbij op het optimaliseren van de infrastructuur voor inzameling, opslag, bewerking en hergebruik van grondstoffen. Daarnaast maken we ruimte voor circulaire maakindustrie via ateliers en verkoop.

Omgevingsprogramma
Ons beleid voor een circulaire economie werken we verder uit in omgevingsprogramma's. Daarnaast verkennen we ook de inzet van beleidsregels, voorschriften en maatregelen voor het omgevingsplan.

GEBIEDSACCENTEN
- Ruimte voor tussenstation TenneT/Stedin (ca 5 ha) in buitengebied Amersfoort Noord of bij Isselt
- Opstellen wijktransitieplannen Warmte voor alle wijken te beginnen met Schothorst Zuid, Nieuwland, Vathorst en Kattenbroek.
- Concrete windlocaties: Isselt (max. 2). Poort van Amersfoort/ De Hoef: max. 2 windmolens, zoeklocatie langs spoor t.h.v. Vlasakker en 'Energiehub A28'

ONTWIKKELRICHTING 2

EEN DUURZAME CO_2-NEUTRALE STAD

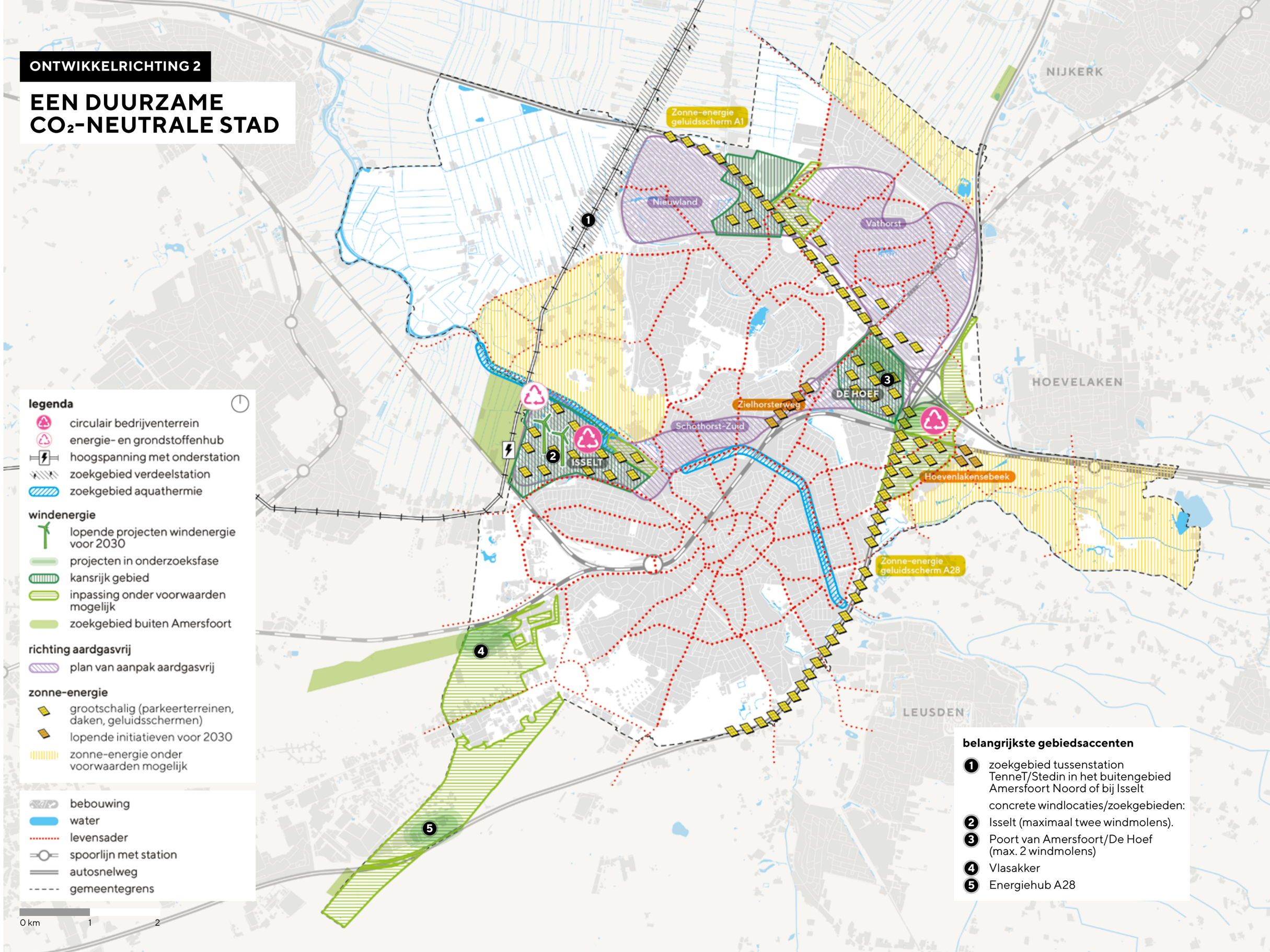

3 EEN STAD MET EEN DUURZAME MOBILITEIT

PRINCIPE: WE KIEZEN VOOR DUURZAME EN ACTIEVE MOBILITEIT MET MEER RUIMTE VOOR FIETSERS EN VOETGANGERS

Amersfoort is in de toekomst een bereikbare en leefbare stad die actieve mobiliteit (lopen en fietsen) en openbaar vervoer omarmt. Nabijheid is het sleutelwoord. Door verschillende functies compact en gemengd te bouwen langs levensaders en op centraal gelegen, goed toegankelijke ontmoetingsplekken, in de directe nabijheid van voorzieningen en openbaar vervoersknooppunten, stimuleren we actieve mobiliteit en het gebruik van openbaar vervoer en beperken we de noodzaak van verplaatsingen met de auto. Om de stad bereikbaar en leefbaar te houden, zetten we ook op systeemniveau in op lopen en fietsen, vervolgens het openbaar vervoer, daarna MaaS en deelmobiliteit en als laatste het gebruik van de privéauto. Om deze omslag te bereiken, zetten we ook parkeerregulering in. Dit leidt samen tot een beter leefklimaat en een lagere parkeerbehoefte, waardoor meer ruimte ontstaat voor groen en klimaatadaptatie en meer ruimte om te verblijven en gezond te bewegen. Door de fietsers meer ruimte te bieden en het doorgaande autoverkeer door het centrum en door de wijken zoveel mogelijk te beperken, wordt ingezet op de verandering in de keuze van vervoerswijze. Het verstedelijkingsconcept van levensaders en ontmoetingsplekken draagt hieraan bij.

DEELOPGAVEN

1. Een bereikbare stad die actieve mobiliteit omarmt
2. Transitie naar emissieloze mobiliteit
3. Versterken landelijke en regionale bereikbaarheid

"Ik wandel veel en het is soms heel lastig een plek te vinden om even te zitten of te pauzeren. Er zijn te weinig banken in het groen en buitengebieden. Soms denk ik wel: Oh, ik wou dat ik hier koffie kon drinken."

— uit analyse participatie omgevingsvisie

TOELICHTING OP DE DEELOPGAVEN

1. Een bereikbare stad die actieve mobiliteit omarmt

Bij de keuzes die Amersfoorters maken om zich te verplaatsen, willen wij wandelen, fietsen en het openbaar vervoer stimuleren. Met als doel een leefbare stad. Om dit te bereiken zetten we in op een andere inrichting van de openbare ruimte en op gedragsverandering ('modal shift'). De levensaders (zoals beschreven in hoofdstuk 2) sluiten aan bij dit uitgangspunt. Als we niets doen dan zal met de groei van het aantal Amersfoorters ook de automobiliteit toenemen, dit willen we voorkomen. Hiervoor moet structureel meer worden geïnvesteerd in de stedelijke bereikbaarheid, de kwaliteit van de verbindingen en gedragsverandering. De ruimte om meer infrastructuur aan te leggen is beperkt.

In de toekomst zetten we in op het weren van doorgaand verkeer door het centrum en de wijken en stellen we de voetganger en de fietser meer centraal. Dit vraagt om een verandering in de verkeersstructuur voor de auto. Doorgaand verkeer wordt in de toekomst via gewenste routes via ontsluitingswegen om de stad heen geleid en de Stadsring als doorgaande weg gebruiken is niet meer mogelijk. Het centrum en de wijken blijven dan voor bezoekers, ondernemers en inwoners goed bereikbaar. De nadruk bij de mobiliteitsopgave ligt niet op het verkorten van de reisduur, maar op de ruimtelijke kwaliteit en het verbeteren van de leefbaarheid. Een verandering van de verkeersstructuur vraagt ook om een visie hoe om te gaan met bezoekers van en werknemers van buiten de stad die per auto komen. We willen deze groep in de toekomst laten parkeren op multimodale transferiums en hubs aan de rand van de stad. Vanaf deze locaties kunnen zij vervolgens

met deelmobiliteit of hoogwaardig OV verder de stad in reizen. Voor het OV en de hulpdiensten blijft de stadring een essentiële route.

Bij het realiseren van de gewenste mobiliteitstransitie hebben we aandacht voor het voorkomen van vervoersarmoede en houden we rekening met inwoners met een beperking. Amersfoorters moeten de mogelijkheid hebben om deel te kunnen nemen aan bijvoorbeeld werk, opleiding of aan sociale netwerken. Door wonen en dagelijkse voorzieningen binnen loop- en fietsafstand te hebben, en door goede openbaarvervoerverbindingen en toegang tot MaaS- en deelmobiliteitsconcepten wordt vervoersarmoede zoveel mogelijk voorkomen. Doorfietsroutes die de wijken met elkaar (zoals de Laan der Hoven) en de stad met de regio verbinden, zorgen ervoor dat de (elektrische) fiets ook voor de wat langere afstanden een aantrekkelijk vervoermiddel is. De trein en de bus vormen goede opties voor langere afstanden. Snelle en hoogfrequente buslijnen verbinden de regio met het centrum van Amersfoort en met station Amersfoort Centraal. Deze bussen bedienen ook de wijken in Amersfoort via zogenaamde 'superhaltes' die een mobiliteitshub vormen naar de wijken. Door het bieden van aantrekkelijke routes en voorzieningen is de (deel)fiets en/of lopen een gezonde manier om van en naar het station of een bushalte te gaan. Aandachtspunt op deze routes zijn de uiteenlopende snelheden van de verschillende vormen van fietsen die ervan gebruik maken.

Bij het ontwerp en de inrichting van wegen, fiets- en voetpaden wordt uitgegaan van de 'menselijke maat' en de **visie Duurzaam Veilig Wegverkeer**. Een slachtoffervrij verkeerssysteem is de ultieme ambitie. Waar mogelijk wordt op wegen waar nu 50 km/u gereden mag worden en waar ook fietsers op de rijbaan rijden de snelheid teruggebracht naar 30 km/u. Een verlaging van de snelheid voorkomt ongevallen tussen fietsers en auto's en beperkt de impact als desondanks toch een ongeval plaatsvindt. Ook op fietspaden heeft veiligheid onze aandacht. Door de toename van verschillende modaliteiten op fietspaden is een breed fietspad van belang. Daarom is het uitgangspunt bij nieuwe fietspaden een minimale breedte van 4 meter.

Parkeerregulering en deelmobiliteit
Lopen, fietsen of het OV zijn niet altijd en voor iedereen de meest passende wijze om te reizen. In die gevallen waarbij toch een auto nodig is stimuleren we concepten als deelmobiliteit en Mobility as a Service ('MaaS', gecombineerd aanbod van mobiliteitsdiensten zoals deelmobiliteit of openbaar vervoer). Hierdoor neemt de behoefte om zelf een eerste of twee-

de auto te bezitten af en is er minder ruimte nodig voor geparkeerde auto's.

Parkeerregulering zetten we in als middel om in de wijken 'gebiedsvreemde' parkeerders te weren en om het parkeren van auto's in woonwijken te beperken en het bezit van 2e en 3e auto's te verminderen. Het vergroten van het parkeerreguleringsgebied biedt kansen voor het verminderen van de parkeerdruk en het leefbaarder maken van de wijken. Een tekort aan parkeerplaatsen en overlast door fout parkeren staat al jarenlang boven in de top 3 van belangrijkste ergernissen van de inwoners van Amersfoort. Vooral bij de verdichting van de stad rondom de knooppunten moet worden voorkomen dat de parkeerdruk in de omliggende wijken toeneemt. Naast parkeerregulering zetten we deelmobiliteit en MaaS-concepten in als middel om de parkeerbehoefte te beperken. Concepten zoals MaaS en deelmobiliteit hebben de hoogste slagingskans in gebieden die hoog stedelijk en compact zijn en waar de alternatieven zoals de fietsstructuur en OV-verbindingen op orde zijn. In Langs Eem en Spoor en Hoefkwartier kiezen we voor een lage parkeernorm, vanwege de nabijheid van hoogwaardig openbaar vervoer.

2. Transitie naar emissieloze mobiliteit

De meest emissieloze vormen van mobiliteit zijn lopen en fietsen. Maar vaak is het gebruik van een auto of vrachtwagen voor het vervoer van personen en/of goederen noodzakelijk. Om schoner (elektrisch) rijden te stimuleren is een dekkend netwerk van oplaadpunten noodzakelijk. We zorgen daarom dat aanbieders de mogelijkheid hebben laadinfrastructuur en snellaadstations aan te leggen. Ook zetten we in op logistieke hubs voor de 'last mile' goederenvervoer en bouwhubs. Met de aanleg van waterstoftankstations willen we het gebruik van door waterstof gedreven voer-/werktuigen stimuleren. Bij zowel snellaadstations als bij waterstoftankstations houden we rekening met de externe veiligheid. De bevoorrading van de gehele stad wordt emissieloos. Hiervoor worden nul-emissie zones ingevoerd. Ook stimuleren we zero emissie-taxi's en zero emissie particulier personenvervoer (inclusief benzinebrommers). De hele mobiliteitstransitie moet bijdragen aan de 49% CO_2-reductie in 2030 t.o.v. 1990, conform het Klimaatakkoord.

3. Versterken landelijke en regionale bereikbaarheid

Amersfoort ligt exact in het midden van Nederland. De bereikbaarheid met het openbaar vervoer en de auto is uitstekend. Ook voor de fietser wordt gewerkt aan goede, snelle en aantrekkelijke ver-

bindingen met de regio. De positie van Amersfoort in de zeshoek Amsterdam, Zwolle, Arnhem-Nijmegen, Eindhoven-Breda, Den Haag-Rotterdam, Apeldoorn-Deventer willen we verder versterken. Op de verbindende assen tussen de Randstad, het noorden, oosten en zuiden van het land is een verdere kwaliteitsverbetering belangrijk. Station Amersfoort Centraal vormt de ruggengraat voor het regionale en landelijke OV-systeem en is samen met station Amersfoort Schothorst één van de bouwstenen voor het verstedelijkingsprincipe van nabijheid door wonen en werken op centraal gelegen OV-knopen. Wij werken daarom strategisch samen met partijen op de A1- en A28-corridor. Dit vraagt om maatwerk per as en om samenhangende strategieën op het gebied van OV, auto, én fiets.

Wij willen zo min mogelijk transport van gevaarlijke stoffen door de stad; niet over de weg en niet over het spoor. Hierover gaan we met het Rijk in overleg. Water zien we als een duurzaam en milieuvriendelijk alternatief voor goederenvervoer over de weg. Daarom houden we de mogelijkheid van goederenvervoer over de Eem nadrukkelijk open en kijken we naar mogelijkheden om dat te stimuleren, bijvoorbeeld door overslaglocaties en watergebonden bedrijvigheid langs de Eem. De mogelijkheden hangen samen met de toekomstvisie voor de ontwikkeling van Isselt-Midden.

GEBIEDSACCENTEN

- Autoluw maken Stadsring en herstellen groene singel om de binnenstad en verbeteren verbinding tussen Stationsgebied en binnenstad.
- Uitbreiden parkeerreguleringsgebieden
- Hoefkwartier: parkeernorm 0,2 en inzet van MaaS. Een goed ingericht OV-knooppunt bij Station Schothorst is randvoorwaardelijk.
- De bereikbaarheid en toegankelijkheid van de perrons vragen om een herinrichting van het station en de voorpleinen met de fietsenstallingen.
- Spoorzone (Langs Eem en Spoor en Hoefkwartier): lage parkeernorm en gebruik van MaaS bij het bouwen van woningen in de Spoorzone
- Nieuwe ontsluiting inclusief HOV-verbinding voor Vathorst Bovenduist.
- Bovenduist: toepassen van lage parkeernorm en gebruik van MaaS in combinatie met goede openbaar vervoer ontsluiting.
- Realiseren verbinding tussen De Berg en het Soesterkwartier door de traverse van het station Amersfoort centraal door te trekken naar de Wagenwerkplaats.
- Invoeren zero-emissie zone voor bevoorrading
- Aan de westelijke kant van de stad verbeteren we de oversteekmogelijkheden voor voetgangers en fietsers bij de spoorwegovergang van de Barchman Wuytierslaan en de Stichtse Rotonde.

ONTWIKKELRICHTING 3

EEN STAD MET EEN DUURZAME MOBILITEIT

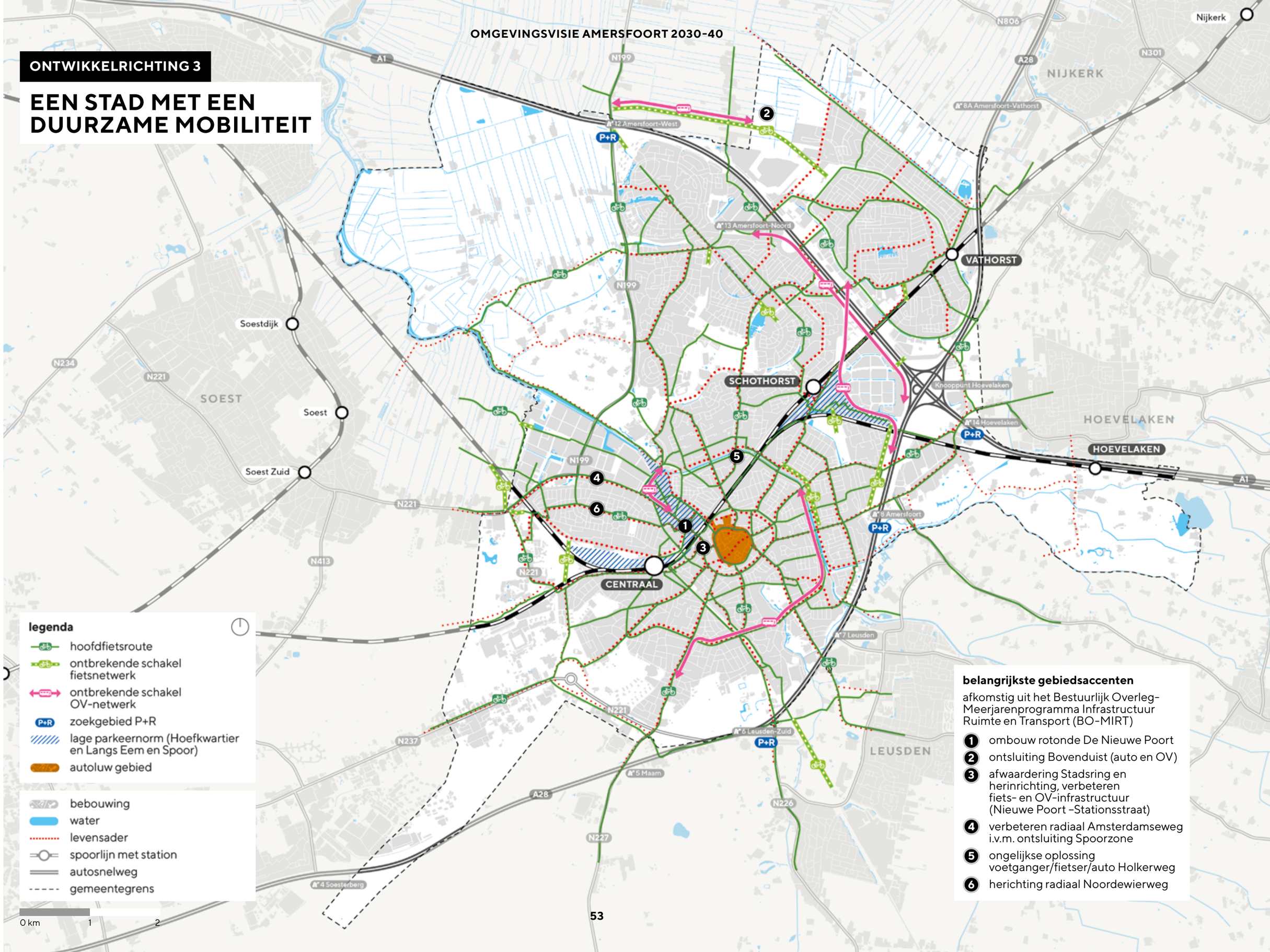

belangrijkste gebiedsaccenten

afkomstig uit het Bestuurlijk Overleg-Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (BO-MIRT)

1. ombouw rotonde De Nieuwe Poort
2. ontsluiting Bovenduist (auto en OV)
3. afwaardering Stadsring en herinrichting, verbeteren fiets- en OV-infrastructuur (Nieuwe Poort -Stationsstraat)
4. verbeteren radiaal Amsterdamseweg i.v.m. ontsluiting Spoorzone
5. ongelijkse oplossing voetganger/fietser/auto Holkerweg
6. herichting radiaal Noordewierweg

“De Stadsring houdt de binnenstad gevangen en gesloten. Deze barrière zou moeten worden weggenomen zodat de binnenstad als gezellig centrum verder kan groeien.”

— uit samenvatting participatie omgevingsvisie, 2021

4 EEN INCLUSIEVE EN AANTREKKELIJKE STAD OM IN TE WONEN

PRINCIPE: AMERSFOORT BIEDT EEN THUIS VOOR IEDEREEN EN WE KIEZEN VOOR GEZOND GROEIEN MET VOLDOENDE DIVERSITEIT

Gezond samenleven betekent dat alle mensen een thuis hebben en zich thuis voelen. Dat geldt voor bestaande inwoners en het grote aantal woningzoekenden. De stad groeit zodat iedereen een thuis kan hebben. Prettig wonen – je thuis voelen – gaat naast het hebben van een betaalbare en passende woning ook over een gezonde leefomgeving en hoe mensen samenleven. Veel verschillende mensen kunnen hier naast en met elkaar leven, waarbij iedereen zichzelf kan zijn en zich verbonden kan voelen.

DEELOPGAVEN

1. Gezond groeien en leefbare wijken

2. Passende ouderenhuisvesting en wonen met zorg

3. Een thuis voor iedereen

“Ik woon nu nog bij mijn ouders thuis, samen met mijn man en het eerste kindje is onderweg. Maar voor sociale huurwoningen kom ik niet in aanmerking en betaalbare koopwoningen zijn er ook niet voor mij.”

— uit analyse participatie omgevingsvisie

TOELICHTING OP DE DEELOPGAVEN

1. Gezond groeien en leefbare wijken

We denken twee generaties vooruit. De kinderen van nu zijn de starters en gezinsvormers van morgen en door de vergrijzing neemt het aantal ouderen toe. Deels wonen mensen in de toekomst nog hetzelfde als nu, deels wonen mensen anders. Amersfoort zal nog meer te bieden hebben dan het nu al heeft. We groeien niet alleen in aantallen maar vooral in kwaliteit: door meer diversiteit aan te brengen in hoe mensen hier kunnen wonen en door gezonder samenleven te stimuleren. Er komt meer ruimte voor stedelijk leven in een compacte stad en tegelijkertijd koesteren we de inclusiviteit en aantrekkelijkheid die Amersfoort nu al heeft. We zorgen dat de leefbaarheid en kwaliteiten van onze bestaande wijken behouden blijven en waar nodig versterkt worden.

Wij willen mensen een passende woning en woonomgeving bieden. Tegelijkertijd willen we ons buitengebied zo open en groen mogelijk houden en daarom vooral bouwen in de bestaande stad. Dat vraagt iets van zowel bestaande inwoners als woningzoekenden. Bij inbreiding is het niet mogelijk om de woonbehoeften van alle mensen te faciliteren en op plekken waar (veel) gebouwd wordt, zal de buurt veranderen. Door in te zetten op groen, goede voorzieningen, prioriteit voor voetganger en fietser en een aantrekkelijke openbare ruimte zorgen wij ervoor dat het wonen in de stad prettig is voor mens en dier.

We kiezen voor:

1. Nieuwbouw van voldoende woningen: minimaal 1.000 woningen per jaar toevoegen
2. Bouwen aan een compacte stad: inbreiden boven uitbreiden
3. Het versterken van de kracht en

aantrekkelijkheid van bestaande woonwijken en buurten

4. Kansen benutten bij bestaande woningen

Voldoende woningen

Tot 2040 moeten er ongeveer 1.000 woningen per jaar toegevoegd worden om in de vraag van mensen naar woonruimte te voorzien. Diverse behoefteberekeningen laten zien dat de bestaande voorraad onvoldoende in de vraag kan voorzien. Nieuwbouw vult de tekorten in de bestaande woningvoorraad aan.

Compacte stad

We kiezen voor inbreiden boven uitbreiden en zo compact mogelijk bouwen nabij OV knooppunten. Ongeveer driekwart van de woningbouw tot 2040 kan in de bestaande stad plaats vinden waarbij er vooral verdicht wordt in de Spoorzone (Langs Eem & Spoor en Hoefkwartier). Vathorst wordt afgebouwd en Vathorst Bovenduist wordt een uitbreidingswijk. Met het Rijk, de provincie en de regio hebben we de

Wijkperspectieven:
Liendert en Soesterkwartier

Sommige wijken of buurten verdienen extra aandacht om de woon- en leefkwaliteit op peil te houden. Voor Liendert en Soesterkwartier zijn er wijkperspectieven waarin de opgaven integraal zijn beschreven. Door middel van een uitvoeringsprogramma wordt de komende jaren geïnvesteerd in projecten die de wijk gezonder, prettiger, groener en leefbaarder maken. De wijkperspectieven Soesterkwartier en Liendert is gemaakt in een proces van cocreatie, met mensen uit de wijk en mensen van de gemeente. Gezamenlijk hebben zij veel energie gestoken in het betrekken van zoveel mogelijk inwoners, ondernemers, professionals en gemeentelijke afdelingen om te benoemen wat belangrijk is voor de wijk en wat we gezamenlijk voor de wijk en de wijkbewoners willen bereiken. In Liendert worden naar verhouding veel woningen toegevoegd, waarvan een groot aantal door woningcorporaties. We streven naar een gezonde mix van verschillende typen bewoners en huishoudens en voor Liendert betekent dit dat we bij nieuwe plannen voorzichtig zijn met het nog meer toevoegen van sociale huur en juist bouwen voor midden en hogere inkomens willen stimuleren met (betaalbare) koopwoningen. Soesterkwartier grenst aan meerdere grote ontwikkellocaties van Langs Eem & Spoor en daar willen we vooral dat 'oud en nieuw' elkaar gaan versterken, bijvoorbeeld doordat voorzieningen versterkt kunnen worden of dat woningbouw in Soesterkwartier of ernaast in Langs Eem & Spoor doorstroming op gang brengt waardoor mensen uit het Soesterkwartier in of bij hun buurt kunnen verhuizen. Bijvoorbeeld als ouderen kunnen verhuizen komt er ruimte voor jonge gezinsvormers en die maken weer ruimte voor starters of jongeren die willen samenwonen.

ambitie afgesproken om in de Spoorzone en de A1-zone (Vathorst Bovenduist) tot 2030 8.500 woningen te realiseren en daarna mogelijk nog eens tot 5.500 woningen. Dit kan alleen als diverse randvoorwaarden op orde worden gebracht. Tot ruim na 2030 is er voldoende ruimte gereserveerd en zijn er plannen in voorbereiding om 1.000 woningen per jaar te kunnen bouwen. Richting 2040 is er nog een tekort aan planlocaties. Hiervoor wordt eerst verkend of Isselt-Midden (geheel of gedeeltelijk) ruimte kan bieden of dat het wenselijker is dat dit vooral een werklocatie blijft.

In de Spoorzone worden nieuwe, stedelijke buurten toegevoegd aan het al rijke woonpalet van Amersfoort. Daar wonen straks jongeren, gezinnen, ouderen; mensen met een laag tot hoog inkomen en mensen die vitaal zijn of behoefte aan zorg hebben. Om inclusief te zijn, zijn deze buurten gevarieerd en onderling onderscheidend zodat de gehele Spoorzone aantrekkelijk is voor mensen met verschillende leefstijlen en soorten huishoudens. Er wordt gebouwd met een hoogte en dichtheid die Amersfoort nog niet kent; met name rondom de stations Amersfoort Centraal en Schothorst en aan de westkant van de binnenstad. Deze plekken hebben een aantrekkelijke openbare ruimte, voorzieningen, veel reuring en zijn bij uitstek aantrekkelijk voor mensen die niet al te groot hoeven te wonen. Daarnaast zijn er plekken in de Spoorzone die zich positioneren tussen hoogbouw en de traditionele woonwijk in en waar meer rust zal zijn en ruimte voor grotere woningen.

In Vathorst Bovenduist komt een nieuwe uitbreidingswijk. Ook Bovenduist biedt kansen om het woonpalet van Amersfoort te verrijken. Waar de Spoorzone nieuwe manieren van (hoog)stedelijk wonen kan toevoegen, kan Bovenduist nieuwe manieren van groenstedelijk wonen aan de stad toevoegen. De wijk is bovendien groot genoeg voor variatie tussen buurten in Bovenduist. Dit biedt bijvoorbeeld kansen om net als in vorige uitbreidingswijken sterk in te zetten op gezinnen (met een of twee ouders) waaronder middeninkomen gezinnen voor wie in de bestaande stad gezinswoningen erg duur zijn geworden. Bovenduist zou ook een rol kunnen vervullen voor doorstroming vanuit Vathorst of de nieuwere wijken van Amersfoort

Hoogbouwvisie In de Hoogbouwvisie Amersfoort is hoogbouw mogelijk in een aantal gebieden mits het bijdraagt aan de Amersfoortse ambities (groei, duurzaam en inclusief). We vinden het belangrijk dat in combinatie met hoogbouw ook een bijdrage geleverd wordt aan de leefbaarheid en kwaliteit van de omliggende wijk en buurt. In de hoogbouwvisie is de hoogbouwladder opgenomen waarbij het onderscheid tussen gebouwen van vier, acht en zestien lagen of hoger leidend is voor de invloed en betekenis die een gebouw kan hebben. Hoe hoger het gebouw hoe groter de invloed van het gebouw op de omgeving en hoe groter de omgeving waarop het gebouw invloed heeft. Daarom geldt: hoe hoger het gebouw, hoe hoger de ambitie en hoe meer betekenis voor de stad. In een hoogbouw effectrapportage wordt met name gekeken naar de eventuele negatieve gevolgen van de hoogbouw voor de (soms historische) omgeving en hoe die voorkomen of verminderd kunnen worden. We willen dit breder bekijken en ook sturen op mogelijke positieve bijdragen die in combinatie met hoogbouw gerealiseerd kunnen worden in de wijk of buurt.

Noord, bijvoorbeeld empty nesters die kleiner willen gaan wonen of jongeren die willen starten of doorgroeien. Bovenduist kan zich onderscheiden als een woonwijk die inclusiever, duurzamer en compacter is dan zijn voorgangers.

Bestaande wijken
Er wordt ook op veel andere plekken in de stad gebouwd. Als er in bestaande wijken wordt gebouwd, gebeurt dat vooral wijkgericht. We kijken wat er op de specifieke plek past en wat goed kan aansluiten bij behoeften en leefstijlen van mensen in de wijk en we kijken naar de woonvraag die er nog is in de stad. Als er wordt gebouwd aan levensaders en bij ontmoetingsplekken draagt woningbouw bij aan de levendigheid en aantrekkelijkheid die hier gewenst is.
We streven naar leefbare wijken waarbij verschillende soorten mensen voldoende gespreid over de stad kunnen wonen. De samenstelling van de bevolking per wijk verschilt en tot op zekere hoogte is dat normaal: in de ene wijk wonen bijvoorbeeld meer mensen met een laag inkomen en andere wijken zijn meer gemiddeld of daar wonen meer mensen met een hoog inkomen. Inkomensverschillen zijn in de regel een afspiegeling van de woningvoorraad. De ene wijk heeft wat meer sociale huurwoningen en een andere meer dure koopwoningen. Dergelijke verschillen tussen wijken zijn op zich geen bron van zorg, maar wijken waar sociale leefbaarheid onder druk staat verdienen onze extra aandacht. Soms kan sociale problematiek voor een deel aangepakt worden door bij te sturen op de woningvoorraad en daarmee de samenstelling van de bevolking, maar dit vraagt een lange adem en zal altijd onderdeel zijn van een bredere leefbaarheidsaanpak.

Bestaande woningen
We willen dat de bestaande woningvoorraad beter wordt benut; ook hier liggen kansen om in de vraag naar woningen te voorzien. Door een bestaande woning of woningcomplex te verbouwen of daar bij, op of aan te bouwen kunnen in de loop der tijd veel extra woningen ontstaan. We willen ruimte bieden voor bijvoorbeeld kangoeroewoningen of woningsplitsing als dat specifieke woonvormen oplevert voor mensen die (mantel)zorg nodig hebben. Om te zorgen dat er voldoende grote woningen in de woningvoorraad blijven,

Deltaplan Het deltaplan wonen geeft belangrijke regels en ambities weer voor het nieuwbouwprogramma binnen de gemeente Amersfoort. De ambitie vanuit het deltaplan is om een aantrekkelijke inclusieve stad te blijven voor iedereen. Om de aantrekkelijkheid en inclusiviteit te behouden zijn er meer woningen nodig om de schaarste aan te pakken. We willen groeien met ongeveer 1.000 woningen per jaar tot 2030, maar de opgave houdt niet op na 2030, er moet ook aandacht zijn voor voldoende woningbouwlocaties richting 2040. Alleen groeien is niet voldoende, de groei moet niet alleen kwantitatief zijn, maar ook kwalitatief. Dat betekent dat er woningen komen die passen bij de behoefte en financiële mogelijkheden van woningzoekenden, dat er gebouwd wordt met respect voor de bestaande omgeving en dat het woongenot van huidige en toekomstige inwoners voldoende behouden blijft. Om af te dwingen dat er gebouwd wordt voor de doelgroepen die dit het meeste nodig hebben zijn er eisen gesteld aan de verdeling tussen sociale huurwoningen (min. 35%), middensegment woningen (min. 20%) en overige woningen (max. 45%).

zijn we op dit vlak terughoudend met ontwikkelingen met commercieel oogmerk door huisjesmelkers of speculanten. Kansen benutten bij bestaande woningen gaat overigens niet enkel om bouwactiviteiten. Ook het aanpassen van regels kan nieuwe woonmogelijkheden creëren zoals woningdelen, inwoning, kamerverhuur.

2. Passende ouderenhuisvesting en wonen met zorg

Het aantal ouderen in Amersfoort zal toenemen en ouderen zullen langer thuis blijven wonen. Dat vraagt deels om nieuwe woonvormen en ook om zorg die dicht(er) bij huis beschikbaar is. Er ligt een opgave voor meer nieuwbouw voor ouderen en het aanpassen van bestaande woningen zodat ouderen daar prettig kunnen blijven wonen, ook als de gezondheid afneemt. Het gaat ook over leefbare buurten met passende voorzieningen.

We kiezen voor:

1. Meer en beter passend woonaanbod voor ouderen
2. Zorg en voorzieningen dicht(er) bij huis
3. Nieuwbouw verspreid over de stad

Meer en beter passend woonaanbod voor ouderen
Om mensen zoveel en zo lang mogelijk te laten participeren in de samenleving en om de zorg betaalbaar en uitvoerbaar te houden, zetten we in op "langer zelfstandig" wonen. Voor ouderen zijn vooral veel meer gelijkvloerse woningen (nultredenwoningen) nodig. Ook is er behoefte aan verschillende vormen van geclusterd wonen (met of zonder zorg). Het beter passend maken van woningen (nieuw en bestaand) draagt ook bij aan doorstroming van ouderen. Om doorstroming verder te bevorderen zetten we woon-coaches voor ouderen in en in samenwerking met corporaties zetten we diverse maatregelen in voor doorstroming in de sociale huur (dat is breder dan alleen voor ouderen).

Zorg en voorzieningen dicht(er) bij huis
Zorg en voorzieningen moeten dicht bij huis beschikbaar zijn. Hierin zijn gradaties. Voor de meeste ouderen die nog voldoende vitaal zijn is het voldoende als voorzieningen als een huisarts, apotheek en winkels voor dagelijkse boodschappen dichtbij zijn. Daarom bouwen we in bestaande wijken zo dicht mogelijk rond bestaande voorzieningen En richten we de woonomgeving zo in dat zij veilig gebruik kunnen maken van de voorzieningen en dat deze uitnodigt voor ontmoeting. Voor ouderen met een grotere en/of specifieke zorgbehoefte kan meer nodig zijn. Daarom zetten we in op geclusterde woonvormen met zorg en werken we met zorgorganisaties samen voor diverse vormen van woon-zorg combinaties. Er is ook nog behoefte aan extra plekken voor verpleegzorg; deze vraagstukken worden in samenhang met het sociaal domein wordt uitgewerkt.

Nieuwbouw verspreid over de stad
Op diverse plekken in de stad zetten we in op nieuwbouw van verschillende vormen van passende ouderenhuisvesting. Bouwen voor ouderen met en zonder zorg is integraal onderdeel van een inclusieve gebiedsontwikkeling zoals in de Spoorzone en Vathorst Bovenduist. Met het oog op de vergrijzing zal er in nagenoeg alle wijken een toenemende behoefte zijn aan ouderenhuisvesting. In wijken mag op plekken die

voor ouderen het meest geschikt zijn in principe alleen gebouwd worden als er ook substantieel ouderenhuisvesting komt. Dergelijke plekken zijn bijvoorbeeld rond zorgvoorzieningen, bij ontmoetingsplekken, aan levensaders of rond ov punten. In de Heuvelrugzone bevinden zich diverse zorginstellingen.

Naast de ouderen zetten we ons in om ook andere kwetsbare doelgroepen zoveel mogelijk een thuis te bieden in de stad. Door in te zetten op voldoende goedkope (zelfstandige en onzelfstandige) huurwoningen realiseren we voor hen voldoende woonruimte. En daarnaast blijven speciale woonvormen nodig voor de meest kwetsbare doelgroepen. Onder andere op Zon en Schild vindt nieuwbouw plaats met een menging van zorgwoningen / zorgplekken en reguliere woningen.

In de sociale huursector neemt de concentratie van kwetsbare groepen verder toe. Een groot aandeel van deze huurders heeft een beperkte zelfredzaamheid en daar waar zij geconcentreerd samenwonen, staat ook de samenredzaamheid onder druk. Deze bewoners hebben genoeg te stellen met hun eigen problemen en daardoor weinig ruimte om anderen bij te staan. Hierdoor kan de overlast en onveiligheid in buurten met veel sociale huurwoningen oplopen. Bij woningbouwontwikkeling maar ook in het beheer is extra aandacht nodig voor leefbaarheid. Om te voorkomen dat er te veel kwetsbare doelgroepen bij elkaar komen te wonen is spreiding belangrijk. Soms is een op complex- of straatniveau gerichte aanpak nodig in samenwerking met de verhuurders (vaak corporaties), wijkteams, veiligheidspartners en het zorgnetwerk. We verwachten dat dergelijk maatwerk vaker nodig zal zijn.

3. Een thuis voor iedereen

Mensen leven in een samenleving die blijvend in beweging is. De stad en hoe mensen daar kunnen leven verandert mee. Demografische en sociaal-economische trends zorgen voor grote, uitdagende woonopgaven: ruimtelijk, dat er voldoende plek voor wonen is en kwalitatief, dat woningen en de omgeving geschikt zijn voor de grote diversiteit aan mensen en hun uiteenlopende behoeften.

Om er voor te zorgen dat alle mensen nu en in de toekomst voldoende kans hebben om in Amersfoort betaalbaar en passend te kunnen wonen, is diversiteit van woningkenmerken van belang. Hiervoor is sturing vanuit de gemeente nodig. Met het Deltaplan Wonen (2019) is een vergaand instrumentarium rondom betaalbaar wonen voor lage en midden inkomens ingezet en dat heeft er voor gezorgd dat er in de plancapaciteit voldoende sociale huurwoningen en middenhuur woningen zijn. Er is meer sturing nodig om ook andere kwalitatieve ambities te realiseren. Deze deelopgave beschrijft de prioriteiten van de kwalitatieve woningbouwprogrammering en waar (additionele) sturing vooral nodig is.

We kiezen voor:

1. Betaalbaar wonen voor lage en middeninkomens
2. Voldoende variatie van soorten woningen en grote en kleine woningen
3. Ruimte voor vernieuwende woonvormen en niches

Betaalbaar wonen
Om in de woonbehoefte voor mensen met een laag inkomen te kunnen voorzien is het van belang om het aanbod sociale huurwoningen te vergroten. Bij voorkeur realiseren corporaties de sociale huurwoningen vanwege hun bredere maatschappelijke inzet. Voor middeninkomens zijn er meer woningen in het middensegment (huur en koop) nodig waarbij vooral betaalbare koop nog onvoldoende in de plannen zit. Betaalbare koop kan tevens zorgen voor doorstroming van sociale huurders waardoor het realiseren van dit type woningen ook kan bijdragen aan het verlagen van de wachttijd voor een sociale huurwoning. Bij sociale huur en middensegment woningen is het verder van belang dat er kwalitatief een goede mix is (onder andere variatie in grote en kleine woningen), passend bij de diversiteit van huishoudens.

Voldoende variatie
Het is van belang dat er voldoende variatie is van soorten woningen en grote en kleinere woningen. In de huidige woningmarkt staat de prijs-kwaliteitverhouding van wonen onder druk, mede als gevolg van stijgende bouwkosten. Vanuit het hier en nu is het onvermijdelijk om deels kleinere woningen te bouwen zodat ze betaalbaar zijn. Met het oog op de toekomst is het van belang om ook voldoende grotere woningen te bouwen. Grotere woningen kunnen ook zorgen voor doorstroming waarmee kleinere woningen vrij komen. We zetten daarbij ook in op meer variatie van typen woningen. De populaire traditionele grondgebonden woning – het 'rijtjeshuis' – neemt relatief veel ruimte in. Het traditionele appartement – de 'flat' – biedt voor veel mensen een passend huis maar is over het algemeen vrij eenvormig en daardoor voor veel anderen niet aantrekkelijk genoeg. We willen meer vormen van stedelijk wonen die tussen 'flat' en 'rijtjehuis' in vallen. Door in gestapelde bouw de mogelijkheden voor tuinen en goede privé buitenruimtes maximaal te benutten, kan wonen in de stad voor veel meer mensen aantrekkelijk worden dan het nu is. Gestapeld bouwen kan goed gemixt worden met stedelijke vormen van grondgebonden woningen die veel compacter zijn dan het traditionele rijtjeshuis.
Bij relatief kleine projecten kan niet voor iedereen worden gebouwd. Hoe kleiner een project, hoe meer we keuzes willen maken in de doelgroepen voor wie wordt gebouwd. Dit betreft maatwerk per project. Ook het realiseren van specifieke woonvormen (voor bijvoorbeeld jongeren of ouderen of zorgconcepten) kan vragen om extra maatwerk.

Omdat we ervoor kiezen om te groeien binnen de grenzen van de stad kunnen niet alle mensen in hun woonbehoeften worden bediend. Ruimtelijk het meest knellend is de mismatch tussen vraag en aanbod van grondgebonden woningen. Als we in die behoefte op de traditionele manier zouden willen voorzien, dan zouden er na Vathorst Bovenduist nog een of twee uitbreidingswijken nodig zijn. Daar kiezen we niet voor. Op alternatieve manieren proberen we toch zo goed mogelijk in de vraag naar grondgebonden woningen te voorzien: deels door gezinswoningen in gestapelde vorm te bouwen en deels door doorstroming van ouderen vanuit een grondgebonden woning naar een appartement te stimuleren. Op plekken waar grondgebonden wonen het meest passend is, zetten we in op compacte, stedelijke vormen zodat er dan in de schaarse ruimte toch zoveel mogelijk grondgebon-

den woningen kunnen komen. Hiermee zal het echter niet lukken om volledig in de behoefte aan grondgebonden woningen te voorzien binnen de grenzen van de bestaande stad. Dit betekent dat mensen die willen verhuizen voor de vraag komen te staan of zij nog wel willen verhuizen, gaan uitbouwen, hun woonwens aanpassen om in Amersfoort te kunnen blijven wonen of elders willen gaan wonen.

Vernieuwende woonvormen
Naast fysieke woning- of gebouwkenmerken zetten we ook in op woonvormen die zorgen voor meer variatie in hoe mensen naast en met elkaar willen leven. Door gerichter in te spelen op de woonbehoefte van verschillende mensen en hun leefstijlen kan woningbouw bijdragen aan meer verbondenheid en sociale binding met buren en de buurt. Met het oog op duurzaam samenleven willen steeds meer mensen een vorm van collectief wonen waarbij in meer of mindere mate ruimte, voorzieningen of spullen gedeeld kunnen worden. Ontmoeten en tegengaan van eenzaamheid horen ook bij woonbehoeften van mensen. Ook Collectief Particulier Opdrachtgeverschap willen we stimuleren.

Op sommige plekken biedt het realiseren van tijdelijke woonruimte (flexwonen) kansen om versneld woningen te realiseren voor spoedzoekers en andere woningzoekenden. We denken bijvoorbeeld aan vluchtelingen, statushouders en zorgdoelgroepen. In principe wordt er bij tijdelijke woningbouw gewoond met een mix van mensen (reguliere woningzoekenden en aandachtgroepen).

GEBIEDSACCENTEN
- Nieuwe, (hoog)stedelijke woonbuurten in Langs Eem en Spoor. In alle vier de deelgebieden wordt hoog-, middelhoog en laagbouw met elkaar afgewisseld en worden rust en reuring slim gecombineerd. Gezond stedelijk leven staat centraal met veel groen, voorrang voor fietser en voetganger en duurzame systemen.
- Ontwikkelgebied Hoefkwartier: nu vooral een kantoorgebied met bedrijven en onderwijsinstellingen, straks een duurzame en gezonde stadswijk met een mix aan functies: wonen, werken, onderwijs, voorzieningen. Het aandeel 'werken' in het gebied wordt deels anders ingevuld met behoud van het huidige aantal arbeidsplaatsen en in combinatie met leren blijft het gebied levendig.
- Bovenduist is de geplande uitbreiding van de wijk Vathorst. Beoogd wordt een duurzame gebiedsontwikkeling voor wonen in combinatie met een bedrijventerrein, maatschappelijke en groenvoorzieningen inclusief sport.
- In Nederberg worden de komende jaren een groot aantal woningen bijgebouwd door nieuwbouw en transformatie van kantoren.
- Transformeren naar wonen van een aantal grootschalige, langdurig leegstaande panden in het centrum zoals het V&D-pand aan de Utrechtseweg en Amicitia.
- Verschillende gebiedsontwikkelingen in de Heuvelrugzone met toevoeging van woningbouw, onder andere bij Mgr Blom, Lieve Vrouwe ter Eem, en Zon en Schild en waarbij ook veel wonen en zorg komt.

ONTWIKKELRICHTING 4

EEN INCLUSIEVE EN AANTREKKELIJKE STAD OM IN TE WONEN

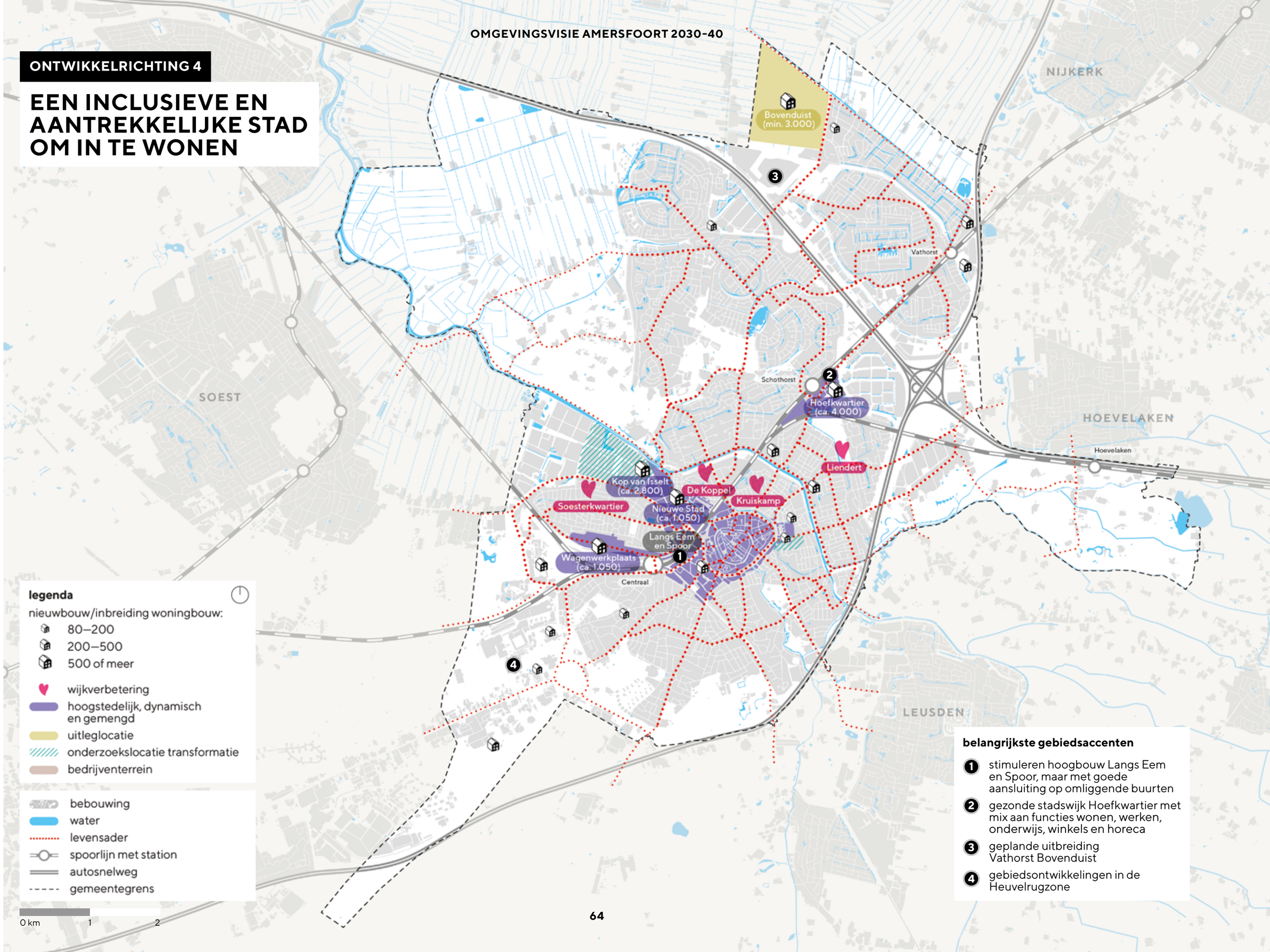

belangrijkste gebiedsaccenten

1. stimuleren hoogbouw Langs Eem en Spoor, maar met goede aansluiting op omliggende buurten
2. gezonde stadswijk Hoefkwartier met mix aan functies wonen, werken, onderwijs, winkels en horeca
3. geplande uitbreiding Vathorst Bovenduist
4. gebiedsontwikkelingen in de Heuvelrugzone

“Het gaat ook om inclusiviteit van de openbare ruimte, is die toegankelijk en bereikbaar voor iedereen, jong en oud en voor mensen met een beperking.”

— uit samenvatting participatie omgevingsvisie, 2021

5 EEN STAD MET EEN VEELZIJDIGE EN VEERKRACHTIGE ECONOMIE

PRINCIPE: WE WILLEN DAT HET AANTAL ARBEIDSPLAATSEN MEEGROEIT MET DE GROEI VAN HET AANTAL INWONERS EN DAT DE ECONOMIE EEN BIJDRAGE LEVERT AAN EEN DUURZAME, CIRCULAIRE, INCLUSIEVE, GEZONDE EN LEEFBARE STAD

Amersfoort is in de toekomst een stad met een veelzijdige economie met werkgelegenheid die goed aansluit bij de kwaliteiten en behoefte van onze eigen inwoners. Met economische activiteiten die bijdragen aan de levendigheid en aantrekkelijkheid van de stad, een hoog voorzieningenniveau én ondernemers die met innovatieve oplossingen bijdragen aan het eerlijk, duurzaam en toekomstbestendig maken van de stad. We stimuleren de transitie naar een groene en circulaire economie. De uitdaging is om in de verdichtende stad de groeiende ruimtebehoefte voor bedrijven en voorzieningen te faciliteren. We willen de ruimtebehoefte van bedrijven zoveel mogelijk binnen de bestaande stad opvangen. Dit vraagt om zorgvuldig ruimtegebruik. Daarom willen we duidelijke kaders scheppen voor wat het economisch perspectief is voor bedrijvigheid in de stad. Bedrijventerreinen en kantorenlocaties spelen een belangrijke rol bij het huisvesten van Amersfoortse bedrijven. Maar ook het 'werken in de wijk', de binnenstad en de verschillende winkel/recreatiegebieden zijn belangrijk voor bedrijvigheid en werkgelegenheid.

Economische ontwikkeling is zowel een doel als een middel.

Economie als doel

De vier belangrijke opgaven hierbij zijn:

I. **Ruimte voor bedrijven/werkgelegenheid**: groei van de werkgelegenheid is zowel een kwantitatieve (hoeveelheid en beschikbaarheid ruimte) als een kwalitatieve (juiste bedrijf/activiteit op de juiste plek en betaalbaarheid) opgave. Hiervoor wordt onder andere een omgevingsprogramma Werken opgesteld en een afwegingskader werklocaties.

II. **Werkgelegenheid**: een goede match tussen de beroepsbevolking in Amersfoort en de vraag naar personeel vanuit de bedrijven. Dit betekent dat we vooral bedrijvigheid willen stimuleren die passende banen bieden voor onze beroepsbevolking, maar ook dat het woningaanbod goed aansluit op de beroepsbevolking.

III. **Energietransitie en circulariteit**: er ligt een opgave om bedrijven en de werklocaties te ondersteunen bij de transitie naar een duurzame en circulaire economie. Dit is ook van belang voor de economische continuïteit van bedrijven.

IV. **Innovatie**: om te zorgen voor banen en economische ontwikkeling in de toekomst zetten we in op het stimuleren van innovatie en samenwerking binnen kansrijke sectoren (Earth Valley*, Life Sciences, MKB-bedrijvigheid, zakelijke dienstverlening en vrijetijdseconomie). De creatieve industrie en ICT is hiervoor een belangrijke motor.

Economie als middel

Economie kan bijdragen aan een Amersfoort dat:

- **Duurzamer en circulair** wordt door het probleem-oplossend vermogen van bedrijven te benutten en ondernemerschap vanuit nieuwe, circulaire businessmodellen te stimuleren
- **Gezonder** wordt door het health/life science cluster verder te versterken, een gezonde leef-werkbalans te stimuleren en voor duurzame mobiliteit te kiezen (woon-werkverkeer en goederenvervoer) en de verbinding te stimuleren tussen economische en groene ontwikkeling.
- **Leefbaarder** wordt door zorg te dragen voor economische ontwikkeling van bedrijven/ activiteiten die zorgen voor passende voorzieningen, levendigheid van wijken, dienstverlening, en een aantrekkelijk vrijetijdsaanbod
- **Inclusiever** wordt door via het bedrijfsleven arbeidsparticipatie te stimuleren en te zorgen dat het bedrijfsleven bijdraagt aan het sociaal maatschappelijk leven (impact ondernemen en brede welvaart)

*Earth Valley is één van de clusters binnen het regioprofiel 'Healthy Urban Living' van de Utrecht Region. Earth Valley is een uniek cluster van bedrijven en kennisinstellingen m.b.t. geo-data, watermanagement, duurzame bouw, gezonde leefomgeving en bescherming van de aarde, die zich met innovatieve oplossingen inzetten voor de toekomstige leefomgeving. Door samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven wordt ingezet op de versterking van het cluster.

DEELOPGAVEN

1. Een gezonde woon-werkbalans en werk voor iedereen.
2. Inzet op hoogstedelijke, gemengde interactiemilieus rond de OV-knooppunten
3. Toekomstbestendige bedrijventerreinen en kantorenlocaties
4. Voldoende en betaalbare ruimte voor bedrijven in de wijken
5. Een vitale detailhandel in kansrijke winkelgebieden

“Groei van het aantal banen is belangrijk voor de stad, maar heb daarbij vooral ook oog voor doelgroepen voor wie de banen niet voor het oprapen liggen.”

— uit analyse participatie omgevingsvisie

TOELICHTING OP DEELOPGAVEN

1. Een gezonde woonwerkbalans en passend werk voor iedereen

We willen de huidige Amersfoortse woon-werkbalans behouden. Dit betekent dat de ontwikkeling van het aantal banen gelijke tred houdt met de ontwikkeling van de beroepsbevolking. Het langjarige gemiddelde schommelt rond de 0,85 banen per hoofd van de beroepsbevolking. Omdat de (beroeps)bevolking tot 2030 nog flink gaat groeien, zal het aantal banen dus even hard moeten meegroeien om de woon-werkbalans op hetzelfde niveau te houden.

We willen dat iedereen in Amersfoort de mogelijkheid heeft om talenten te kunnen ontplooien — van technische vakmensen tot leraren; van verplegers tot kenniswerkers. We zorgen ervoor dat er voor iedereen kansen zijn op een passende opleiding, die aansluit op de lokale en regionale arbeidsmarkt. Tegelijkertijd is er sprake van ongelijkheid en relatief hoge werkloosheid onder mensen met een afgeronde VMBO-opleiding. Omdat wij kansengelijkheid op de arbeidsmarkt van groot belang vinden, is het belangrijk dat praktisch opgeleide Amersfoorters in de buurt kunnen werken. We zetten ons er daarom voor in om de werkgelegenheid voor deze groep op peil te houden. Daarnaast pogen we deze ongelijkheid te verkleinen met initiatieven als het Toekomstfonds Onderwijs Arbeidsmarkt en betere samenwerking tussen de gemeente, het bedrijfsleven en de diverse Amersfoortse MBO-, ROC- en HBO-opleidingen. Speciale aandacht gaat uit naar de zorgsector die in Amersfoort relatief groot is. Met het oog op de vergrijzende bevolking is het van belang om voldoende zorgpersoneel aan te trekken. We zoeken hiervoor de koppeling met het onderwijs, bijvoorbeeld door in te zetten op een SOMT-campus op het Hoefkwartier met HBO en universitair onderwijs op het gebied van gezondheid. Daarnaast zetten we in op een bouwcampus. Deze samenwerking op het gebied van bouwopgaven tussen overheid, kennis- en onderwijsinstellingen en bedrijven/ ondernemers is gericht op het vergroten van de interesse voor het technisch onderwijs en het realiseren van een goede aanslui-

ting van onderwijs op de praktijk. Hiermee pakken we de kansen die het grote aanbod aan MBO-opleidingen in Amersfoort biedt. Om ook in de toekomst een competitieve regio te blijven, wordt innovatie bevorderd. Dit doen wij door samenwerking binnen sectoren te stimuleren, het bieden van ruimtes voor startups en broedplaatsinitiatieven en het stimuleren van ontmoeting in gemengde woon-werkgebieden.

2. Inzet op hoogstedelijke, gemengde interactiemilieus rond de OV-knooppunten

In de Spoorzone Amersfoort, het gebied langs het spoor en de OV-knooppunten (met name Amersfoort Centraal en stations Schothorst), zetten we in op een intensivering van wonen én werken. We zien in de Spoorzone kansen voor het versterken van de stedelijke economie, waarbij de interactie tussen bedrijven, onderwijs- en onderzoeksinstellingen, cultuur, werknemers en consumenten centraal staat. Denk aan hoofkantoren en zakelijke en culturele evenementen rond het Centraal Station, culturele voorzieningen, onderwijsinstellingen, horeca en commerciële voorzieningen (sport & fitness, dienstverlening, etc). Tevens zetten we samen met bedrijven en onderwijs- en onderzoeksinstellingen in op het stimuleren van specifieke, kansrijke sectoren zoals de bouwsector, gezondheid, ICT en geo-data, maar ook op de creatieve industrie en nieuwe maakindustrie. Met de ontwikkeling van het gebied Langs Eem en Spoor willen we een levendig en divers interactiemilieu realiseren.

3. Voldoende en toekomstbestendige bedrijventerreinen en kantorenlocaties

Door de druk op de woningmarkt komt de ruimte voor bedrijven steeds meer onder druk te staan. De Vastgoedmonitor laat zien dat er al jaren achtereen nauwelijks aanbod van bedrijfsruimte in Amersfoort is. Er is in Amersfoort daarom dringend behoefte aan ontwikkelingsruimte voor vooral modern-gemengde werklocaties. Aan de sterk groeiende vraag naar bedrijfsruimten komen we (deels) tegemoet door bestaande terreinen te intensiveren en revitaliseren en aanleg van bedrijventerreinen Vinkenhoef en Bovenduist.

Ook zetten we in op een sterkere profilering en thematisering van bedrijventerreinen, zodat we deze vooral reserveren voor bedrijven die niet of moeilijk mengbaar zijn met wonen, en houden we rekening met specifieke ruimtebehoefte voor circulaire economie en duurzame stadslogistiek. We bieden geen ruimte aan grootschalige industrie en grootschalige logistieke bedrijven en we gaan terughoudend om met publieksgerichte commerciële voorzieningen. De huidige vestigingsmogelijkheden voor op zichzelf staande kantoren op de bedrijventerreinen dringen we terug. Omdat slechts een deel van de groei van de werkgelegenheid kan worden opgevangen binnen de bestaande stad zullen we in regionaal verband

onderzoek moeten doen naar de mogelijkheden voor het realiseren van nieuwe werklocaties op bereikbare afstand van woongebieden. De vraag hoeveel extra ruimte er nodig is voor bedrijven hang mede af van de vraag welk deel van de opgave door efficiënter ruimtegebruik van bestaande bedrijventerreinen kan worden opgevangen.

Isselt functioneert al als broedplaats voor het midden- en kleinbedrijf (maakbedrijven en stadsverzorgende bedrijvigheid) — met in het westelijk deel (inclusief de insteekhaven ten oosten van de Radiumweg) ook bedrijven in de zwaardere milieucategorieën (4.2 en 5.1). Bedrijvenpark Vathorst kent meer het karakter van een hoogwaardig bedrijvenpark. De Hoef kent een hoge concentratie bouwbedrijven en er ontwikkelt zich een campus op het vlak van gezondheid (SOMT). De Vinkenhoef wordt een bedrijventerrein met ruimte voor circulaire economie. De profielen van de bedrijventerreinen worden nader uitgewerkt in het omgevingsprogramma Werken.

Met de regio en de provincie Utrecht werken we in het kader van het regionaal programmeren aan pilots om ervaring op te doen met intensivering op bedrijventerreinen. In de pilots op Isselt-Midden en De Hoef-Oost wordt verkend op welke manier intensivering in praktijk kan worden gebracht. De focus ligt daarbij op het versterken van de werkfunctie, zowel qua type bedrijf, qua oppervlakte aan bedrijfsruimte als qua werkgelegenheid.

Alle bedrijventerreinen moeten klaar zijn voor de toekomst waar CO_2-neutraliteit, klimaat-bestendigheid en circulariteit van groot belang is. Amersfoort zet in op het verduurzamen en vergroenen van de bedrijventerreinen. Zo wordt er bij nieuwbouw ingezet op het zo duurzaam mogelijk inrichten van de kavel en op bestaande kavels wordt gezocht naar groene energiebronnen. De transitie naar circulaire economie vraagt ruimte op de bedrijventerreinen voor het inzamelen, verwerken en opslaan van materialen. Op de bedrijventerreinen Vinkenhoef en Isselt willen daar ruimte voor bieden. Voor Isselt moet er goed gekeken worden hoe het bedrijventerrein ruimte kan bieden aan circulariteit, voldoende ruimte voor groen en waterretentie en tegelijkertijd bij kan dragen aan de intensiveringsopgave. Het uitgangspunt voor de toekomst is een circulaire bedrijfsvoering op alle bedrijventerreinen. Ook op het gebied van bereikbaarheid en mobiliteit zetten we in op nulemissie door voldoende en passende laad- en tankinfrastructuur en deelmobiliteitsconcepten.

Naast de behoefte aan bedrijventerrein, is er ook een behoefte aan nieuwe kantoren. Omgerekend naar vierkante meters is er voldoende kantoorruimte in Amersfoort voor de nabije toekomst, maar een deel van deze ruimte is verouderd en/ of ligt niet op de juiste plek en dient te worden vervangen. Circa 40-50% van de totale vraag naar kantoren betreft het stationsgebied. De overige vraag spreidt zich over de stad. We zetten daarom vooral in op het versterken van de positie van het stationsgebied als kantoren-

milieu door kwalitatieve toevoegingen in Langs Eem en Spoor (Wagenwerkplaats, De Nieuwe Stad, Kop van Isselt) en aan het stationsplein. We richten ons hiermee onder andere op het bevorderen van de doorstroming van kleinere bedrijven, zodat grotere kantoren vrijkomen voor grote bedrijven. Daarnaast richten wij ons ook op het versterken van de zakelijke ontmoetings- en congresfunctie van Amersfoort. In het Hoefkwartier zetten we in op 'doorstart' van het kantorenmilieu in een gemengd woon-werkgebied. Verder werken we incidenteel mee aan ontwikkelingen in bijzondere, kansrijke interactiemilieus op overige locaties (bij voorkeur nabij OV en levensaders). De structurele lage leegstandcijfers op courante locaties laten het knelpunt op deze markt goed zien. De verwachting is dat in de toekomst de vraag op deze gebieden het aanbod overstijgt. Vrijvallende kantoren op minder courante locaties (kunnen) worden getransformeerd naar andere economische functies of wonen. Het beleid hiervoor staat in het transformatie kader kantoren.

4. Voldoende en betaalbare ruimte voor bedrijven in de wijken

Om ook in de toekomst voldoende ruimte voor werkgelegenheid te hebben, behouden we zoveel mogelijk bestaande binnenstedelijke werklocaties en het werken in de wijk. Versterken van functiemenging in de wijken draagt ertoe bij dat de levendigheid en (sociale) veiligheid in de wijken een impuls krijgt, dat het voorzieningenniveau wordt versterkt en dat meer mensen op korte afstand van hun woning kunnen werken. Het is dan wel van belang dat het gaat om kleinschalige ondernemingen en initiatieven die goed in woongebieden inpasbaar zijn. Voorbeelden daarvan zijn dienstverleners als kappers of makelaars, kleinschalige reparatiebedrijven of ateliers, maatschappelijke voorzieningen zoals kinderdagverblijven of vrijetijdsvoorzieningen zoals dansscholen. Uit onderzoek blijkt dat de vraag naar werken in de wijk in Amersfoort groeit, vooral binnen sectoren die meegroeien met de groei van het aantal inwoners, zoals zorg en onderwijs. Om te zorgen dat waar mogelijk het werken in de wijk wordt behouden, werken we in het kader van het Omgevingsprogramma Werken een afwegingskader uit voor werklocaties, waarin wordt aangegeven op welke (typen) locaties en onder welke voorwaarden we wel (of juist niet) meewerken aan eventuele herontwikkeling of transformatie. Daarnaast gaan we bij gebiedsuitwerkingen (bijv. wijkperspectieven) met partners uit de wijk op zoek naar kansen om de wijkeconomie een impuls te geven.

5. Een vitale detailhandel in kansrijke winkelgebieden

Het historische stadshart is en blijft een toeristische trekpleister en het visitekaartje voor Amersfoort. Om dit zo te houden, is investeren in de openbare ruimte en voorzieningen van belang. Behoud, herstel en versterken van de (in de grond verborgen) historische structuur, bebouwing en het samenhangende stadsbeeld moet dan ook het uitgangpunt zijn. In

het stadshart, maar ook elders in de stadsdeelcentra Emiclaer, Vathorst en Leusderweg en de zeven buurt- en wijkwinkelcentra, willen we de detailhandel vitaal te houden en het winkelaanbod versterken. Ook hier zetten we in op functiemenging en intensivering. Zo onderzoeken we of vrijkomende winkelruimte kan worden benut ten behoeve van ambachtsbedrijven, creatieve industrie, cultuur en maatschappelijke initiatieven. Horeca en detailhandel zijn nauw met elkaar verweven en mengen steeds meer ('blurring'). Om leegstand, verloedering en een afname van de leefbaarheid te voorkomen, zetten we buiten de kernwinkelgebieden in op transformatie naar andere functies.

Vanwege de verstorende werking die grootschalige detailhandel aan de randen van de stad kan hebben op de binnenstad en de wijkwinkelcentra, zijn de mogelijkheden voor dit soort detailhandel beperkt. Deze willen we zoveel mogelijk in de bestaande winkelcentra situeren. Op een aantal zichtlocaties op bedrijventerreinen zoals op bedrijvenpark Vathorst is onder voorwaarden en op al bestaande locaties volumineuze detailhandel toegestaan. Daarnaast wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om eventueel op bedrijventerrein Isselt onder voorwaarden circulaire detailhandel toe te staan.

GEBIEDSACCENTEN

- Behoud en intensivering bestaande bedrijventerreinen (Isselt, De Hoef-oost, Vathorst, Calveen, De Wieken)
- Ontwikkeling circulaire bedrijventerreinen op Vinkenhoef en de Wieken
- Functiemenging (bedrijven, wonen, kantoren, bestaande volumineuze detailhandel) op De Brand.
- Ontwikkeling nieuw bedrijventerrein Vathorst Bovenduist (10 ha), afronding Vinkenhoef
- Isselt functioneert als broedplaats voor het midden- en kleinbedrijf (maakbedrijven en stadsverzorgende bedrijvigheid) – met in het westelijk deel (inclusief de insteekhaven ten oosten van de Radiumweg) ook bedrijven in de zwaardere milieucategorieën (4.2 en 5.1).
- In de pilots op Isselt-Midden en De Hoef-Oost intensiveringsmogelijkheden verkennen. De focus ligt op het versterken van de werkfunctie, zowel qua oppervlakte aan bedrijfsruimte als qua werkgelegenheid.
- Inzetten op behoud wijkeconomie en mengen wonen en werken: meer werken in woonwijken Nieuwland, Kattenbroek, Vathorst, Zielhorst. Functiemening behouden in 'oudere wijken' behouden. Bij nieuwe woonwijken meer ruimte voor functiemenging.
- Nieuwe kantoren bij OV-knooppunten: versterken positie van het stationsgebied als kantorenmilieu door kwalitatieve toevoegingen in Langs Eem en Spoor (Wagenwerkplaats, De Nieuwe Stad, Kop van Isselt) en aan het stationsplein, maar ook door in te zetten op het versterken van de positie als zakelijke ontmoetings- en congreslocatie.
- Hoefkwartier inzetten op 'doorstart' van het kantorenmilieu in een gemengd woon-werkgebied
- Inzetten op concentratie detailhandel in kernwinkelgebieden (stadshart en stadsdeelcentra), daarbuiten faciliteren transformatie

ONTWIKKELRICHTING 5

EEN STAD MET EEN VEELZIJDIGE EN VEERKRACHTIGE ECONOMIE

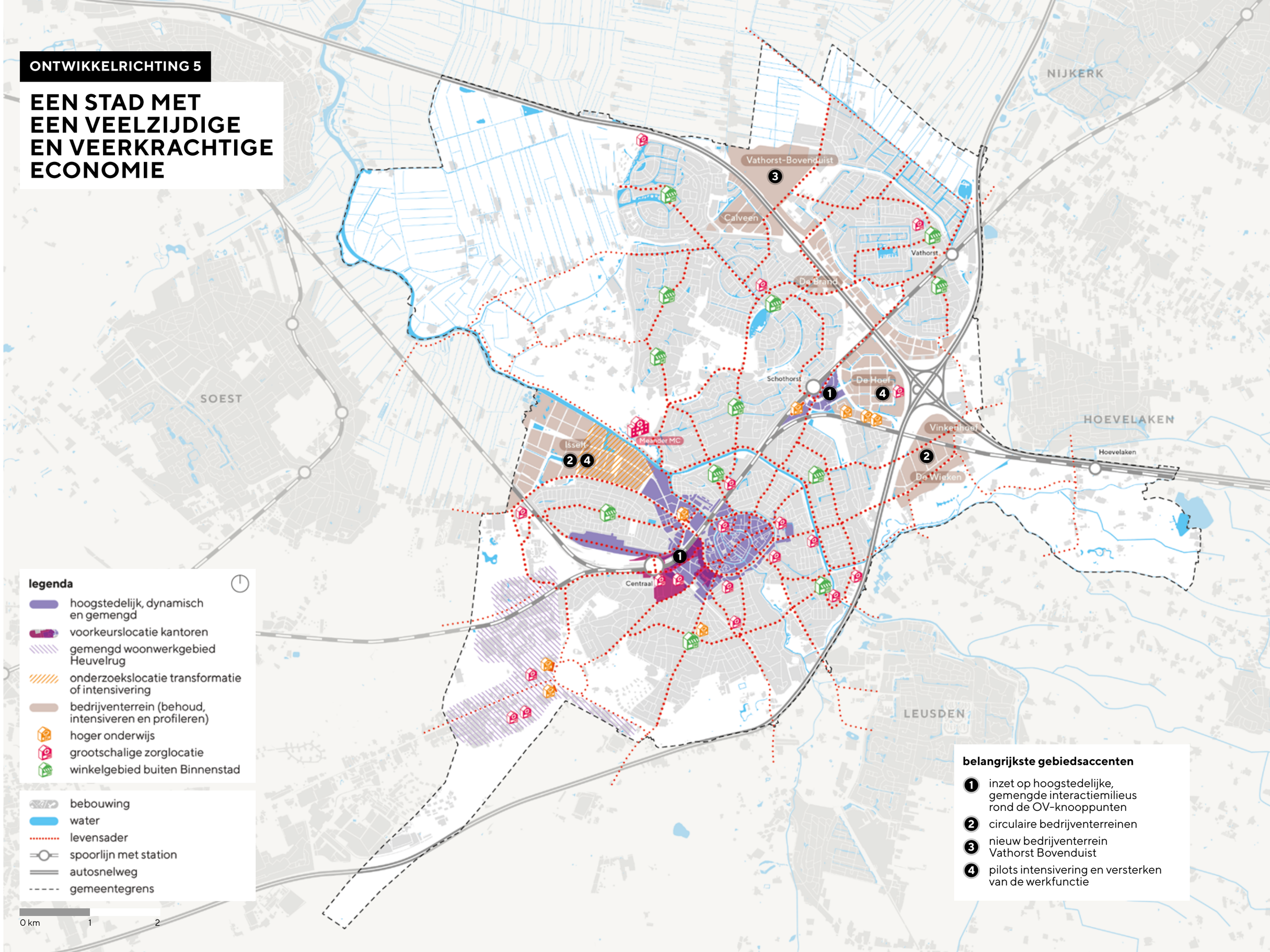

6 EEN STAD WAARIN VOORZIENINGEN MEEGROEIEN

PRINCIPE: WE WILLEN DAT DE VOORZIENINGEN MEEGROEIEN MET DE GROEI VAN HET AANTAL INWONERS

Maatschappelijke voorzieningen hebben een belangrijke rol als ontmoetingsplekken in de stad. In een stad met een groeiend aantal inwoners, groeit ook de vraag naar voorzieningen. Hierbij maken we een onderscheid in stedelijke voorzieningen en voorzieningen op buurt- of wijkniveau. De groeiende groep senioren en inwoners met een beperking zorgt voor een extra vraag naar cultuur, recreatie, dienstverlening en zorg. Door de groeiende groep kinderen en jongeren stijgt de behoefte aan onderwijs, opvang en ruimte voor sport en spel. De veranderende vraag naar voorzieningen zal niet overal in de stad gelijk zijn.

DEELOPGAVEN

1. Passende maatschappelijke en sportvoorzieningen die voor iedereen toegankelijk, multifunctioneel, nabij en goed bereikbaar zijn.
   a. Maatschappelijke voorzieningen
   b. Sportvoorzieningen

2. Versterken culturele voorzieningen in en rondom het stadshart.

“Het gaat erom dat inwoners van de wijk elkaar kunnen ontmoeten. En het kan op allerlei plekken zijn bij een speeltuin, vereniging, of een openbare voorziening in de buurt. Jongeren zijn daarbij een aandachtspunt. Die moeten blijkbaar toch een plek hebben waar ze kunnen hangen. Zonder dat ze overlast veroorzaken.”

— uit analyse participatie omgevingsvisie

TOELICHTING OP DEELOPGAVEN

1. Maatschappelijke en sportvoorzieningen zijn toegankelijk, nabij en goed bereikbaar

Voor de leefbaarheid van wijken is een toegesneden voorzieningenaanbod voor bewoners van alle leeftijdscategorieën en culturen van groot belang. Zo kunnen ouderen zo lang mogelijk in de eigen woonomgeving blijven en blijft een wijk aantrekkelijk voor jongeren en gezinnen. Met het groeien van de bevolking zal een aantal voorzieningen in de Amersfoortse wijken moeten worden uitgebreid. Bij de groei van de stad hebben we oog voor alle verschillende doelgroepen, zodat voorzieningen voor alle bevolkingsgroepen goed bereikbaar en toereikend blijven en segregatie wordt tegengegaan. Op sommige plekken en in gebieden met een hogere bebouwingsdichtheid streven we naar ontwikkeling van gemengde woonwerkmilieus. Ook voor de maatschappelijke voorzieningen zoals scholen, medische zorg en wijk- en buurtcentra is het belangrijk dat ze nabij en goed bereikbaar zijn. Daarbij stimuleren we culturele diversiteit en functiemenging van verschillende voorzieningen in één gebouw (zoals een school in combinatie met ouderenvoorzieningen), zodat verschillende culturen en leeftijdsgroepen elkaar kunnen ontmoeten. Een goede oriëntatie op of verbinding met de levensaders kan de functie van de voorzieningen versterken.

1a. Maatschappelijke voorzieningen

Voldoende prettige ontmoetingsplekken en gemeenschappelijke functies zorgen voor verbinding tussen mensen in de stad en in de wijken. Om de sociale samenhang tussen de Amersfoorters te bevorderen willen we dat er zowel binnen als buiten voldoende ontmoetingsplekken zijn. Logische plekken om in te zetten op ontmoeting zijn plekken langs de levensaders. Op logische plekken in de stad willen we meer openbaar toegankelijke toiletten realise-

ren. In een of meerdere wijken starten we een proef door een integraal wijkgebouw te realiseren waarin ontmoeting en andere maatschappelijke functies (huisarts, wijkteam, informatiewinkel, GGD) worden gehuisvest. Het combineren en mengen van functies of voorzieningen als onderwijs, medische zorg, sport of andere maatschappelijke voorzieningen stimuleert ontmoetingen en kan een oplossing zijn voor ruimteproblemen. Goede voorbeelden hiervan zijn maatschappelijke initiatieven zoals Witte Vlinder en Parkhuis Elisabeth groen.

We willen een regierol pakken om ervoor te zorgen dat er voldoende ontmoetingsplekken zijn in de stad en dat deze goed worden benut. We investeren in activiteiten en zorgen ervoor dat de ontmoetingsplekken waar deze activiteiten plaatsvinden worden gefaciliteerd. Naast onze inzet via #Indebuurt stimuleren wij ontmoeting door de vijf wijkcentra te ondersteunen. We vinden het belangrijk dat ontmoetingsplekken en/of activiteiten voor iedereen toegankelijk zijn.

Om de behoefte aan maatschappelijke voorzieningen goed in beeld te houden, wordt er een voorzieningenscan ontwikkeld die voor de belangrijkste maatschappelijke voorzieningen laat zien hoe deze verdeeld zijn in de stad en waar een eventueel een tekort is of dreigt naar aanleiding van de geplande woningbouw. De voorzieningen die in beeld gebracht worden in de voorzieningenscan zijn basisonderwijs, buitenschoolse opvang, kinderopvang, wijkvoorzieningen zoals buurthuizen, speelplekken, Cruyffcourts, sportvelden, -hallen en gymzalen, huisartsen, tandartsen, specialistische zorg, apotheek en zorgcentra.

Door de groei van de stad zoeken we voor een aantal belangrijke voorzieningen nog een nieuwe plek in de gemeente Amersfoort. Binnen de bebouwde kom zoeken we een nieuwe plek voor de sociale banken (voedsel-, kleding en speelgoedbank) en voor Hoogland renovatie of mogelijke nieuwbouw op een nieuwe plek van het zwembad. Daarnaast zoeken we voor een aantal voorzieningen ook nog een plek rondom de bebouwde kom in de stadsranden, zoals een zwemplas en een islamitische begraafplaats. We zoeken hiervoor op stedelijk niveau een goede verdeling waarbij we aan de ene kant zoeken naar de beste functies voor de plek en aan de andere kant de beste plek voor de functie.

1b. Sportvoorzieningen

De groei van Amersfoort heeft gevolgen voor de toekomstige vraag naar sportvoorzieningen in de stad. Bovendien is er voor een flink deel van (met name binnen) sportvoorzieningen sprake van veroudering, waarbij renovatie geen optie is. We willen het gemeentelijk aanbod aan sportvoorzieningen zowel kwantitatief als kwalitatief op peil houden. Omdat het aanbieden van een breed aanbod aan sportfaciliteiten veel geld kost, proberen we slim om te gaan met de bestaande en nieuwe sportzalen en -terreinen. Voor enkele van de grote(re) buitensporten (met name voetbal) willen we tekorten in veldcapaciteit opheffen

of voorkomen door samen met de betreffende verenigingen en de Amersfoortse Sport Federatie te zoeken naar kansen voor herverkaveling op sportaccommodaties en verregaande samenwerking(en). Door bijvoorbeeld gemeentelijke sportlocaties op te waarderen, ontstaat er ruimte voor het beoefenen voor meer sporten en het gebruik door meer sport- en beweegaanbieders op verschillende momenten van de dag.

Om de gezondheid van inwoners te bevorderen willen we bewegen en sporten in de buitenruimte stimuleren en de buitenruimte meer inzetten voor o.a. bewegingsonderwijs. In de groeiende stad wint de openbare ruimte aan belang voor (ongebonden) sportbeoefening en bewegen vanuit gezondheidsmotieven. Er worden kansen gesignaleerd voor nieuwe sporten of een ander karakter van (sport)voorzieningen.

Onze (buiten)sportaccommodaties willen we meer inrichten als plekken die niet alleen geschikt zijn voor verenigingssport, maar ook voor ander sport- en beweegaanbod, recreatie en ontspanning, ontmoeting, onderwijs en gebruik door andere organisaties uit de stad, met mogelijk een andere verhuursystematiek. Mogelijk kunnen buitensportaccommodaties in de zomerperiode gebruikt worden voor evenementen.

2. Versterken culturele voorzieningen in en rondom het stadshart

We zetten in op een aantrekkelijk, vernieuwend, gezond en toekomstbestendig cultureel aanbod. Daarvoor is verdere versterking en professionalisering noodzakelijk. Er is een achterstand wat betreft cultureel klimaat in Amersfoort — met name wat betreft podiumkunsten. Amersfoort is de 15de stad van Nederland, maar staat wat betreft cultuur op een 26ste plek. De huidige Amersfoortse podia Flint, De Lieve Vrouw en FLUOR hebben een urgente huisvestingsopgave. De panden van De Lieve Vrouw en Flint zijn bovendien niet te verduurzamen. We willen daarom een schaalsprong maken waarbij het aanbod groeit naar de positie en omvang van onze stad. De komende periode wordt een besluit genomen over de locatie van een nieuw, gezamenlijk podium in de omgeving van het stadshart (bijvoorbeeld Stadhuislocatie) en in Langs Eem en Spoor.

Amersfoort kent meerdere musea en presentatie-instellingen, waarvan de belangrijkste (Museum Flehite, Kunsthal KAdE, het Mondriaanhuis en Architectuurcentrum FASADE) zijn ondergebracht in de Stichting Amersfoort in C. Het Rietveldpaviljoen onderscheidt zich in het park Zonnehof als een plek van ontmoeting voor lokale kunstenaars en hun publiek en als podium voor lokale en regionale kunst. Kunsthal KAdE richt zich exclusief op hedendaagse beeldende kunst. Vanwege het hoge ambitieniveau neemt de landelijke waardering voor en bekendheid van KAdE steeds meer toe. Voor het museum Flehite wordt onderzocht hoe zich dat door een uitbreiding met de Elleboogkerk kan ontwikkelen tot een nieuw

stadsmuseum. We onderzoeken hoe de verschillende musea met hun eigen identiteit kunnen bijdragen aan de versterking van het Amersfoorts cultuuraanbod.

Naast deze culturele voorzieningen ligt aan de aan rand van de stad het Dierenpark Amersfoort met een oppervlakte van circa 20 hectare. Het Dierenpark is de grootste recreatieve attractie van Amersfoort. Door de groei van de stad staat het aanbod van voldoende betaalbare plekken voor broedplaatsen voor creatieve economie, innovatieve en/ of start ups en aan cultuur gerelateerde bedrijvigheid onder druk. We zetten ons in om voldoende ruimte te bieden aan broedplaatsen, zowel tijdelijk als permanent op geschikte plekken in de stad. In het verleden boden locaties als de Wagenwerkplaats en het Oliemolenkwartier hiervoor nog ruimte. De inzet van gemeentelijk vastgoed of leegstaand vastgoed (bijv. bedrijfspanden en winkels) biedt kansen om ingezet te worden voor (tijdelijke) huisvesting. Ook bestaand vastgoed in de wijken kan hier mogelijk een rol in spelen. Naast aanbod van fysieke plekken is het tevens van belang dat het veld van intermediaire organisaties, die de schakel vormen tussen het vastgoed en de kunstenaar of kleinschalige ondernemer, wordt doorontwikkeld.

Evenementen en festivals

Evenementen en festivals dragen bij aan het profiel van Amersfoort als talentvolle en vitale woon-, werk- en gezinsstad en versterken de (boven) regionale positionering. Culturele, sportieve en andere publieksevenementen zetten we in als dragers voor een aantrekkelijke, levendige en eigentijdse stad. Door de groei van de stad staat de beschikbare ruimte voor evenementen onder druk. We zetten in op een goede spreiding van evenementen over de stad, uitgaande van de aard en de omvang van het evenement, passend bij de locatie, waarbij overlast voor omwonenden en impact op natuur en dieren zo veel mogelijk beperkt wordt. Ook vinden wij het belangrijk dat evenementen inclusief, toegankelijk en veilig zijn voor alle bezoekers.

GEBIEDSACCENTEN

- Locatiekeuze voor nieuwe gezamenlijke huisvesting podiumkunstenkunsten Flint, De Lieve Vrouw, FLUOR en KOSMIK (o.a. op brandweerlocatie of Stadhuislocatie)
- Hernieuwde museale invulling Rietveldpaviljoen
- Herontwikkeling zwembadlocatie Hoogland
- Ruimtevraag naar Islamitische begraafplaats bijvoorbeeld bij de Nijkerkerstraat of Hoogland West
- Betere huisvestingslocatie voor scholen in het Soesterkwartier
- Onderzoek naar nieuwe functies vrijkomende voorzieningenlocaties Schothorst Zuid
- Nieuwe brandweerlocatie in Amersfoort Noord (bij voorkeur in Vathorst), ter vervanging van brandweerkazerne Kattenbroek
- Nieuwe brandweerlocatie in de omgeving van Kop van Schothorst voor de brandweerkazerne Centrum

ONTWIKKELRICHTING 6

EEN STAD WAARIN VOORZIENINGEN MEEGROEIEN

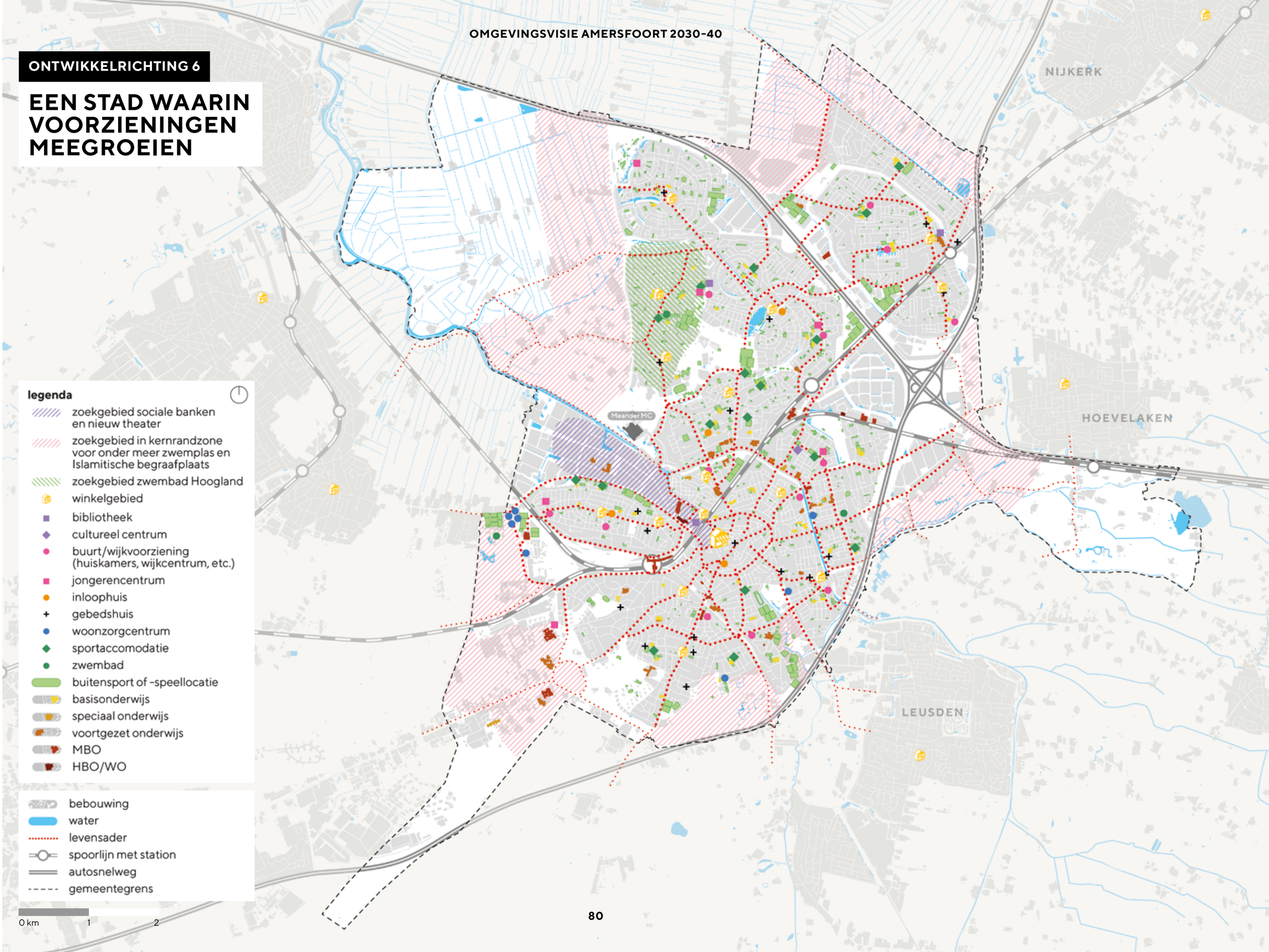

JACK
BROWN
De Bijza
The Blueberry

HOOFDSTUK IV UITVOERING

In dit hoofdstuk leggen we uit hoe we de omgevingsvisie verder uitwerken in de beleidscyclus en hoe we onze doelen en opgaven willen realiseren. Daarnaast leggen we link met het Omgevingseffectrapport (OER). We geven inzicht hoe we verder gaan werken aan het verwezenlijken van de voorgenomen ontwikkelingen en welke afwegingen spelen bij het maken van keuzes. Want we hebben meerdere doelen, er spelen veel opgaven, de ruimte is schaars en middelen zijn begrensd.

4.1 Doorwerking

De omgevingsvisie is een integrale visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. De omgevingsvisie gaat over de periode tot 2030 – met een doorkijk naar 2040. De ambities uit de Omgevingsvisie vormen de basis voor andere instrumenten die meer gericht zijn op de uitvoering: de omgevingsprogramma's, -plannen en -vergunningen.

4.1.1 Doorwerking omgevingsvisie in omgevingsprogramma's en omgevingsplan

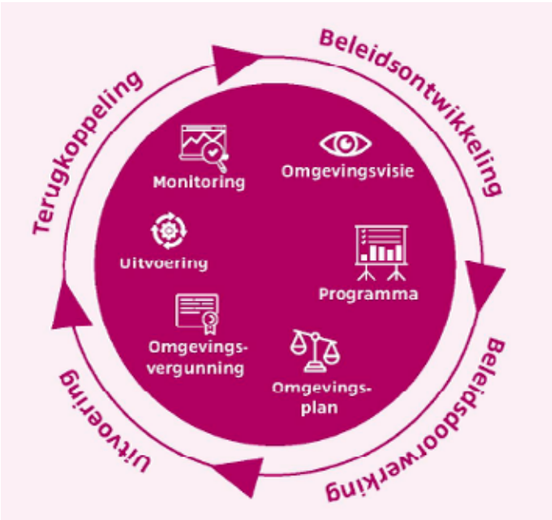

We gaan volgens de beleidscyclus werken met de nieuwe kerninstrumenten van de Omgevingswet: omgevingsvisie, programma, omgevingsplan, monitoring en herijking.

Wij geven de komende jaren verder vorm aan deze beleidsinstrumenten. Voor een goede voorbereiding en afstemming binnen de organisatie werken we hiervoor met de Omgevingstafel voor ruimtelijke initiatieven en de Omgevingskamer voor beleid.

Aan de omgevingstafel vindt een integrale bespreking en afstemming van ruimtelijke initiatieven plaats die niet passen in het bestemmingsplan. Het gaat om middelgrote en -complexe initiatieven. Voor de meest complexe ruimtelijke initiatieven werken we met de vaste stappen uit de participatiegids.

Met de Omgevingskamer zorgen we ervoor dat er integraal en uitvoeringsgericht beleid tot stand komt dat goed past in de opzet van de instrumenten van de Omgevingswet en de beleidscyclus (met meer eenduidigheid en betere toegankelijkheid van en bekendheid met het beleid voor het fysieke domein).

Omgevingsprogramma's en omgevingsplan
Om de visie uitvoerbaar en concreter te maken werken we de hoofdlijnen van de visie verder uit in:

- **Omgevingsprogramma's** voor de uitwerking van de omgevingsvisie in concrete doelen (voor thema's of gebieden) of programma's om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te monitoren (bijv. het verplichte programma voor geluid). De omgevingswetprogramma's geven ook meer duidelijkheid over welke middelen en instrumenten nodig zijn om de beleidsdoelen te behalen. Zoals bijvoorbeeld communicatieve instrumenten, financiële instrumenten of juridische instrumenten. De zes opgaven uit hoofdstuk 3 werken we verder uit in omgevingsprogramma's (Groen Blauw, werken, wonen, voorzieningen etc). Daarnaast stellen we omgevingsprogramma's op voor gebieden waar veel ontwikkelingen spelen, zoals LES en Soesterkwartier, Liendert, Hoogland-west en Heuvelrug. Deze programma's bevatten een gedetailleerdere uitwerking van het beleid uit de omgevingsvisie.
- **Omgevingsplannen** om gebruik, beheer, behoud en bescherming van het grondgebied te regelen.

Omgevingswaarden
We maken vooralsnog geen gebruik van omgevingswaarden. Omgevingswaarden is één van de instrumenten waarmee overheden het beleid uit een omgevingsvisie kan uitvoeren. Hiermee kan de kwaliteit vastgelegd worden die we in de fysieke leefomgeving willen bereiken. Deze kwaliteit moet objectief vast te stellen en meetbaar zijn. Omgevingswaarden gaan bijvoorbeeld over aanvullende eisen voor luchtkwaliteit, geur, lichthinder of water en worden opgenomen in het omgevingsplan. Op basis van deze Omgevingsvisie stellen we geen andere omgevingswaarden voor dan de landelijke regelgeving voorschrijft. Bij actualisatie van de omgevingsvisie of uitwerking in een programma bekijken we of alsnog gekozen wordt voor omgevingswaarden.

Monitoring & actualisatie
We gaan monitoren in hoeverre we onze doelen en ambities uit de omgevingsvisie halen. Bij wijziging van beleidsuitgangspunten vindt een aanpassing van de omgevingsvisie of de omgevingsprogramma's plaats. De omgevingsvisie is daarmee een dynamisch document dat in de beleidscyclus wordt geactualiseerd. Elke bestuursperiode is een logisch moment om de prioriteiten vast te stellen voor de komende vier jaar. Met de omgevingsvisie willen we hierop aansluiten en iedere vier jaar de visie actualiseren.

Overgangsbeleid en overig beleid naast de Omgevingsvisie
Bij vaststelling van de Omgevingsvisie zal ook duidelijkheid gegeven worden over het overgangsbeleid. Een deel van het bestaande (verouderde) beleid zal worden ingetrokken en een deel zal als nadere uitwerking van de Omgevingsvisie van kracht blijven. Bij actualisatie of herziening van beleid sluiten we aan bij de instrumenten uit de Omgevingswet en leggen wij nieuw sectoraal beleid zoveel mogelijk vast in omgevingsprogramma's. Daarnaast hanteren wij het 'haasje over principe': bij strijdigheid tussen verschillende beleidsnota's is de Omgevingsvisie leidend.

4.1.2 Participatie & rol gemeenteraad bij omgevingsvisie, -programma's en -plan

Herziening of actualisatie omgevingsvisie
Om tot de huidige omgevingsvisie te komen heeft in verschillende stappen participatie plaatsgevonden. We hebben daarbij de methode van design thinking

gevolgd, met een fase van probleemverkenning, resulterend in de bouwstenennotitie en een fase van probleemoplossing, resulterend in de omgevingsvisie. In bijlage 1 is het gevolgde participatieproces verder toegelicht.

Bij actualisatie of herziening van de omgevingsvisie, is het voor belanghebbenden vooral van belang om mee te kunnen denken over gewenste en beoogde wijzigingen.

Daarbij vragen we input bij het agenderen van mogelijke wijzigingen, bijvoorbeeld in de vorm van een evaluatie van de huidige visie (participatieniveau adviseren). Vervolgens vragen we reactie op de hieruit volgende beoogde aanpassingen (participatieniveau raadplegen). We zullen hierbij in ieder geval de stakeholders betrekken die we ook bij de totstandkoming van de huidige visie hebben uitgenodigd. Voor een breder publiek zoeken we naar manieren om op basis van ieders beleving van de ontwikkeling van de stad tot input te komen voor gewenste wijzigingen; het moet niet nodig zijn de visie van voor naar achteren door te lezen om mee te kunnen doen met de participatie.

Het doel van de participatie is om de verschillende gezichtspunten op de ontwikkeling van de stad in beeld te krijgen en mee te wegen in de besluitvorming over de ontwikkeling van de stad en de belangrijkste ambities voor de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie wordt vastgesteld door de gemeenteraad. Voorafgaand aan het actualiseren van de omgevingsvisie moet worden bepaald hoe en wanneer de gemeenteraad voorafgaand aan besluitvorming een rol heeft.

Omgevingsprogramma's
Omdat programma's verschillend van aard zijn en verschillen in de mate van impact en mogelijkheden voor samenwerking in de uitvoering, kan de participatie variëren van raadplegen en adviseren tot coproductie. Voorafgaand aan het starten met een nieuw programma is het van belang hier een zorgvuldige keuze in te maken.

Doel van de participatie rond omgevingsprogramma's is om binnen de door de omgevingsvisie gegeven richting zo veel mogelijk aan te sluiten bij de verschillende aandachtspunten, wensen en ideeën van belanghebbenden en samenwerking aan het realiseren van doelen mogelijk te maken.

Omgevingsprogramma's worden vastgesteld door het college. Dat betekent dat per programma ook moet worden bepaald hoe en wanneer de gemeenteraad wordt betrokken.

Omgevingsplan
Bij het vaststellen van het transitieplan omgevingsplan Amersfoort is besloten dat er participatie plaatsvindt bij zowel het opstellen van de Nota van uitgangspunten als bij het deelomgevingsplan zelf.
Doel van de participatie over deelomgevingsplannen is dat belanghebbenden meekijken of we de doelen en voorgenomen ontwikkelingen op een zorgvuldige manier in regels vertalen. Waar er nog wezenlijke inhoudelijke keuzes voorliggen is het doel om vanuit verschillende gezichtspunten input voor de te maken keuzes te krijgen. Het gaat daarmee om raadplegen en waar dat passend is om adviseren.

Zowel de Nota van uitgangspunten als het omgevingsplan worden vastgesteld door de gemeenteraad. De rol van de gemeenteraad ligt vast in de procedure voor het omgevingsplan.

4.2 Sturingsfilosofie: bewuste keuzes voor nieuwe opgaven

Verschillende opgaven vragen om verschillende aanpakken. Zo kan de rol van de gemeente per opgave anders zijn, evenals de rol van partijen in de stad en de rol van belanghebbenden. Ook vraagt de ene opgave om een brede en integrale aanpak, zoals deze omgevingsvisie, en kan een andere opgave beter smaller worden opgepakt, zoals het ontmoedigen van houtstook. Tot slot is er variatie in de omvang van het gebied waarop de opgave betrekking heeft; een herontwikkeling kan zich beperken tot de kavel zelf, of juist vragen om een bredere blik op de omgeving van het project. Belangrijk is dus om voorafgaand aan de start van een nieuwe opgave bewuste keuzes te maken. Voor het verkennen van mogelijkheden voor samenwerking, betrekken we daarbij waar mogelijk de andere spelers die een rol hebben in een opgave.

4.2.1 Amersfoort maken we samen

Samen met Rijk, provincie en regio
Zonder samenwerking met het Rijk, de provincie en de regio kunnen we onze ambities en doelen niet realiseren. Opgaven als regionale bereikbaarheid, ruimte voor economie, de energietransitie en klimaatverandering overstijgen de gemeentegrenzen. Samenwerking met en steun van het Rijk, de provincie, private sector en met andere (semi-)overheden is hierbij noodzakelijk. Amersfoort steunt en versterkt daarom de samenwerking met de regio en bouwt deze verder uit. Per opgave inventariseren we welke organisaties en partijen een rol (kunnen) hebben en leggen we contact om te bespreken en bepalen wie welke rol heeft in de samenwerking.

Samen met inwoners en ondernemers
Wij willen samenwerken met inwoners en partijen uit de stad op basis van een open houding en in dialoog met de samenleving.

Samenwerken en initiatieven faciliteren
De opgaven die er zijn, kunnen we alleen samen realiseren. Of het nu gaat om vergroenen, duurzaamheid of de mobiliteitstransitie, als we het niet samen doen, komen we er niet. Er zijn in Amersfoort veel inwoners, ondernemers en organisaties die zich inzetten voor de stad. Van het zelf of samen met de buren onderhouden van groen tot het inrichten en beheren van Elisabeth Groen. En van het bijdragen aan een schone stad met zwerfafvalprojecten tot initiatieven voor het op grote schaal opwekken van duurzame energie. Die waardevolle initiatieven willen we vanuit de gemeente waar nodig ondersteunen en faciliteren. Daarnaast brengen we partijen samen om opgaven aan te pakken, zoals bij verschillende duurzaamheidsopgaven.

We staan ook open voor experimenten. Bijvoorbeeld in de vorm van uitdaagrecht, als een groep bewoners een taak van de gemeente over wil nemen omdat zij het beter of goedkoper kunnen. We zullen ieder initiatief daartoe samen met de initiatiefnemer onderzoeken. Van belang daarbij zijn draagvlak onder de betrokkenen en meerwaarde voor de lokale gemeenschap. Maar ook experimenten in de vorm van een gelote burgerraad om ervaring op te doen met andere vormen van democratie, ondersteunen we.

Belangen en perspectieven in beeld krijgen en zorgvuldig meewegen
Voor het nemen van goede besluiten vinden we het belangrijk dat alle perspectieven en inzichten aan bod kunnen komen. In dit hoofdstuk staat in 4.1.2 hoe we bewoners en andere belanghebbenden betrek-

ken bij het herzien van de omgevingsvisie, bij omgevingsprogramma's en het omgevingsplan. In 4.2.3 staat hoe we omgaan met participatie bij nieuwe opgaven, in aansluiting op de rol die we als gemeente nemen bij een nieuwe opgave.

Waar we inwoners betrekken bij het maken van plannen en beleid hebben we oog voor het zogenoemde Mattheüseffect; het verschijnsel dat rijken rijker en armen armer worden. Ook bij participatie kan ongelijkheid een rol spelen: mensen die het goed hebben, kunnen gemakkelijk hun invloed uitoefenen, terwijl mensen die het minder goed hebben dat minder goed kunnen. Als gemeente is het onze taak om belangen zo breed mogelijk in beeld te brengen en mee te wegen en niet alleen de belangen van mensen of organisaties die hun belangen goed kunnen uiten. We moeten in onze manieren van communiceren en participeren dus goed aansluiten bij de mensen om wie het gaat.

4.2.2 Rollen van de gemeente

Hieronder staan verschillende rollen die we als gemeente kunnen hebben. Het is van belang dat we iedere keer een bewuste keuzes maken over de aanpak en rol van de gemeente die past bij de opgave. De invulling van de rol is maatwerk en bepaalt ook mede de benodigde inzet onder andere in tijd, geld, communicatie en instrumenten die hierbij passen. Bij veel opgaven vervullen wij een mix van deze rollen en werken we samen met diverse partijen. Het gaat er bij de voorbereiding van nieuwe opgaven dan ook niet zozeer om één rol te kiezen, maar de rollen te gebruiken als handvat om de rol of rollen van de gemeente in deze specifieke opgave te beschrijven. Voordat de keuze voor een bepaalde rol wordt gemaakt is het belangrijk om met (mogelijke) samenwerkingspartners te verkennen hoe zij hun rol en die van de gemeente zien.

Andere relevante vragen bij de invulling van onze rol zijn:

— *Hebben we als gemeente zelf zeggenschap of zijn we onderdeel van een gelijkwaardige samenwerking?*
— *Hebben we een actieve (sturing, regie) of een ondersteunende rol (stimuleren, faciliteren)?*
— *Welke plek heeft deze opgave in het omgevingshuis?*
— *Wat is de rolverdeling tussen college en raad?*
— *Wat is de rol van belanghebbenden (zie 4.2.3)?*

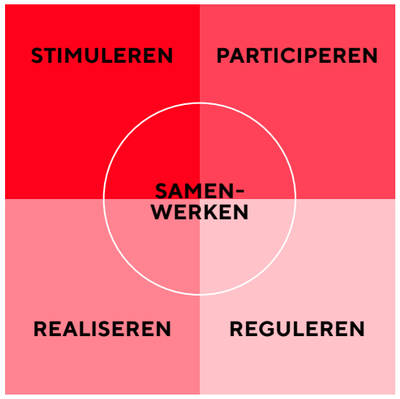

We onderscheiden vier verschillende rollen:

— **Stimuleren**: door te ondersteunen met menskracht, expertise, een subsidie of een financiële bijdrage. In deze rol ondersteunen we andere partijen bij hun samenwerking en het uitvoeren van projecten.
— **Participeren**: als flexibele overheid bijvoorbeeld in grotere gebiedsontwikkelingen met andere partijen of met het rijk en provincie m.b.t. de verstedelijkingsstrategie.
— **Realiseren**: opdrachtgever, trekker, regisseur et cetera. In deze rol zijn we leidend, ondernemend, aansturend, maken we prestatieafspraken, voeren we regie.
— **Reguleren**: regulerende, instruerende, kaderstellende overheid, bijvoorbeeld toetsen, of een initiatief voldoet aan de visie en de regels die we met elkaar hebben bepaald of zelf realisatie.

4.2.3 Participatie bij nieuwe opgaven

Om goede plannen en zorgvuldige afwegingen te maken, vragen we als gemeente aan belanghebbenden en ervaringsdeskundigen om mee te denken. De inbreng kan het meest effectief en betekenisvol zijn als zij zo vroeg mogelijk betrokken worden. Het in gesprek gaan over het vraagstuk, voorafgaand aan het bedenken of formuleren van een oplossing noemen we starten voor de start. De rol, de inbreng en het moment van betrekken van belanghebbenden en andere betrokkenen verschillen per opgave. Keuzes hangen bijvoorbeeld samen met wat al vaststaat qua richting en ambities (bij omgevingsprogramma's staan de ambities al in de omgevingsvisie), met het type gebied (openbare ruimte of private gronden) en met de mate van gebied overstijgende belangen.

Bij het omschrijven van rol en inbreng van belanghebbenden en andere betrokkenen, maken we gebruik van het participatiebeleid uit 2009 met daarin de volgende treden uit de participatieladder:

- **Raadplegen**: we nodigen belanghebbenden uit om te reageren op een concept of voorstel en kijken op basis van de reacties hoe we het concept of voorstel kunnen verbeteren.
- **Adviseren**: we nodigen belanghebbenden uit om mee te denken over het vraagstuk en de mogelijke oplossingen, binnen gegeven randvoorwaarden. De gemeente weegt alle inbreng af en komt aan zo veel mogelijk belangen tegemoet.
- **Coproductie**: binnen gegeven randvoorwaarden werken we gelijkwaardig samen met belanghebbenden om tot een resultaat te komen. De samenwerkgroep weegt alle inbreng af en komt aan zoveel mogelijk belangen tegemoet.

Belangrijker dan de keuze uit raadplegen, adviseren of coproductie is het goed en duidelijk omschrijven wie welke rol heeft, wat het doel is van de participatie, wat er gebeurt met de opbrengst en hoe belanghebbenden op de hoogte worden gebracht van de opbrengst en wat ermee is gedaan.

Voor de meest complexe ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij veelal een externe partij initiatiefnemer is, hebben we in de participatiegids (juli 2020) een aantal vaste stappen opgenomen voor participatie en besluitvorming. Ook bij gebiedsontwikkelingen volgen we zoveel mogelijk deze stappen:

1. **Verkennende fase**: er is een initiatief, hoe kijkt de omgeving daarnaar en welke kaders stelt de gemeente voor dit initiatief voor inhoud en proces? Belanghebbenden kunnen reageren op conceptkaders, gemeenteraad stelt de kaders vast.
2. **Uitwerking in uitwerkingsvoorstel**: initiatiefnemer werkt het plan verder uit en betrekt de omgeving op de manier die is vastgelegd in de kaders. Als alles binnen de kaders wordt uitgewerkt, kan het college het uitwerkingsvoorstel vaststellen. In de praktijk zal het uitwerkingsvoorstel vaak worden voorgelegd aan de gemeenteraad, ook omdat hier een Nota van uitgangspunten voor de wijziging van het omgevingsplan bij zit, dat door de raad moet worden vastgesteld.
3. **Uitwerking in ontwerp (initiatiefnemer) en omgevingsplan (gemeente)**, waarbij belanghebbenden worden betrokken op de manier zoals in de kaders is vastgesteld. De gemeenteraad besluit over het omgevingsplan. Daarna kan de initiatiefnemer een vergunning aanvragen.

4.2.4 Gebiedsuitwerking

Bij iedere opgave moeten keuzes gemaakt worden in de reikwijdte: hoe integraal pakken we de opgave aan (welke beleidsvelden spelen een rol) en hoe groot is het gebied rondom de opgave.

De verstedelijkingsstrategie die uitgaat van levensaders en ontmoetingsplekken brengt samenhang tussen verschillende ontwikkelingen in wijken en gebieden en legt de verbinding tussen de verschillende ontwikkelingen en de bestaande stad. De levensaders en de generieke ontwikkelopgaven die in hoofdstuk 3 beschreven zijn, zijn gebaseerd op kennis over en uit de gebieden in de stad en zijn input voor de gebiedsgerichte uitwerking.

Op wijkniveau kan een gebiedsgerichte uitwerking worden opgesteld als de opgaven hierom vragen. De ervaringen die zijn opgedaan bij de wijkperspectieven Liendert en Soesterkwartier nemen we hierbij mee. De mate waarin opgaven spelen in de verschillende gebieden in de stad verschilt en is nog niet overal concreet in beeld. Voor een aantal gebieden kan al een gebiedsgerichte uitwerking inclusief uitwerking van de levensaders in een omgevingsprogramma worden gemaakt. Dit geldt bijvoorbeeld voor de wijken waarvoor een wijkperspectief is opgesteld (Soesterkwartier en Liendert), voor een aantal grotere gebiedsontwikkelingen zoals Langs Eem en Spoor en bestaande wijken waar veel ontwikkelingen spelen. Voor andere gebieden volgt een verdere uitwerking als er ontwikkelingen gaan spelen. De hooflijnen uit deze omgevingsvisie zijn dan het vertrekpunt.

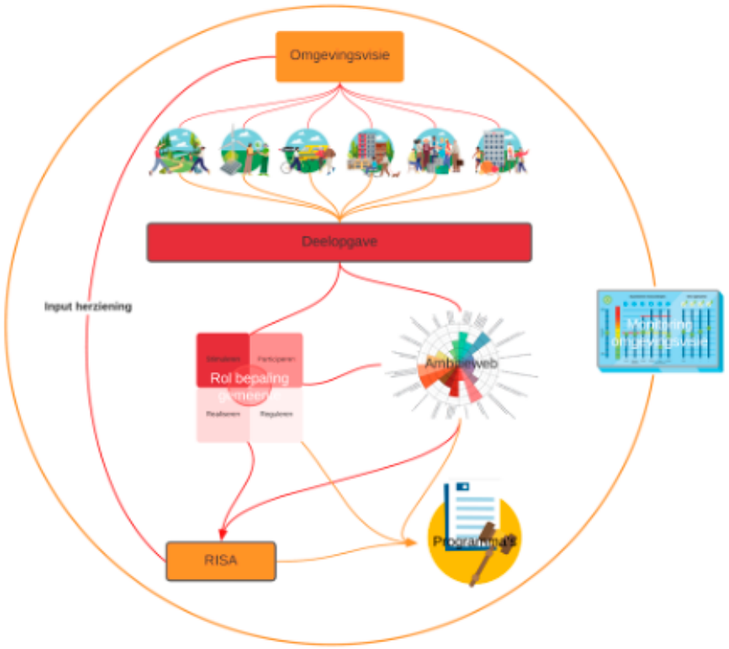

Ambitieweb
De Omgevingsvisie is een integraal en allesomvattend verhaal waar we heen willen met de stad. We kunnen echter niet overal alle stedelijke ambities tegelijkertijd realiseren. Stapeling van ambities kan voorkomen worden door keuzes te maken en prioriteiten te stellen voor de gebieden in de stad. Qua methodiek kan hiervoor een 'ambitieweb' gebruikt worden. Het ambitieweb is een hulpmiddel voor het gestructureerd vastleggen en vasthouden van de ambities voor de opgaven uit de Omgevingsvisie. Het ambitieweb is een visuele weergave van de ambities van de ontwikkelopgaven. Door het invullen van het ambitieweb – bijvoorbeeld bij de start van een project of het opstellen van een kaderstellende notitie - is het mogelijk om de ambities van de Omgevingsvisie te vertalen naar projecten.

4.3 Realisatiestrategie

4.3.1 Prioriteiten stellen en faseren

Een deel van de uitvoering van de omgevingsvisie kunnen we zelf oppakken. Voor een groot deel van de realisatie, zijn we afhankelijk van partijen in de stad. In

beide gevallen kunnen we niet alles tegelijk oppakken omdat daar de capaciteit en financiering niet voor aanwezig is. Om de omgevingsvisie te verwezenlijken is het daarom (ook) nodig projecten die daaruit voortvloeien in de tijd goed op elkaar af te stemmen en te bezien hoe deze financieel haalbaar gemaakt en geprioriteerd kunnen worden. Hiervoor stellen we een Ruimtelijke investeringsstrategie (RISA) op. Dit is geen statisch overzicht: jaarlijks stellen we deze bij. We doen dit in het voorjaar om de inzichten te kunnen gebruiken bij de Kadernota. De RISA gaat over alle grotere ruimtelijke projecten die opgenomen zijn in de omgevingsvisie en geeft duidelijkheid over wat er globaal wordt gerealiseerd, de fasering en de benodigde investeringen (inclusief dekkingsstrategie). Het realiseren van de ambities kunnen we niet alleen daarom wordt er ook bekeken welke andere partijen (een deel van) de noodzakelijke financiële investeringen kunnen dragen. Hiervoor werken wij samen met rijk, provincie en partijen in de stad om de visie te realiseren.

4.3.2 Kostenverhaal

De groei van de stad uit zich vaak in complexe opgaven die leiden tot omvangrijke investeringen, ook door de gemeente. Onze mogelijkheden om te investeren zijn echter gelimiteerd. Om de omgevingsvisie te verwezenlijken willen we via kostenverhaal de lasten van de investeringen zo eerlijk mogelijk te verdelen over alle ontwikkelingen in de stad Daarnaast zijn aanvullende middelen benodigd. De toepassing van kostenverhaal werken we uit in een apart omgevingsprogramma. Op basis van de omgevingswet is het mogelijk om een vrijwillige financiële bijdrage voor gebiedsontwikkelingen en een afdwingbare financiële bijdrage voor kwaliteitsverbetering te verhalen. Om de mogelijkheden in kaart te brengen wordt er een quick-scan uitgevoerd, hiervoor is de RISA de basis. Voor ons gaat de aandacht in eerste instantie uit naar twee thema's uit deze omgevingsvisie: de infrastructuur/ mobiliteit en de groen-blauwe voorzieningen (water, groen, parken e.d.). Dit vormt de nadere onderbouwing voor de noodzakelijke investeringen.

4.3.3 Situationeel grondbeleid

Bij elk project maken we een afweging welk grondbeleidsinstrumentarium we inzetten en op welke wijze we samenwerken met partijen en betrokkenen., De verschillende rollen die wij als gemeente hierbij aan kunnen nemen, zoals opgenomen in paragraaf 4.2.2, zijn hierbij het vertrekpunt. Marktpartijen leveren een grote bijdrage aan het realiseren van de stedelijke opgave. Zo nu en dan acteert de gemeente echter ook actief op de grondmarkt ten behoeve van de realisatie van bijvoorbeeld ecologische verbindingszones, infrastructuur en gebiedsontwikkelingen. Daarbij is het grondbeleid geen doel op zich, maar gericht op het realiseren van de ambitie, doelen en opgaven uit deze Omgevingsvisie. De bestaande nota grondbeleid gaan we de komende tijd evalueren en zal waar nodig geactualiseerd worden.

4.4 Het OER

Met de omgevingsvisie hebben wij tegelijkertijd een Omgevingseffectrapport (OER) opgesteld. Voor het OER is de procedure voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) uit de Wet milieubeheer doorlopen. Op deze wijze wegen wij de milieubelangen mee in onze besluitvorming over de omgevingsvisie. Er is bewust voor gekozen niet uitsluitend de milieubelangen te wegen. Ook thema's zoals erfgoed, duurzame stad, slim ruimtegebruik, wonen en werken zijn in de afweging betrokken. De term 'Milieueffectrapport' vinden

wij daarom te beperkt en daarom noemen wij het een Omgevingseffectrapport. Het ontwerp OER wordt voorgelegd aan de onafhankelijke Commissie voor de m.e.r. en ligt samen met de ontwerp Omgevingsvisie 6 weken ter inzage.

Het OER heeft ons geholpen bij het maken van keuzes om de fysieke leefomgeving doelmatig te beheren, te gebruiken en te ontwikkelen met als oogmerk een veilige en gezonde fysieke leefomgeving te bereiken en in stand te houden. Als eerste stap is een Leefomgevingsfoto gemaakt van Amersfoort. Deze foto geeft een beeld van de staat van de fysieke leefomgeving. Het beschrijft de huidige situatie van de fysieke leefomgeving en geeft een doorkijk naar de verwachte toekomstige staat op basis van trends en ontwikkelingen en uitvoering van het huidige beleid. De leefomgevingsfoto is als het ware een nulmeting om de effecten van de ontwikkelingen in de toekomst te kunnen beoordelen. De 0-meting geeft aan hoe de fysieke leefomgeving ervoor staat op het moment dat huidig beleid en autonome ontwikkelingen voortgezet worden, zonder dat het nieuwe omgevingsbeleid in werking treedt. Vervolgens hebben wij in het OER drie denkbeeldige scenario's onderzocht hoe Amersfoort zich kan ontwikkelen. Niet met het doel om uiteindelijk één scenario te kiezen, maar om op deze manier de kaders voor de toekomstige ontwikkeling van Amersfoort te schetsen. Op basis van de effectbeoordelingen van deze drie scenario's en de uitkomsten uit participatie over de bouwstenennotitie is de Richting voor de Omgevingsvisie bepaald. Daarin is de keuze gemaakt voor 'Gezond Centraal' als leidraad voor de Omgevingsvisie en zijn zes ontwikkelopgaven benoemd. Gezond Centraal staat voor een gezonde leefomgeving in een compacte, inclusieve stad, waarbij voorzieningen nabij en toegankelijk zijn, er voldoende ruimte en groen is om te verblijven, te bewegen en te ontmoeten en er voldoende groen is voor biodiversiteit en recreatie. Deze richting is verder uitgewerkt in voorliggende ontwerp Omgevingsvisie Amersfoort. De beoordeling van de effecten hiervan (het zogenaamde voorkeursalternatief) zijn opgenomen in het OER deel B. Op basis van de beoordeling zijn een aantal aanbevelingen gedaan. Per aanbeveling is aangegeven hoe we hier mee omgaan in het omgevingsbeleid. Belangrijke conclusie van het OER is dat de beoordeling voor de meeste thema's positief uitvalt (o.a. water, geluid, duurzame landbouw, zorgvuldig ruimtegebruik). Hier staat tegenover dat er ook een aantal thema's in het OER zijn die minder goed scoren (o.a. diversiteit wonen en autobereikbaarheid). Dit is een logisch gevolg van gemaakte keuzes in het coalitieakkoord. Algemeen wordt de kanttekening gemaakt dat vanwege de plantermijn en het abstractieniveau van de Omgevingsvisie er sprake is van een mate van onzekerheid over de effecten van het omgevingsbeleid en het behalen van de doelen uit de omgevingsvisie. Om deze reden is het van belang om via monitoring bij te houden of de doelen worden bereikt. Op basis van de uitkomsten van de beoordeling van het voorkeursalternatief in het OER is de ontwerp omgevingsvisie op onderdelen aangescherpt (bijv. bestrijding exoten toegevoegd en de plek van ondergrond in de visie als basis in de lagenbenadering en bij de ontwikkelopgave 'Een groene stad in een groene omgeving die water omarmt'), daarnaast heeft het OER aandachtspunten voor monitoring, concretisering en nadere uitwerking van de omgevingsvisie opgeleverd (o.a. voor op te stellen omgevingsprogramma's voor groen, mobiliteit en wonen). Deze nemen hierin mee.

HOOFDSTUK V BIJLAGEN

5.1 Participatie over deze omgevingsvisie

Ingrediënten omgevingsvisie

De hoofdingrediënten voor de omgevingsvisie zijn:

1. Input van inwoners+overige belanghebbenden
2. Analyse van bestaand beleid
3. De omgevingseffectrapportage

Deze ingrediënten zijn door de projectgroep samengevoegd en gekneed en in meerdere rondes voorgelegd aan het college, de gemeenteraad en inwoners, ondernemers en organisaties in de stad. Dat heeft geleid tot de concept omgevingsvisie die er nu ligt. In deze bijlage kijken we terug op de input van inwoners en overige belanghebbenden en hoe die input heeft doorgewerkt in de visie.

Terugblik participatie en motiveringsplicht Omgevingswet

Nu de concept omgevingsvisie gepubliceerd is voor inspraak, zetten we op een rij wat we hebben gedaan om inwoners, ondernemers en organisaties te betrekken, wat de opbrengst daarvan is geweest en hoe dat heeft doorgewerkt in de concept omgevingsvisie zoals die er nu ligt. Daarmee geven we invulling aan de motiveringsplicht die de Omgevingswet koppelt aan participatie rond de omgevingsvisie.

Hieronder geven we een terugblik op hoofdlijnen, in het vervolg van deze bijlage blikken we terug per stap uit het proces.

Wat hebben we gedaan?

Design thinking

Voor de opzet van het participatieproces hebben we gekozen voor de design thinking methodiek. Bij design thinking is de eerste stap om het vraagstuk goed in beeld te krijgen, om daarna in de tweede stap een oplossing te ontwerpen. Beide stappen kennen een divergerende of verkennende fase en een convergerende of toetsende fase. Zoals afgebeeld hieronder:

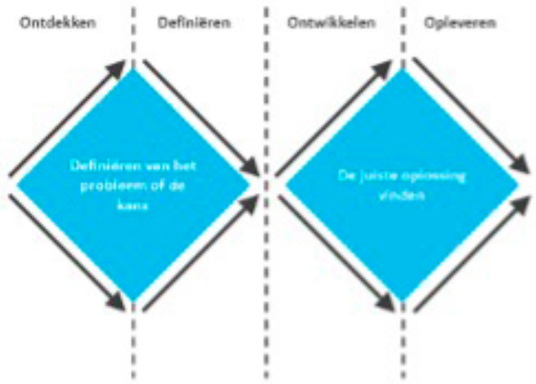

Voor de omgevingsvisie zijn deze stappen zo ingevuld:

Stap 1 vraagstuk in beeld brengen: 2019 – 2020

1. Verkennen: interviews met inwoners van huisnrs 033 en stakeholders, vier bijeenkomsten in de stad, expositie en andere activiteiten in het Rietveldpaviljoen

2. Toetsen: eindbijeenkomst in Joriskerk
3. Product: bouwstenennotitie

Stap 2 oplossing ontwerpen: 2020 – 2022

— Verkennen: enquête MetAmersfoort, gesprekken op de markt in de stad en bijeenkomsten met belangengroepen en experts
— Product: richting voor omgevingsvisie
— Toetsen: enquête MetAmersfoort, gesprekken op meerdere plekken in de stad en zes (digitale) bijeenkomsten met belangengroepen en experts. Ook stuurden een aantal bewoners brieven en mails met hun reactie.
— Uitwerken in concept omgevingsvisie
— Toetsen in inspraak: dat vindt nu plaats

Wat hebben we gehoord?

De honderden mensen die op één of meerdere momenten mee hebben gedaan aan de interviews, gesprekken, bijeenkomsten en/of enquêtes hebben allemaal een eigen kijk op de stad. En hoewel het er honderden zijn, zijn dat nog lang niet alle 157.000 bewoners. Evengoed levert de inbreng duidelijke beelden en rode draden op.

Menselijke maat, prettige omvang van de stad

Zo zien we dat inwoners aangeven de menselijke maat in Amersfoort te waarderen en daar ook behoefte aan te hebben. Dat gaat dan over de omvang van de stad, dat je van noord naar zuid kunt fietsen, maar ook om wijken en buurten waarin je elkaar kunt kennen en ontmoeten.

Groen, duurzaam en gezond

Deelnemende inwoners vinden groen, duurzaamheid en gezondheid heel belangrijk voor de toekomst van de stad. Minder verharde straten, wegen en pleinen en meer groen kan ook rekenen op grote bijval.

Woningen ja, maar groeien?

De meeste mensen die we spraken, vinden dat er meer woningen nodig zijn. De woningnood baart bewoners zorgen. Bijna iedereen kent wel iemand die een huis zoekt en niet kan vinden. Toch zijn er ook vraagtekens bij de groei van de stad en de veranderingen die dat met zich meebrengt. Men vraagt zich af of meer hoogbouw, een forse toename van woningen in de bestaande stad, niet ten koste gaat van groen en van de menselijke maat.

Automobiliteit kan minder, maar niet voor iedereen

Het gebruik en parkeren van auto's levert ook een weerbarstig beeld op. Veel mensen geven aan het prima te vinden iets verder te lopen naar hun auto als daarmee de straat groener kan worden ingericht. Ook geven mensen aan dat meer ruimte voor lopen en fietsen ten koste mag gaan van ruimte voor de auto. De meeste mensen die hebben gereageerd zijn voor een autoluwe stadsring. Tegelijkertijd Is er een groep bewoners die bereikbaarheid met de auto en parkeren voor de deur zeer belangrijk vindt.

Duurzaamheid en behoud van landschap

En tot slot zien we die twee invalshoeken ook bij duurzaamheid. Verreweg de meeste bewoners die meepraatten vinden duurzaamheid en duurzame energie opwekken heel belangrijk. Tegelijkertijd vragen de meeste mensen ook om dit niet ten koste te laten gaan van het landschap rond de stad. Eerst moeten de daken vol met zonnepanelen!

Hoe hebben we de resultaten van participatie meegenomen?

Menselijke maat en compacte stad
In de omgevingsvisie staat het belang en het principe van gezond samenleven en de menselijke maat centraal. Zowel vanuit de invalshoek van de compacte stad, waarin je gemakkelijk lopend of met de fiets op alle plekken komt waar je wilt zijn; werk, school, winkel, sportclub, tandarts etc. Als vanuit de invalshoek van wijken en buurten waar je elkaar kunt kennen en ontmoeten.

In de omgevingsvisie is dat vertaald in de strategie voor levensaders en ontmoetingsplekken. Levensaders zijn aantrekkelijk routes voor voetgangers en fietsers die meer zijn dan de snelste route van A naar B. Routes die aantrekkelijk zijn door een groene inrichting en waar iets te beleven en te zien is. Bijvoorbeeld omdat je langs het terras van een bedrijf of voorziening loopt, of langs winkels of kunst. En altijd omdat je langs plekken komt die uitnodigen om te ontmoeten. Een pleintje met een bankje in de schaduw van een boom, een speelplek, een terras, een schoolplein of een wijkvoorziening.

Groen, duurzaamheid en gezondheid
Met gezond samenleven als motto zetten we volop in op groen, duurzaamheid en gezondheid. In de omgevingsvisie is dat bijvoorbeeld vertaald in meer ruimte voor groen, ten koste van ruimte voor de auto. Het rapport **Verstening van de openbare ruimte** van Stichting Natuur en Milieu (2022) biedt een methodiek om de groei van groen in de buurten te monitoren.

Woningen en groeien
Uit het participatietraject bleek dat deelnemende bewoners het belang van het bouwen van veel woningen onderschrijven. Doen we dat niet, dan worden bepaalde groepen mensen uit de stad geduwd omdat prijzen stijgen en alleen rijkere mensen een huis in Amersfoort kunnen kopen of huren. Omdat de bewoners duidelijk een inclusieve stad willen zijn, zetten we in de omgevingsvisie in op én het belang van bouwen én het belang van sturen op voor wie wordt gebouwd. Daarom zetten we bij nieuwbouw in op voldoende, passende en betaalbare woningen.

Hoogbouw is noodzakelijk om een aantrekkelijke openbare ruimte te kunnen behouden en realiseren in de groeiende stad. Tegelijk lijkt dat op gespannen voet te staan met het behouden van de menselijke maat door in buurten en wijken plekken te hebben waar je elkaar kunt kennen en ontmoeten. Toch kiezen we voor hoogbouw op een aantal geschikte plekken in de stad, gesteund door de resultaten van het participatieproces; We gaan daarbij sterker sturen op de bijdrage die hoogbouw kan bieden aan de kwaliteiten en behoeften uit de omliggende buurten, bijvoorbeeld door voorzieningen in de plint toe te voegen. Bouwen buiten de stad in het groen vinden we geen goed idee, want die groene ruimte is juist zo belangrijk om te recreëren en voor de natuur, zo blijkt.

Groeien is dus wat ons betreft heel belangrijk, om een inclusieve stad te kunnen blijven. De stad zal daardoor veranderen; er komen nieuwe gebieden bij zoals Langs Eem en Spoor, waar meer mensen per vierkante kilometer wonen dan we in Amersfoort tot nu toe gewend zijn. En ook op vrijkomende plekken in wijken kijken we hoe we op een goede manier passende woningen kunnen toevoegen. Een goede en aantrekkelijke openbare ruimte is daarbij een belangrijke randvoorwaarde.

Mobiliteit
Ook ten aanzien van mobiliteit maken we een duidelijke keuze: we kiezen voor actieve mobiliteit. Daarbij stellen we de voetganger en fietsers meer centraal en bieden we hiervoor meer ruimte waardoor dit, samen met goed openbaar vervoer, een goed alternatief is voor het gebruik en bezit van de auto. Met de resultaten van de participatie, realiseren we ons dat dit voor veel inwoners best een spannend punt is. Mensen geven in veel gevallen nog de voorkeur aan de auto in plaats van de fiets of het OV. Dit vraagt om een gedragsverandering én om een inrichting van de stad die uitnodigt om te lopen en fietsen en bijvoorbeeld een goed aanbod voor deelvervoer.

Duurzaamheid en landschap
Bewoners vinden het belangrijk om zuinig te zijn op het ons omringende landschap en het erfgoed.
In de omgevingsvisie is dat vertaald in de keuze om voor zonnepanelen in eerste instantie in te zetten op daken en pas in tweede of derde instantie op het groen rond de stad. Voor windenergie willen we op een aantal plekken wel ruimte vinden, vooral omdat dat echt nodig is om net zoveel energie op te wekken als dat we in de stad als verbruiken.

Kijk voor een meer uitgebreide terugkoppeling per stap op **www.amersfoort.nl/omgevingsvisie**.

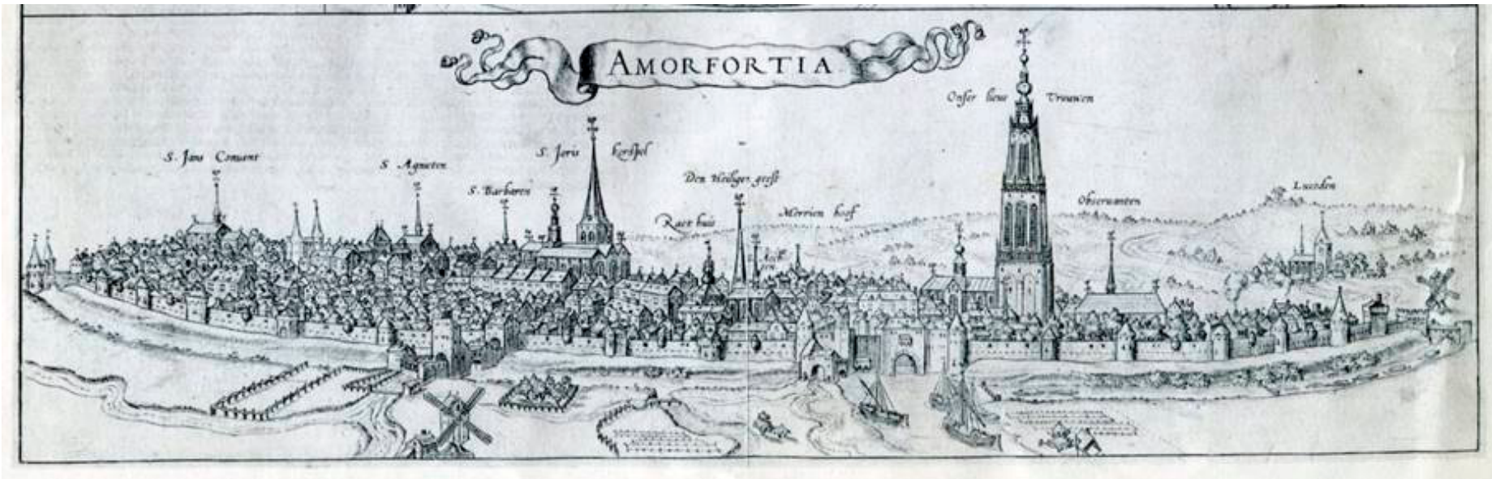

5.2 Bewoningsgeschiedenis: de Amersfoortse tijdlijn

Boeren

Een aantrekkelijk landschap voor jager-verzamelaars en landbouwers

Amersfoort ligt aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug. Daar waar de Heuvelrug overgaat in het landschap van de Gelderse Vallei aan de oostkant en de Eemvallei aan de noordkant stromen vele beken bij elkaar tot de rivier de Eem. Vele eeuwen waren de hogere delen (dekzandruggen en -koppen) van het landschap in trek bij jager-verzamelaars en boeren. Op de hoge stuwwal werden grafheuvels opgeworpen. De enige nog zichtbare daarvan in onze gemeente is de Galgenberg. Vanaf ongeveer de 8ste-9de eeuw na Christus werd het hele grondgebied van Amersfoort geleidelijk aan ontgonnen en bewoond. Vanaf de 12de eeuw werd het mogelijk het grootste gedeelte van de moerasgronden in het noorden en het westen droog te leggen en ze geschikt te maken voor landbouw. Bij Hoogland ontstonden zo de Malehoeves, verspreid liggende boerderijen – waarvan een groot deel vandaag nog bestaat – die gezamenlijk de akkergronden onderhielden. In Amersfoort Noord zijn de ontginningskades (zoals de Oude Veenweg), weteringen (zoals de Malewetering) en de terpen (bijvoorbeeld langs de Zeldertseweg) nog duidelijk aanwezig.

Tijdlijn van Amersfoort:
Waar komen we vandaan?

Burgers

Middeleeuwse stad op strategisch handelskruispunt

De stad zelf is ontstaan op de plek waar twee doorgaande routes samenkwamen bij doorwaardbare plaatsen in de Eem; een "voorde in de Amer". De routes van Wijk bij Duurstede naar Zwolle (via de Leusderweg en Hoogland) en van Utrecht naar Deventer (via de Vlasakkers en de Hogeweg) bestaan al vanaf de Vroege Middeleeuwen. De Eem verbond De Gelderse Vallei met de Zuiderzee, Amsterdam en het kustgebied.

Door deze strategische ligging groeide Amersfoort van een agrarische nederzetting via een hof van de Utrechtse bisschop uit tot een stad met een regionale functie. De strategische locatie dicht bij het vijandelijke Gelre was voor de bisschop de reden om Amersfoort in 1259 stadsrechten te verlenen. De Laak is nog steeds herkenbaar als een harde grens tussen het gebied van de bisschop van Utrecht en de hertog van Gelre. Kasteel Stoutenburg – waarvan resten nog in de grond aanwezig zijn – werd bewoond door de beheerder van de hof in Amersfoort en zijn leenheer de bisschop van Utrecht. Het ging de stad voor de wind en er werd veel geld verdiend met bier, textiel en de ossenhandel. Kort na elkaar werden twee stadsmuren gebouwd. De Eemhaven lag in eerste instantie binnen de muren, maar vanaf halverwege de 15de eeuw kwam die buiten de Koppelpoort te liggen. Na de middeleeuwse bloeiperiode stagneerde de groei. De middeleeuwse vesting bood tot diep in de 19de eeuw voldoende ruimte aan alle stedelijke ontwikkelingen waarvan veel nog in de huidige tijd bestaat. Dit maakt dat het schilderachtige stadsbeeld in de thans nog zeer gave historische kern als rijksbeschermd stadsgezicht is aangewezen.

De stagnatie betekende echter niet dat de stad geen rol meer had in de regio. Amersfoort profiteerde in de periferie van de Republiek Holland in de 17de eeuw wel degelijk van de gunstige economische omstandigheden. Amersfoort werd een belangrijke producent van bombazijn, een geweven stof waar katoen (uit de haven van Amsterdam) en linnen (uit Duitsland) voor nodig was. Ook bleek de landbouwgrond die in eerste instantie gebruikt werd om granen voor onder andere de bierbrouwers te verbouwen ook zeer geschikt voor houtplantages (vooral ten zuiden van de stad) en de tabaksteelt (vooral ten oosten van de stad). Tabac Amersfort is lang een bekend exportproduct geweest.

Buitenlui

Buitenplaats voor welgestelden

De overgang van de hoge berg naar de lagere reliefrijke delen in het zuiden van de stad en het uitgestrekte land langs de Eem in het noorden werden geliefde locaties voor buitenverblijven van rijke stedelingen zoals Jacob van Campen die o.a. de vermaarde 'Wegh de Weegen' ontwierp en Everard Meyster die de Amersfoorters de bijnaam keientrekkers bezorgde. Parken als Randenbroek, Nimmerdor, Coelhorst en Schothorst zijn overblijfselen van dit soort buitenplaatsen.

Arbeiders

Spoor- en Garnizoensstad

In de 19de eeuw was Amersfoort niet langer het centrum van de tabak- en textielhandel. De komst van de spoorlijnen naar Zwolle, Apeldoorn en Kesteren (de PON-lijn) in de tweede helft van die eeuw

maakte de stad tot een knooppunt van spoorwegen. De Wagenwerkplaats die net ten noorden van het centrale station werd aangelegd maakte dat de Spoorwegen vanaf 1930 de grootste werkgever van Amersfoort was en de aanjager van stedelijke groei. Ten noorden van het spoor werden in het Soesterkwartier goedkope huurwoningen voor het personeel van het spoor en industrie gebouwd. Langs de spoorlijnen en langs de Eem werden fabrieken gebouwd. Dit industriële erfgoed geeft de Wagenwerkplaats en De Nieuwe Stad hun unieke karakter. Een andere aanjager van de stedelijke groei in de 19de en 20ste eeuw is de aanwijzing van Amersfoort als garnizoensstad. De centrale ligging bij het spoorknooppunt, de goedkope grond en ruimte voor grote oefenterreinen en de ligging bij de Grebbelinie (die vanuit Leusden langs het huidige Valleikanaal en de Eem richting Spakenburg liep) gaf de doorslag voor de bouw van de kazernes. De beschikbare ruimte was ook een goede locatie voor de opvang van 19.000 gevluchte Belgen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Een keerzijde van de militaire aanwezigheid is het Duitse concentratiekamp Kamp Amersfoort dat in de tweede wereldoorlog aan de zuidkant van Amersfoort werd ingericht.

De groei van de stad begin 20e eeuw maakte dat er behoefte was aan woningbouw buiten de binnenstad. De eerste uitbreidingswijken voor arbeiders verrezen bij de Koppel, in het Soesterkwartier en het Leusderkwartier. Op de Berg werd op particulier initiatief door befaamde tuinarchitecten een villawijk gepland, die eveneens door het Rijk als beschermd stadsgezicht is aangewezen.

Forensen

Wederopbouw, woningnood en Vinex

Na de Tweede Wereldoorlog kampte ook Amersfoort met woningtekort. Volgens de modernistische bloembladtheorie waarbij de Onze-Lieve-Vrouwetoren het middelpunt vormde, werd een plan gemaakt om de stad ook richting het noorden en oosten uit te breiden. Dit was mogelijk door de aanleg van het Valleikanaal en de afsluiting van de Zuiderzee, waardoor het risico voor overstromingen was ingeperkt. Amersfoort kon groeien tot aan het Valleikanaal. Uit deze tijd dateren ook de wijken de Koppel, Kruiskamp en Randenbroek.

In de jaren zestig voorzag men een enorme bevolkingsgroei en vreesde men voor een snelle toename van woningnood. Amersfoort stelde samen met de buurgemeenten Soest, Hoogland, Hoevelaken, Stoutenburg en Leusden een regionale structuurvisie op. In deze jaren werd een nieuwe halve ring van wijken aangelegd aan de oostzijde van de stad, buiten het Valleikanaal, met de wijken Liendert, Schuilenburg, Rustenburg en Schothorst Zuid.
Vanaf 1984 was de behoefte aan nieuwe wijken in het

kader van de Groeistad groot, Amersfoort breidde opnieuw uit. Er werd een plan gemaakt voor de vier woongebieden Hoogland, Schothorst Noord, Zielhorst en Kattenbroek. Demonstranten trokken met bussen naar Den Haag om te protesteren tegen het opheffen van hun gemeente Hoogland. Eén van de meest vernieuwende wijken was Kattenbroek, met uitgesproken woningen en buurten.

Met de Vinex werden de laatste uitbreiding aan de stad toegevoegd, Nieuwland en Vathorst. Ook het agrarische dorp Hooglanderveen viel ten prooi aan de verstedelijking. In de laatste uitbreiding Vathorst zijn verschillende karakteristieke buurten met als thema 'een wereld van verschil' te vinden, maar ook oude dorpsstructuren zijn bewaard gebleven. Naast de grote stadsuitbreidingen kwam er vanaf de jaren negentig ook aandacht voor de economische concurrentiekracht en de ontwikkeling van het Stationsgebied. Het gebied tussen het station en de Eem transformeerde van industriegebied naar een aantrekkelijk nieuw stadsgebied met kantoren, winkels en appartementen, waaronder het Eemplein en Puntenburg.

5.3 De prachtige omgeving van Amersfoort

De geografische ligging vormde het startpunt voor de ontwikkeling van Amersfoort. Bij de ontwikkeling van de stad waren de ruimtelijke uitgangspunten en keuzes veelal gebaseerd op de aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke waarden. En ook nu vormen de kwaliteit, diversiteit en nabijheid van het landschap een belangrijke reden voor mensen en bedrijven om zich in Amersfoort te vestigen. Oorspronkelijke routes, waterlopen, zichtlijnen en overige landschappelijke elementen zijn betekenisvolle dragers. De ligging op de rand van de Utrechtse Heuvelrug en de lagergelegen Eemvallei en Gelderse Vallei is tot in het hart van de stad voelbaar. Uit de hoger gelegen stuwwallen stroomt het water via een fijn vertakt stelsel van kleine en grote beken naar de rivier de Eem. Direct naast de Koppelpoort is duidelijk zichtbaar dat het om forse hoeveelheden water gaat met een, voor Nederlandse begrippen, grote stroomsnelheid.

Het landschap verbindt de stad met de omliggende regio. Gezien vanuit Amersfoort zijn er drie landschappen die ertoe doen en stuk voor stuk ook een eigen verschijningsvorm, identiteit en gebruikswaarde hebben:

Eemland en Arkemheen
Arkemheen-Eemland is een van de meest indrukwekkende open polderlandschappen van Nederland. Wie midden in het landschap staat kan kilometers ver kijken en ziet aan de horizon de stuwwallen van de Utrechtse Heuvelrug, de windmolenparken in Flevoland, de karakteristieke kerktorens van de dorpen en de markante stadsranden van de nieuwbouwwijken van Amersfoort. Het landschap zelf ligt grotendeels ten noorden van de A1 en is een waardevol veenweidegebied waar de Eem doorheen stroomt, met zowel hoge recreatieve- als ecologische waarden. Vooral langs de voormalige Zuiderzeekust liggen stiltegbieden en worden delen van het landschap beschermd als Natura 2000 gebied. Het open landschapsbeeld tussen Randmeer en Stuwwal is bijzonder kwetsbaar. Ieder boerenerf, bedrijvencomplex of windmolen is van veraf zichtbaar. Het ensemble van kades, dijken, weteringen, sloten en terpen bepaalt het karakter, ook in Amersfoort. Vathorst grenst direct aan Arkemheen-Eemland. De

Laak, de Hogesteeg en de Oude Veenweg zijn nog zichtbare oude relicten in de nieuwe wijk. Voor de rest van Amersfoort zijn de routes langs de Eem, de Slaagsedijk en de Bunschoterstraat de belangrijkste verbindingen tussen de stad en dit landschap. Ter hoogte van Hoogland-West gaat de Eemland over in het landschap van de Gelderse Vallei.

Gelderse Vallei

De Gelderse Vallei kent een gevarieerd aantrekkelijk landschap met afwisselend landbouwgebieden, boscomplexen, landgoederen en veel kleine beken en hoogteverschillen dekzandruggen en beekdalen in het landschap. Door het gevarieerde coulisselandschap is de Gelderse Vallei ook een alleskunner, de ruimtelijke impact van afzonderlijke ontwikkelingen blijft meestal beperkt tot een klein gebied. Tegelijkertijd zal dit landschap door de transitie van de landbouw en vrijkomend agrarisch vastgoed veranderen en zal er meer ruimte komen voor andere functies zoals water, groen, wonen, werken, energieopwekking en recreëren.

Utrechtse Heuvelrug

De Utrechtse Heuvelrug is niet alleen erg belangrijk voor de kwaliteit van de regio Amersfoort, maar speelt ook een belangrijke rol als recreatielandschap voor de Randstad. Plekken als Den Treek-Henschoten, Soester duinen, Lage Vuursche en vliegbasis Soesterberg worden steeds drukker bezocht. Gelukkig biedt het landschap door de uitgestrekte bossen veel ruimte voor wandelen en fietsen. Rust en drukte kunnen dicht naast elkaar bestaan. Ook een aantal grotere publiekstrekkers van Amersfoort liggen in dit landschap. Denk aan het Dierenpark, de Bokkeduinen en (net buiten de gemeentegrens) Nationaal Monument Kamp Amersfoort.

De belangrijkste ontsluiting van het landschap is de Utrechtseweg, waar ook verschillende landgoederen, conferentiecentra, onderwijsinstellingen en zorgcomplexen liggen. Dat de Heuvelrug hoger ligt dan het omliggende landschap is ook in de stad duidelijk voelbaar. In de wijk De Berg zijn de hoogteverschillen fors en ook rondom het station is goed te zien dat het sporenemplacement lager ligt. Hier is Heuvelrug letterlijk afgegraven om het spoor zonder hoogteverschil van west naar oost te leiden.

Amersfoort

MUST
Lutmastraat 191 G+H
Postbus 16631
1001 RC Amsterdam
T +31 (0)20 470 20 13

mail@must.nl
www.must.nl

MUST